

**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN ETKİLERİNİN EN
AZA İNDİRİLMESİ, KURAKLIKLA MÜCADELE VE SU
KAYNAKLARININ VERİMLİ KULLANILMASI İÇİN
ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ
AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI
KOMİSYONU**

**(10/77, 372, 491, 534, 693, 817, 868, 992, 1004, 1018, 1150, 1170, 1221,
1305, 1434, 1518, 1806, 1815, 1943, 2009, 2139, 2206, 2391, 2909,
2929, 3031, 3032, 3382, 3558, 3575, 3581, 3583, 3647, 3677, 3682,
3690, 3708, 3740, 3769, 3798, 3817, 3831, 3840)**

TUTANAK DERGİSİ

**16'ncı Toplantı
8 Haziran 2021 Salı**

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve turnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

Sayfa

II.- SUNUMLAR

1.- TOBB Yönetim Kurulu Üyesi Davut Çetin ile TOBB Sektörler ve Girişimcilik Daire Başkanı Ahmet Saygın Baban'ın, iklim değişikliğiyle ilgili genel durum, Paris İklim Anlaşması, TOBB olarak bu konularda ve Avrupa Yeşil Mutabakatı konusunda yaptıkları çalışmalar ve beklentileri hakkında sunumu

2.- TÜSİAD Enerji ve Çevre Yürürlük Masa Başkanı Cevdet Alemdar ve TÜSİAD Çevre ve İklim Değişikliği Çalışma Grubu Başkanı Fatih Özkadı'nın, TÜSİAD'ın çevre ve iklim değişikliğiyle ilgili yaptığı çalışmalar ile Avrupa

Yeşil Mutabakatı ve Paris İklim Anlaşması hakkında sunumu

3.- Küresel Denge Derneği Başkanı Dr. Nuran Talu'nun, iklim değişikliğinin topluma etkisi ve bu alanda yapılması gerekenler hakkında sunumu

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN ETKİLERİNİN EN AZA İNDİRİLMESİ,
KURAKLIKLA MÜCADELE VE SU KAYNAKLARININ VERİMLİ KULLANILMASI İÇİN
ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS
ARAŞTIRMASI KOMİSYONU

(10/77, 372, 491, 534, 693, 817, 868, 992, 1004, 1018, 1150, 1170, 1221, 1305, 1434, 1518, 1806,
1815, 1943, 2009, 2139, 2206, 2391, 2909, 2929, 3031, 3032, 3382, 3558, 3575, 3581, 3583, 3647,
3677, 3682, 3690, 3708, 3740, 3769, 3798, 3817, 3831, 3840)

15'inci Toplantı
2 Haziran 2021 Çarşamba

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

Küresel İklim Değişikliğinin Etkilerinin En Aza İndirilmesi, Kuraklıkla Mücadele ve Su Kaynaklarının Verimli Kullanılması İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu saat 15.04'te açılarak iki oturum yaptı.

TOBB Yönetim Kurulu Üyesi Davut Çetin ile TOBB Sektörler ve Girişimcilik Daire Başkanı Ahmet Saygın Baban tarafından, iklim değişikliğiyle ilgili genel durum, Paris İklim Anlaşması, TOBB olarak bu konularda ve Avrupa Yeşil Mutabakatı konusunda yaptıkları çalışmalar ve beklentileri,

TÜSİAD Enerji ve Çevre Yuvarlak Masa Başkanı Cevdet Alemdar ve TÜSİAD Çevre ve İklim Değişikliği Çalışma Grubu Başkanı Fatih Özkadı tarafından, TÜSİAD'ın çevre ve iklim değişikliğiyle ilgili yaptığı çalışmalar ile Avrupa Yeşil Mutabakatı ve Paris İklim Anlaşması,

Küresel Denge Derneği Başkanı Dr. Nuran Talu tarafından, iklim değişikliğinin topluma etkisi ve bu alanda yapılması gerekenler,

Hakkında sunum yapıldı.

Komisyon gündeminde görülecek başka konu bulunmadığından, saat 19.05'te toplantıya son verildi.

8 Haziran 2021 Salı

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 15.04

BAŞKAN: Veysel EROĞLU (Afyonkarahisar)

BAŞKAN VEKİLİ: Nevzat CEYLAN (Ankara)

SÖZCÜ: Semra KAPLAN KIVIRCIK (Manisa)

KÂTİP: Hasan KALYONCU (İzmir)

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yeteri kadar çoğunluğumuz var, toplantıyı açıyorum. (*)

Bugün TOBB Yönetim Kurulu Üyesi Sayın Davut Çetin TOBB adına sunum yapacak, daha sonra TÜSİAD’dan Cevdet Alemdar ve ekibi sunum yapacak, en sonra da Sayın Doktor Nuran Talu -kendisi Küresel Denge Derneği Başkanıdır- sunum yapacak. Böylece, bugün 3 tane sunumu tamamlayacağız.

Ben hemen Sayın Davut Çetin’e söz veriyorum.

Ekibi de tanıştırsanız, sizin yanınızdaki arkadaşları da tanıyalım, kayda girmesi için efendim.

Evet, buyurun efendim.

II.- SUNUMLAR

1.- TOBB Yönetim Kurulu Üyesi Davut Çetin ile TOBB Sektörler ve Girişimcilik Daire Başkanı Ahmet Saygın Baban’ın, iklim değişikliğiyle ilgili genel durum, Paris İklim Anlaşması, TOBB olarak bu konularda ve Avrupa Yeşil Mutabakatı konusunda yaptıkları çalışmalar ve beklentileri hakkında sunumu

TOBB YÖNETİM KURULU ÜYESİ DAVUT ÇETİN – Çok teşekkür ederim Başkanım.

Öncelikle geç kaldık, özür dilerim çünkü giriş çok kalabalıktı, ziyaretler başlayınca...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Sizin kabahatiniz yok, sistemde bir arıza var, onu düzeltmeye çalışıyorlar.

TOBB YÖNETİM KURULU ÜYESİ DAVUT ÇETİN – Saygın Bey, Odalar ve Borsalar Birliği Daire Başkanı; Esin Hanım iklim değişikliğinden sorumlu üyemiz, ben de Odalar ve Borsalar Birliği Yönetim Kurulu üyesi, aynı zamanda da Antalya Ticaret ve Sanayi Odası Başkanım.

Öncelikle sizlere çok teşekkür ediyorum bu fırsatı verdiğiniz için, Odalar ve Borsalar Birliği adına teşekkür etmek istiyorum.

Biliyorsunuz, iklim değişikliği, bütün dünyayı ilgilendiren en büyük sorunlardan biri şu anda ve etkileri de göz ardı edemeyeceğimiz kadar şiddetli bir şekilde de kendini hissettirmeye başladı. Özellikle Avrupa Yeşil Mutabakatı’nın yayınlanmasının ardından deneyimlediğimiz süreç bize gösterdi ki iklim değişikliğinin sadece çevresel değil, aynı zamanda politik ve ekonomik sonuçları da olmaktadır. Bu sürecin etkilerini en aza indirmek için gerekli adımları atmanın çoktan gelip geçtiğini hissediyoruz.

Türkiye’nin, iklim değişikliği konusunda etkin çalışmalar yürütebilmesi için Paris İklim Anlaşması’nın onaylanmasının faydalı olacağını düşünüyoruz. Sayın Bakanım, biraz sonra sunumumuzda da bunu arkadaşlarımız anlatacak. Ayrıca, iklim kriziyle mücadelede kamu ve özel sektör iş birliğini de yapmamız gerekiyor.

(*) Coronavirus salgını sebebiyle toplantı salonundaki Başkanlık Divanı üyeleri, milletvekilleri, katılımcılar ve görevli personel maske takarak çalışmalara katılmaktadır.

Yurdumuzun iklim değişikliğini çevresel etkilerden korurken iş dünyamızı da savunmasız bırakamayız. Rekabetçiliğimizi korumak için gerekli önlemleri almalı, finansman kaynaklarına erişim yolunu açmak için de faaliyetlerimizi sürdürmeliyiz. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği olarak bu konudaki çalışmalarımıza hız kesmeden devam ediyoruz. Bu kapsamda, Avrupa Yeşil Mutabakatı Çalışma Grubunu ve Çalışma Komitesini ve Atık ve Geri Dönüşüm Sanayi Meclisini de kurduk. Politika yönetme süreçlerine katkılarımızı sunmak için kendi adımıza hazırladığımız yol haritasını da sizlere sunmak istiyoruz.

Ben sözü çok fazla uzatmayacağım, arkadaşlarım sunuma geçsinler, arada yine müdahale etmek zorunda kalırsam ben de anlatırım.

Herkese çok teşekkür ediyorum, sağ olun.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ediyoruz.

Buyurun.

TOBB SEKTÖRLER VE GİRİŞİMCİLİK DAİRE BAŞKANI AHMET SAYGIN BABAN – Sayın Bakanım, çok teşekkür ederim bizleri davet ettiğiniz için; hem sizleri hem de saygıdeğer milletvekillerimizi saygıyla selamlıyorum.

Öncelikle, Başkanımız Rifat Hisarcıklioğlu’nun selam ve saygılarını da sizlere iletmek istiyorum efendim.

Şimdi, bugün sizlere kısaca Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ve oda borsa camiası olarak iklim değişikliği konusuna nasıl baktığımızı kendi penceremizden anlatmaya çalışacağız.

Sunumumuzla ilgili çerçevemiz şöyle efendim: Öncelikle, iklim değişikliğiyle ilgili genel kurallardan, kaidelerden, genel durumumuzdan bahsedeceğiz. Bununla birlikte, özellikle “iklim değişikliği” demişken Paris İklim Anlaşması’na değinmesek olmaz. Bizce neden Paris İklim Anlaşması imzalanmalı, daha doğrusu, onaylanmalı Meclisimizce, biraz bunlardan bahsedeceğiz. Son olarak da özellikle Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği olarak hem bu alanda hem de Yeşil Mutabakat konusunda neler yapıyoruz, biraz da onlardan bahsedip sizlere beklentilerimizden bahsetmek istiyorum.

Şimdi, efendim, iklim değişikliği, bildiğiniz gibi, sadece ülkemizin değil, tüm dünyanın sorunu baktığımızda. İklim değişikliğiyle mücadelenin, bu anlamda, küresel bir iş birliği gerektirdiğini çok net biliyoruz iş dünyası olarak. Amaç tabii ki burada karbonsuzlaşma, 2050 yılına kadar net sıfır emisyonu ulaşmayla ilgili bir yol haritasından bahsedebiliriz. Artık tüm dünya, iklim değişikliğine karşı yürütülen küresel çabanın bir parçası hâline geldi Paris İklim Anlaşması’yla.

Biz, iş dünyası olarak bu süreçte şöyle bakıyoruz efendim: Gelecekteki iş ve yatırım fırsatlarını ne kadar değerlendirebiliriz? Biz iş dünyası olarak bu şekilde bakıyoruz konuya. Bizim için çok büyük fırsat olduğu aşikâr. Eğer bu süreci iyi yönetebilirsek Avrupa’nın özellikle hem yeşil üretim hem de sanayileşme merkezi olmamamız için hiçbir neden yok. Tabii, burada, ülkemizin karbon salımlarındaki yerine baktığımızda, aslında diğer etmenlerle beraber dünyanın yüzde 1’ine yaklaştık. Dolayısıyla, hâlâ diğer ülkelerden az durumdayız ama böyle giderse yakın gelecekte Almanya’yı geçmemiz gibi bir senaryo var, zaten sunumumda da biraz bunlardan bahsedeceğim.

Karbon salımlarını azaltmaya yönelik olarak özellikle size bir süreçten bahsetmek istiyorum. 1990’lı yıllardan itibaren iklim değişikliğiyle ilgili çerçevemiz ne durumda ve biz hangi pozisyondayız, biraz size onu arz etmek için bu şeyi koyduk. Biliyorsunuz, Kyoto süreciyle Birleşmiş Milletler Çerçeve Sözleşmesi’nin her iki listesinde de yer alıyorduk. Sonrasında, özellikle, 2001 yılında bu fonlardan yararlanabilen ülkeler listesinden çıkarıldık. Dolayısıyla, baktığımızda, aslında bizim için dezavantajlı bir süreç, Paris İklim Anlaşması’yla ilgili onay sürecinin tıkandığı noktada da burası Çevre ve Şehircilik

Bakanlığıyla yaptığımız görüşmelere göre. 2009 yılında Amerika -sizler daha iyi biliyorsunuz tabii süreci- bu süreçten, Kyoto'dan çekilmek istedi ve 2012 yılında da çekildi tamamen. Aslında biz 2015 yılında Paris'te yeni bir çerçeve, yeni bir iklim anlaşmasıyla ilgili mekanizmanın ilk imzacılarındanız ve 2016'da da bu yürürlüğe girdi. Şu anda, tabii, Paris İklim Anlaşması'nı niye onaylamıyoruz, biraz oraya bakmak lazım. Bugün de haberini aldık, bu listede Libya da var ama bugün Libya'nın da listeden çıkarılacağını öğrendim, bilmiyorum ne kadar doğru bilgi, daha teyit edemedim.

MURAT BAKAN (İzmir) – Libya Başbakanı açıkladı taraf olacaklarını.

TOBB SEKTÖRLER VE GİRİŞİMCİLİK DAİRE BAŞKANI AHMET SAYGIN BABAN – Açıkladı mı efendim?

Aslında ülkemiz anlaşmaya taraf olmayan 6 ülkeden, hatta Libya da onaylarsa 5 ülkeden biri olacak. G20 ülkeleri arasında da Paris Anlaşması'nı onaylamayan tek ülke konumundayız şu anda, biraz bu realiteyi de göz önüne almamız gerekiyor.

Burada iş dünyası penceresinden kamu kurumlarıyla yaptığımız görüşmelerde aslında 4 tane sıkça bilinen yanlışlardan bahsedip bizce bunlar niye yanlış, bunları da ortaya koymak için bu slaydı sizlere arz ediyoruz. Şöyle bir anlayış var, “Eğer biz Paris İklim Anlaşması'nı imzalarsak belirli bir emisyon azaltım hedefini ortaya koymamız lazım ve bu emisyon azaltımı tüm ülkeler için mutlak olacak. Yani Paris İklim Anlaşması'yla bir oran belirlenecek ve biz de bu orana uyum sağlayacağız.” gibi yanlış bir algı var, aslında böyle değil. Biz ülke olarak iktidarıyla, muhalefetiyle, iş dünyasıyla, işçi sendikalarıyla, sivil toplum kuruluşlarıyla bir hedef belirleyeceğiz, dolayısıyla bu belirlediğimiz hedefe bizler uyacağız. Yanlış bilinmesinden ve aslında sıkça yapılan yorum hatalarından kaynaklanıyor bence bu.

Diğer konu, “Ülkemiz Paris İklim Anlaşması'nı onaylarsa gelişmekte olan ülkelere finansal destek vermek zorunda kalacak. Yani bir fon var, Yeşil İklim Fonu, bu fona katkı sağlamak durumunda kalacağız.” gibi bir bakış açısı var. Aslında, biraz önce bahsetmiştim ek 1, ek 2 diye, bu fonlar ile Paris İklim Anlaşması'nın çok bir alakası yok, çok bir bağlantısı da yok yani bu argüman da çok doğru değil. Özellikle bizim politik olarak şu an savunduğumuz konu bu “Anlaşmayı onaylarsak ciddi bir iklim finansmanı imkânından vazgeçeceğiz.” Aslında bu da çok doğru değil, efendim, biz Yeşil İklim Fonu'na ulaşmaya çalışıyoruz, hedefimiz bu, neye erişmek istediğimiz ortada, 100 milyar dolar kaynak aktarımı taahhüt edilen ve özellikle, bazı gelişmekte olan ülkelere kullanılacağı düşünülen bir fondan yararlanmaya çalışıyoruz. Ancak buradaki sıkıntı şu: Hem pandemi süreci hem de diğer gelişmiş ülkelerin bu fona katkı sağlamamasından dolayı toplam 8,3 milyar dolar toplanabilmiş yani yüzde 8'i zaten şu an bu fonda. Baktığımızda, 4,8 milyar doları zaten işleyen yeşil projelere yönlendirilmiş ve en nihayetinde, 2020 yılında 1,5 milyar doları dağıtabilmiş. Zaten burada çok gidebileceğimiz bir yol gözüküyor. Biz zaten ek 1'de olan ülkeler arasında olduğumuz için yani gelişmiş ülkeler arasında olduğumuz için bu fondan şu anda yararlanamıyoruz. Yani bizim argümanımız “Biz eğer Paris İklim Anlaşması'nı imzalarsak bu fonlardan yararlanamayacağımız için hem özel sektörü hem de kamuyu dönüştürmek imkânsız hâle gelecek.” Argüman bu fakat şunu kaçırıyoruz Sayın Bakanım, değerli Komisyon üyeleri: Dünya Bankası, UNDP, EBRD gibi uluslararası kuruluşlar artık bütün programlarını, hibe ve kredi programlarını tasarlarken yeşil dönüşümü baz alıyor yani emisyon azaltım hedeflerine göre bu fonları dağıtıyor. Dolayısıyla, zaten biz eğer bu ek 1'den çıkmak için bir başvuru yaparsak ek 1'de olan ülkeler zaten bizi o listeden çıkarmayacaklar çünkü o ülkelerin onayı lazım, bütün ülkelerin onayı lazım, zaten çıkamayacağız; hem böyle bir şey var hem de zaten çok kıt olan bir kaynağı Türkiye'yle paylaşmak istemeyecekler. Dolayısıyla, bizim iş dünyası olarak görüşümüz şu: Paris İklim Anlaşması'nın bu sebepten dolayı bekletilmemesi.

Bu slaytta da sizlere aslında ulusal emisyon azaltım patikamız nereden nereye geldi, biraz ondan bahsetmek istiyoruz. 2015 yılında biz Birleşmiş Milletlere 2030 yılına kadarki emisyon azaltım senaryomuzu sunmuştuk, aslında baktığımızda, bu senaryoda sunduğumuzdan çok daha aşağıdayız. Bakıldığında, 2018 verilerinde 600 milyon tona kadar, bu seviyeye kadar azaltmayı öngörürken 506 milyon tondayız, zaten iyi bir pozisyondayız. Dolayısıyla, Paris İklim Anlaşması'nı imzalayıp bu hedefleri revize etmememiz için hiçbir neden göremiyoruz.

Son olarak, Paris İklim Anlaşması'nın bizce neden yüce Meclisimiz tarafından onaylanması lazım diye baktığımızda, ülkemizin artık İklim Anlaşması'nın dışında kalması demek aslında dünyanın dışında kalması demek anlamına geliyor yani eğer biz artık İklim Anlaşması'nı onaylamazsak serbest ticaret anlaşmalarını bile imzalayamayacak konuma geliyoruz. Bu bizim için ciddi bir tehdit. Yeşil Mutabakat sürecinden de çok kısaca bahsedeceğiz, orada da bize kısa vadede ne gibi bir mali yükümlülük geleceğini de sizlere arz etmeye çalışacağız. Dolayısıyla, artık ülkeler dış politikalarını bu emisyonu azaltım hedefine doğru şekillendirmeye başladı. Finansmana erişim... Birazdan ona da değineceğim, bizim CDS primimiz yüksek, biz anlaşmayı imzaladığımızda yurt dışından kredi bulmamız, finansmana erişim sağlamamız gerekecek dolayısıyla buralarla ilgili ciddi bir risk gözüküyor. Bu konuda, artık net bir şekilde imzalayıp imzalamayacağımıza da yüce Meclisimizin karar vermesi elzem diye düşünüyoruz.

Yeşil Mutabakat sürecine de kısaca değinelim, bizim açımızdan ne demek olduğuna. Değerli vekiller, Sayın Bakanım; Yeşil Mutabakat bizi niye ilgilendiriyor diye baktığımızda, ihracatımızın yüzde 60'ını G7 ülkelerine yapıyoruz dolayısıyla çok kısa zamanda bizim iş dünyamız eğer bu dönüşüme ortak olmazsa sınırda karbon vergisiyle, artabilecek finansman maliyetleriyle –rekabet gücü kayıplarından bahsetmiyorum bile- çok ciddi bir kayıpla karşı karşıya kalacağımız aşikâr. Dolayısıyla, bu grafikte aslında sizlere şunu arz etmek istiyoruz: Bu grafik ihracat performansımızın bir göstergesi. Bakıldığında, bizim ihraç ürünlerimizin gelişmiş ülkelerin ihracat sepetiyle ne derece örtüştüğünü gösteriyor buradaki rakamlar. Bunu MIT'den TEPAV aracılığıyla aldık, MIT'nin bir çalışması bu. Yani şu demek: Rakam yükseldikçe gelişmiş ülkelerle ihracat sepetimiz yakınlaşıyor anlamına geliyor, rakam düşerse, sifıra yakınlaşıyor veya eksiye giderse gelişmiş ülkelerle ihracatımızın sofistikasyonu azalıyor anlamına geliyor. Ülkemizin de ihracat sofistikasyonu anlamında özellikle 2002 yılından sonra ciddi bir gelişme gösterdiğini görüyoruz; bu, sonuçta, bağımsız ve verilerle hazırlanmış bir gösterge. Ancak özellikle, 2010 yılıyla birlikte ihracat sofistikasyonumuz da ciddi bir gerileme var ve Yeşil Mutabakat sürecini ıskalamamız hâlinde yine küresel rekabet gücümüzü, ihracat sofistikasyonumuzu kaybetme riskimiz var. Tabii, yeşil dönüşüm sadece... Burada da TOBB'un hamiliğini yaptığı okullardan biraz Başkanım da bahsedecek bu slaytta da. Özellikle “yeşil dönüşüm” demek bizler için yeni bir istihdam ve eğitim politikası anlamına da geliyor. Yani biz özellikle bu yeşil dönüşümün, küresel büyümeyi her yıl 0,4 puan yukarı çekeceğini öngörüyoruz ve dünya çapında 30 milyon yeni istihdam yaratmasını bekliyoruz. Burada mesleklere ve beceri seviyelerine baktığımızda artık beceri seviyeleri, beceri setleri yani iş dünyasının yeşil dönüşümle ilgili beceri setleri yükselmeye başladı. Yani eskiden orta düzeyde bir beceri seti bize yeterli gelirken artık önümüzdeki dönemde yüksek beceri setine ihtiyaç duyacağız. Burada da biz özellikle aslında Millî Eğitim Bakanlığımızın hamiliğinde başladığımız, Millî Eğitim Bakanlığı koordinasyonunda yürüttüğümüz 81 ile 81 meslek lisesi. Ki Başkanım daha net bilgi...

TOBB YÖNETİM KURULU ÜYESİ DAVUT ÇETİN – 113'e çıktı şu an.

TOBB SEKTÖRLER VE GİRİŞİMCİLİK DAİRE BAŞKANI AHMET SAYGIN BABAN – 113'e çıktı. Bu meslek liselerinde de artık müfredatı değiştirip eğer mümkünse...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Çok faydalı oldu, TOBB’a teşekkür ediyorum hakikaten çok faydalı oldu.

TOBB SEKTÖRLER VE GİRİŞİMCİLİK DAİRE BAŞKANI AHMET SAYGIN BABAN – Çok sağ olun Sayın Bakanım.

Burada da yapacağımız çalışmalar artık öğrencilere erken yaştan itibaren çevre bilinci kazandırmayı amaçlıyoruz.

TOBB YÖNETİM KURULU ÜYESİ DAVUT ÇETİN – Hatta Sayın Bakanım orada...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bir dakika, mikrofonunuzu açayım.

TOBB YÖNETİM KURULU ÜYESİ DAVUT ÇETİN – Hatta ilkokul zamanı bu beceriyi öğretmek gerekiyor. Yani burada bizim sadece karbon emisyonu, sadece iklim değişikliği değil bütün çevreyi beraber çalışıyor olmamız lazım. Bu, döngüsel ekonomiden başlıyor, sıfır atığa kadar giden orada ciddi bir ekonomi var; biz bunu şu anda ıskalıyoruz. Çünkü bütün atıklarımızı dönüştürmeden çöp hâline getiriyoruz. Aşağı yukarı günlük 80 milyon tona yakın atığımız var; kişi başı 1 kilo. Ve burada, yılda ciddi bir üretim var. Biz bunu çöp hâline getirip ondan sonra da Avrupa’den polietilen kâğıt falan hurda ithal ederek bunu dönüştürmeye çalışıyoruz. Bunun bilincini şimdiden sağlamamız lazım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet.

TOBB YÖNETİM KURULU ÜYESİ DAVUT ÇETİN – Çevre tarafında bunu çalışmaya başlamamız gerekiyor, çok geç kaldık.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, buyurun efendim.

TOBB SEKTÖRLER VE GİRİŞİMCİLİK DAİRE BAŞKANI AHMET SAYGIN BABAN – Efendim, tabii, Yeşil Mutabakat süreci sadece sınırdaki karbon vergisiyle sınırlı değil, bu slaytlarımızda da önümüzde de var. Aslında birbiriyle bağlantılı, döngüsel ekonomi başta olmak üzere... Bugünkü sunuma su konusunu koymadık çünkü su ayak izi ve su kirliliği konusu da çok çok önem gösterdiğimiz alanlardan. Özellikle kuraklık konusu, tarım da çok önem verdiğimiz çalışma alanlarımızdan da bir tanesi. Ancak tabii ki çerçevemiz iklim değişikliği olduğu için daha o konuya odaklanmaya çalıştık. Burada görüldüğü gibi sürdürülebilir ulaşımdan iklim nötre kadar... Bu konu sadece kamunun konusu olamaz, aslında bunu söylemeye çalışıyoruz, sadece kamunun konusu olamaz. Bizim kamu, özel sektör, yerel yönetimler, işveren örgütleri, işçi temsilcileri hep birlikte artık 2050’ye doğru ortaklaşa, herkesin mutabık kaldığı bir politika belirlememiz gerekiyor.

Aslında yaptıklarımızı anlatmadan önce şuna da değinmek lazım: Avrupa Yeşil Mutabakat süreci -aslında biraz önce söylemiştim- G7 ülkelerine ihracatımızın yüzde 60’ını yapıyoruz dolayısıyla temel pazarlarımızda bir yeşil dönüşüm yaşanıyor ve bizim bu sürecin dışında kalma gibi bir lüksümüz yok veya bu süreci yönetmek için tek bir bakanlığa da Çevre Şehircilik Bakanlığımıza da sadece sorumluluk yüklemek lazım. Bütün bakanlıkların, bütün kamu kurumlarının aynı politikada olması gerektiğini düşünüyoruz ve bizim şu anda Yeşil Mutabakatla ilgili en önemli sorunlarımız; rekabetçilik kaybı ve artan, artacak olan, artmakta olan bir finansman maliyeti. Bu grafik de özellikle biraz önce konuştuğum tüm konuları aslında özetliyor.

Bu grafik TÜSİAD’ın çok kıymetli bir çalışmasından; oradan da faydalandık, onu da söylemek lazım. Sektörel bazda bizim emisyonlarımızın ne durumda olduğunu gösteriyor. Bakıldığında, tarımdan sağlık hizmetlerine kadar birçok alanda proses kaynaklı yani o ürün üretilirken veya o hizmet üretilirken ortaya çıkan emisyonlar bunlar maviyle gösteriliyor ve bu üretimi veya hizmeti gerçekleştirirken sarf ettiğimiz enerji emisyonlarıyla ilgili konu; bu da turuncuyla gösteriliyor. Görüldüğü gibi her sektörü

aynı şekilde etkilemiyor yani bakıldığında, çimento sektörüne yönelik farklı bir politika izlememiz gerektiğini görüyoruz, makine sektörüne yönelik bambaşka bir politika izlenmesi gerektiğini gösteriyor bu grafik. Burada da şunu hesapladı TÜSİAD o da çok güzel bir veri aslında bizim için: Bu emisyonlara göre Avrupa Birliği eğer ton başına bizden 30 euro sınırdaki karbon vergisi -bunu sınırdaki alma zorunluluğu yok başka mekanizmalarda da alabilir- alsa bize yıllık bunun maliyeti 1 milyar euroyu geçiyor. Eğer bu 30 euro değil 50 euro olursa bunun bize maliyeti yaklaşık 2 milyar euroya geliyor ki ülkemizin şu anda çok ciddi bir şekilde rekabet gücünü kaybetmesi anlamına geliyor.

Tabii, sadece sektörel bazda değil aslında bölgesel bazda da olaya bakmak lazım. Şimdi, bu tabloda da şunu sizlere arz ediyoruz: Mesela, madencilik sektörünü ele alalım; kömür ve linyit üretimi aslında buradaki ana konumuz. Manisa Soma'ya baktığımızda madencilik sektörünün toplam istihdam içindeki payı yüzde 46,7; Zonguldak Merkeze baktığımızda yüzde 21,6 ama Türkiye geneline baktığımızda yüzde 1 bile değil 0,98. Bu bize şunu anlatıyor: Biz eğer ülkemiz için bir politika geliştirirken yerel dinamikleri göz ardı edersek ülkemiz için yaptığımız politika yani madencilik sektörü için yaptığımız politika Manisa Soma'yı daha ciddi etkileyecek anlamına geliyor, Zonguldak'ı çok daha farklı etkileyecek anlamına geliyor. Bir sonraki slaytta Davut Başkanımın da başkanlığını yaptığı turizm sektöründen bir örnek verdik. Örnek veriyorum burada da Antalya'da konaklama sektörünün oranı yüzde 31,1 toplam istihdam içindeki payından bahsediyorum. Muğla'ya baktığımızda yüzde 29,4 aslında benzeşiyor ama Türkiye içindeki payı yüzde 7,3 yani rakamı küçük görüp eğer turizmle ilgili sektör paydaşlarını bir araya getirmeden bir karar alırsak eğer Antalya çok ciddi bir şekilde bu işten etkilenecek anlamına geliyor. Burada, tabii, bizim Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği olarak sürece nasıl baktığımızı sizlere arz ettim.

Şimdi yaptığımız çalışmalardan biraz bahsedeyim sizlere. Bizim öncelikle amacımız şu: Sektörel ve şirket bazında intibak programları yani sürece nasıl uyum sağlarız bunu anlatmaya çalışıyoruz. Burada TOBB bünyesinde iki tane mekanizmamız var: Bir tanesi Avrupa Yeşil Mutabakatı Çalışma Grubu dediğimiz; aslında biraz önceki slaytta gösterdiğim, bu işten en çok etkilenecek sektörün temsilcilerini bu grubun içine aldık. İşte, cam sektöründen Şişe Cam'ı aldık, seramik sektöründen Kale Seramik'i aldık gibi... Bu firmalarımız Yeşil Mutabakat'la ilgili beklentilerini kamuya doğrudan aktarma yöntemini tercih ediyor ve özellikle biz sektör bazında yol haritaları hazırlıyoruz yani bir makine sektörü bu işten nasıl etkilenecek, ne yapması lazım, süreçte karbon ayak izi hesaplamasından karbon piyasasına kadar nelerle karşı karşıya kalacak? Bu konuda raporlamalar hazırlayıp eğitimler veriyoruz.

Diğer taraftan, Yeşil Mutabakat'ı çalışma komitemiz var. Bu da Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği yönetim kurulu üyelerinin ve ilgili oda ve borsa başkanlarımızın içinde yer aldığı bir çalışma komitesi. Burada da hem Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinin hem de oda ve borsaların bu konuya yaklaşımlarını, pozisyonlarını açıkladığı dokümanlar hazırlıyor. Yani TOBB 2050'ye kadar Yeşil Mutabakat'la ilgili ne yapacak? Antalya Ticaret Sanayi Odamız veya Akdeniz bölgesindeki oda ve borsalarımız bu konuyla ilgili üyelerine nasıl rehberlik edecek? Bu pozisyon belgelerini hazırlıyorlar ve bununla birlikte de hem gerek oda borsalarımızda gerekse biliyorsunuz biz sadece ülkemizde değil Eurochambres'ın, işte, Avrupa Odalar Birliğinin başkan yardımcılığı, Dünya Odalar Birliğinin yönetim kurulu üyesi olduğumuz için tüm dünyada bu konuda yapılan çalışmaların ve projelerin envanterini çıkartıyoruz. Dolayısıyla, ülkemizde de ne tip bir destek ve teşvik mekanizmasının tasarlanması gerektiğiyle ilgili yine bir pozisyon belgemiz olacak. Tabii, her hafta neredeyse, üyelerimizi bilgilendirmek için eğitimler, "webinar"lar, etkinlikler düzenliyoruz ki buna sektörel anlamda da... Özellikle, mesela, "Enerji

sektöründe yeşil belgelendirme nasıl yapılır?”a kadar, burada bütün firmalarımız bu “webinar”lara katılıyor, katılmak durumundalar. Özellikle istihdam sağlamak anlamında bu konuyu bilen, bu dönüşümü tetikleyebilecek personel istihdamı noktasında onları cesaretlendiriyoruz.

Davut Başkanım da konuşmasında söylemişti aslında: Bir de atık ve geri dönüşüm konusu var, bu da Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinin 2020 yılında, aslında, detaylı olarak işin içine girdiği bir sektör oldu. Bizim buradaki motivasyonumuz da şu sayın vekillerim, Sayın Bakanım: Şimdi, örnek veriyorum -yani reklam olur mu bilmiyorum ama- mesela bir Zara, artık alım yaparken şu firmaları tercih ediyor: Ürünlerinin ne kadarını -yüzde 20’sini, yüzde 30’unu- geri dönüştürülmüş iplikten kullandın? Örnek veriyorum bir inşaat firması, yurt dışında bir müteahhitlik firması, Rusya’da iş yapacağı zaman veya Avrupa Birliğinde iş yapacağı zaman “Ne kadarını hurdadan eriterek bu şeyi yaptın, inşaat demirini ürettin?” şeklinde artık kurallar koymaya başladı. Dolayısıyla, bu, bizim rekabetçiliğimize doğrudan etki ediyor. Burada sürdürülebilir üretim, çevre beyanlarını söylemiyorum bile. Hatta bazı seramik firmalarımız, şu anda Avrupa Birliğine ihracat yapabilmek için enerji etiketleri almaya başladı. Yani ürünlerini yeşil dönüşüme uygun şekilde ürettiğini kanıtıyor. Biz de bir sektör meclisi oluşturduk. Burada özellikle şunu söylemek lazım: Maalesef, bizim atık sektörümüz biraz ithalata dayalı olarak kurulmuş bir sektör yani yurt dışından, Başkanım da söyledi, polietilen ithalatına...

TOBB YÖNETİM KURULU ÜYESİ DAVUT ÇETİN – İthalata dayalı olması, biz kendimiz üretemediğimiz için ithalata dayalı.

TOBB SEKTÖRLER VE GİRİŞİMCİLİK DAİRE BAŞKANI AHMET SAYGIN BABAN – Evet, oradaki argüman da maalesef şu: Biz, yerel yönetimlerden veya apartmanlarda ayrıştırılmış bir şekilde atığı -veya bize göre ham madde tabii, sektörümüze göre- toplayamadığımız için maalesef atıl kalmaması için yurt dışından ithalat yapıyorlar, şu andaki durum bu. Burada da bir çalışmamız var, atık yönetimi politikalarına ve sıfır atık politikalarına katkı sağlamaya çalışıyoruz. Özellikle atık sektöründe faaliyet gösteren üyelerimizin bu işi yapmalarına yönelik bir kriter getiriyoruz, Çevre ve Şehircilik Bakanlığıyla, artık herkes bu işi yapamayacak, burada da bir dönüşüme doğru Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği rehberlik ediyor.

Tabii, bizim penceremizden yeşil dönüşüme katkı için son olarak neler yapılabilir, biraz da onları sizlere arz edeyim. Bizim, artık yeni bir niyet beyanına ihtiyacımız var. 2030’a kadar açıklamıştık, iklim anlaşmasını imzaladığımız an 2050’e kadar net sıfır emisyon hedeflerimizi belirlememiz gerekiyor. Burada hangi sektörde ne kadar azaltım yapacağımıza -biraz önce söyledim- işçi, işveren sendikaları, STK’ler, yerel yönetimler hep birlikte karar vermek durumundayız, bütün paydaşların içinde yer alması lazım bu çalışmanın. Eğer biz, 2030 yılından itibaren termik santral kurulumuna izin vermeyeceksek şimdiden sektöre bunu söylemez lazım. YEKDEM yatırımlarını eğer desteklemeyeceksek veya destekleyip daha fazla yenilenebilir enerji üretimine teşvik edeceksek şimdiden söylememiz lazım.

Diğer konu, düşük karbon platformu. Burada da özellikle Çevre ve Şehircilik Bakanlığımızın yapmış olduğu bir karbon piyasası çalışması var. Yurt dışı örnekleri incelendiğinde aslında bu piyasaların, bu borsaların özel sektör-kamu iş birliğinde kurulduğunu görebiliyoruz. Dolayısıyla, biz de burada, eğer kamu bize görev verirse, burada bir inisiyatif alıp Çevre ve Şehircilik Bakanlığımızla birlikte bu karbon platformunu hep birlikte hayata geçirmek istiyoruz. Altyapımız müsait, oda ve borsalarımız bu işte çalışmaya hazır. Bizim profesyonel arkadaşlarımız da görev verilmesini bekliyor.

Bir diğer konu yeşil dönüşüme katkı anlamında özellikle gümrük birliği modernizasyonunu her adımda hatırlatmamız gerekiyor. Avrupa Birliğindeki Yeşil Mutabakat tartışmalarına da gümrük birliği modernizasyonunu gerekçe gösterip, bence, katılım sağlamamız çok önemli, bunu Ticaret Bakanlığımıza

zaten iletmiştik. Evet, biz, gümrük birliğinin modernizasyonunu istiyoruz, modernizasyonun mekanizması ne? Şu anda Yeşil Mutabakat, yeşil dönüşüm, yeşil sanayi. Bunu gerekçe gösterip bu politikalara katkı sağlamamız lazım.

Diğer bir konu, burada da inisiyatif alabileceğimizi öngörüyoruz, ticaret ve sanayi odalarımız bünyesinde yeşil dönüşüm ofisleri oluşturabiliriz. Burada kalkınma ajanslarının destekleri olabilir, yerel yönetimlerin destekleri olabilir. Biz, KOBİ'lere rehberlik etmek istiyoruz dolayısıyla burada KOBİ'lerin bu sürece uyum sağlaması adına odalarımızın bir ara yüz şeklinde, nasıl patent konularında, markalaşma konularında bir ara yüz... Nasıl bazı illerimizde İŞKUR ofislerimiz var -Sayın Bakanım da orada çalışmıştık, UMEM Projesi'nde- kredi garanti fonu temas noktalarımız var, aynı şekilde yeşil dönüşüm ofislerini burada sürecin içine dâhil etme durumumuz var. Bütün bunların hepsini de dikkate alarak artık yeni bir niyet beyanı demek yeni bir ekonomik pozisyon belgesi, yeni bir ekonomi programı demek. Bunu da artık yavaş yavaş düşünmemiz gerekiyor.

Son olarak da iş dünyasına her zaman şöyle bakılır: Ya, çevreyi kirleten, çevre dönüşümlerine yatırım yapmak istemeyen bir kitle olarak bakılsa da aslında öyle değiliz. Bu, hepimizin ortak geleceği. Dolayısıyla, ne görev verilirse burada inisiyatif almaya hazırız.

Ben, herkesi saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, teşekkür ediyorum.

Başkanım, size söz vereceğim ama...

TOBB YÖNETİM KURULU ÜYESİ DAVUT ÇETİN – Sayın Bakanım, Saygın Bey çok doğru birkaç noktaya değindi: Elimizde kalkınma ajansları var ve odalar var. Siz, bizim önümüzü açarsanız buradan, biz yerelde zaten il il bunu yapmaya hazırız. Yani sorumluluk da alırız, bütçe de ayırırız. Ama bunun, dönüşümün bir de finansman tarafı var, ciddi anlamda finansman ihtiyacı olacak. Şu anda bizim, bir dijital dönüşüme, bir çevresel dönüşüme iki senede finansman kaynağı da yaratmamız lazım bir miktar. Bu dönüşümlerin ikisini de kaçırırsak bu dönemde biz, Türkiye olarak, çok geride kalacağız. Şu, çok basit gibi gördüğümüz sadece karbon salınımını azaltmak bile bizim üç-beş sene, on sene sonra önümüze çok ağır fatura olarak gelecek. İşte, tonajlarla gösterildi bunlar. Yani bizim ilk ayak Paris Anlaşması'nı imzalamamız gerekiyor, ondan sonra da bununla ilgili, topyekûn siz buradan yön göstererek, yerelde de bütün kamunun ve özel sektörün çalışması gerekiyor bununla, burası çok önemli. Buradan siz, aşağı yönetemiyorsunuz. Biz, aşağıdan yaptığımızda buradaki işi karar veremiyoruz, belirleyemiyoruz. Bir ortak çalışmayla çok ciddi yol alırsız diye düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, teşekkür ederiz.

Sizin sunum var mı efendim? Yok.

Şimdi, efendim, TOBB'a çok teşekkür ediyoruz.

Özellikle, tabii, iş adamlarımızın bu konuda büyük destek vermesinden dolayı teşekkür ederiz. Yani hakikaten kamuoyunda “Sanayiciler, iş adamları kirletiyor, dolayısıyla onlar bunları istemiyor.” şeklinde bir kanaat var ama siz burada açıkça iş adamlarının özellikle bu konuda her türlü desteği vereceklerini... Hatta ortak bir çalışma yapma teklifinde bulundunuz.

TOBB YÖNETİM KURULU ÜYESİ DAVUT ÇETİN – Evet.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ama ben şunu teklif edeyim: Siz nasıl bir ortak çalışma, ne istiyorsunuz? Yani TOBB’un her yerde –bildiğiniz gibi- her ilde bir şubesi var diyelim. Dolayısıyla, bunlarda büyükler hakikaten: Antalya Ticaret Sanayi Odamız, Afyonkarahisar, bütün Türkiye’de var. Bu odalarda bir ortak çalışma yapılırsa...

TOBB YÖNETİM KURULU ÜYESİ DAVUT ÇETİN – Şimdi siz bizim...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – ...belki borsaları da katmak gerekir mi diye düşünüyorum.

TOBB YÖNETİM KURULU ÜYESİ DAVUT ÇETİN – Tarım tarafında borsalara da ihtiyaç var. Yani odalar ve borsalar beraber yapmalı.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, şimdi, dolayısıyla, bu konuda sizden müşahhas bir şey istiyoruz. Ne istiyorsunuz? Hangi kurumlarla ne gibi bir iş birliği? Çünkü bunu rapora yazalım. Veya finans desteği istiyorsanız nasıl bir finans desteği? Kimden istiyorsunuz? Bunları bize yazılı olarak verirsiniz, rapora koyarken istifade ederiz.

TOBB YÖNETİM KURULU ÜYESİ DAVUT ÇETİN – Hazırlayalım.

Yani, Sayın Bakanım, biz bunu tek başımıza da yapamayız. Siz, bizim... Şimdi, sanayi il müdürlükleri, ticaret il müdürlükleri, sizin de buradan bir görevlendirme yapmanız gerekiyor. Biz, dönüşüm ofislerini kurarız ama bizim tek başımıza dönüşüm ofisi kurmamız bir şey ifade etmeyebilir. Aşağıda yetkili...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Siz kimlerden ne istiyorsanız onu söylerseniz biz gerekirse mesela, Antalya’da...

TOBB YÖNETİM KURULU ÜYESİ DAVUT ÇETİN – Tamam, bizim çalışma gruplarında...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yani siz Antalya’da Başkansınız, Ticaret Sanayi Odası Başkanı. Mesela, Antalya’da hangi kurumlarla iş birliği yapmak istiyorsunuz? Antalya önemli bir yer. Nüfus büyük, büyükşehir aynı zamanda, turizm merkezi, atık miktarları da epeyce fazla. Geri dönüşme imkânı da daha kolay. Mesela, Antalya’da nasıl bir çalışma yaparsınız? Bunu...

TOBB YÖNETİM KURULU ÜYESİ DAVUT ÇETİN – Çok kısa anlatayım isterseniz. İzin verirsiniz bir üç dakikam varsa...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, birkaç dakika içinde toparlarsanız...

TOBB YÖNETİM KURULU ÜYESİ DAVUT ÇETİN – Şimdi, Antalya Ticaret Sanayi Odasında ben iki senedir çalışıyorum zaten bunu. 9 tane mimar mühendis odalarıyla, Devlet Su İşleriyle, belediyenin ASAT su yönetimiyle, belediyeyle, büyükşehirle ve alt kademe belediyelerle bu çalışmaya başladım. Neden başladım? Biz, turizm kentiyiz. Eğer biz, kendi karbon salınımımızı azaltmazsak, bunu ilan etmezsek zaten turist de gelmeyecek. Hepimiz bunun farkındayız. Bizim rakiplerimiz Barcelona ve diğer ülkelerdeki illerin hepsi karbon salımı, karbon azaltımıyla ilgili hedeflerini belirledi. Biz ondan biraz geç kaldık, onun için biraz hızlı hareket etmemiz lazım. Bu çalışmaları yapıyoruz, bunun raporları da önümüzdeki günlerde çıkacak. Biz il olarak başladık ama bir yere kadar geliyoruz, işte finansman çıkıyor, başka şeyler çıkıyor, sıkışıyoruz. Burada hem OSB’ler hem kalkınma ajansları hem oda ve borsalar -bu tarafta kalkınma ajansları biraz da kamudur, içinde biz de varız ama- ortak bir çalışma şeyi kurmamız lazım. Onun önerisini biz size getirelim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Onu bir planlarsınız.

Şimdi, müsaadenizle bazı sorular var, ilk soruyu Gümüşhane Milletvekilimiz Sayın Cihan Pektaş soracak.

Buyurun Cihan Bey.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Teşekkür ederim Değerli Başkanım.

Şimdi, TOBB'un sunumunu izledik, konuşmanın zaten yarısı sadece “Türkiye, Paris İklim Anlaşması’nı imzalamalı” diye, “Neden imzalamalı?” diye. Türkiye 2009 yılında Avrupa Birliği çevre faslını açmıştır ve ilk ülkelerden bir tanesiydi. Neticede, Türkiye buna bir karar verir, zamanı gelince de bu anlaşma onaylanır. Benim asıl beklediğim şey şuydu: TOBB burada ne yapacak? Geçen hafta burada MÜSİAD bir sunum yaptı, ben MÜSİAD’a şu soruyu sordum, dedim ki: “Karbon ekonomisine geçiş için ne kadar bir yatırım yapılmalı?” MÜSİAD Başkanı dedi ki: “70 milyar avro bir yatırım yapmalı, bunun 35 milyar avrosunu biz iş dünyası olarak karşılayabiliriz.” Şimdi, TOBB burada bir iş adamları topluluğu yani eğer ki bugün çevre kirletiliyorsa bunda da tabii, efendim, sanayinin de önemli bir etkisi var, önemli bir katkısı var. Ya, burada TOBB bu azaltım ve adaptasyonla ilgili ne gibi ortaya bir bütçe koyacak? Nasıl bir yol haritası belirleyecek? Ben sunumda bunları göremedim, ben şahsen bunları bir dinlemek isterdim.

TOBB YÖNETİM KURULU ÜYESİ DAVUT ÇETİN – Pardon, Sayın Vekilim, bütçe koyacak... Onu anlayamadım, pardon.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Cevapları en sonunda vereceksiniz.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Şimdi, iş dünyası olarak bu adaptasyona, uyuma katkı sağlamak için TOBB'un ne gibi çalışmaları var, ne gibi önerileri var? Ben bunları duymak isterim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, İzmir Milletvekilimiz Sayın Murat Bakan’a söz veriyorum.

Buyurun Murat Bey.

MURAT BAKAN (İzmir) – Sayın Başkan, teşekkür ediyorum.

Öncelikle geçen hafta trafik kazası geçiren Hasan Kalyoncu arkadaşşıma geçmiş olsun diyorum.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Sağ olun.

MURAT BAKAN (İzmir) – Sayın Başkan, Antalya Sanayi ve Ticaret Odası Başkanımıza Antalya milletvekillerimizin selamını iletiyorum, kendileri gelememi, şu an Genel Kurulda çalışmaları olduğu için selamlarını söylediler.

Sunumunuzdan dolayı teşekkür ederiz. Bizim için tekrar niteliğinde oldu, aslında tutanakları okuduysanız, biz bunları konuştuk, anlattık ama bu tekrar iyi oldu. Niye bu tekrar iyi oldu? TOBB'un yaklaşımını görmek bakımından ve Meclis tutanaklarına geçmesi bakımından iyi oldu. Komisyonumuz tarihî bir komisyon, burada her sunum yapan kurum da tarihî bir sorumluluk alıyor. Yani yarın yirmi sene sonra, otuz sene sonra Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinin iklim kriziyle ilgili, sıfır atıkla ilgili, sınırda karbonla ilgili, döngüsel ekonomiyle ilgili ne düşündüğünü, Paris Sözleşmesi'yle ilgili ne düşündüğünü tutanaklara geçirmiş oldunuz. Bizden farklı şeyler söyleyemiyorsunuz aslında, teşekkür ederiz.

Benim sorularım ve katkılarım olacak sizin sorunuza ilişkin. Birincisi: “Biz işin ekonomik yönüyle ilgileniyoruz TOBB olarak.” dediniz. Çok önemli ekonomik yönüyle ilgilenmek ama işin ekonomisi tüm diğer sorunlardan bağımsız değil, dünya yani insanlığın geliştiği, “homo sapiens”in geliştiği süreç iklimin stabil olduğu süreç. Yani dünyada iklim 1 derece, 2 derece farklılıkla gittiği bir süreç içinde tarımda üretim yapmış, uygarlığı geliştirmiş, denizlerden, okyanuslardan faydalanmış, geçmişte bu artış 10, eksi 10’muş iklimdeki değişim, bu stabil hâle getiren dengeyi biz şu an değiştiriyoruz insanlık olarak. Dolayısıyla, biyolojik çeşitlilik de sizin için önemli çünkü sadece işin ekonomisi, Avrupa Birliğinin sınırda karbon vergisi koyması değil, eğer dünya giderse insanlık gidecek

yani kitlesel bir yok oluşla karşı karşıya kalacağız. Dolayısıyla, sulak alanlar da sizin için önemli, fosil yakıtların kullanılması da sizin için önemli. Dolayısıyla, sizin daha yukarıdan bir pencereden TOBB olarak bakıyor olmanız lazım, işin ekonomisiyle de ilgileniyorsanız. Bunu söylemek istiyorum.

Bu noktada fosil yakıtlarla ilgili düşünceniz nedir? Türkiye'nin önümüzdeki süreçte ekonomik de olmadığını bildiğimiz -işte siz de yeni söylediğiniz sunumunuzda- dünyadaki finans kuruluşlarının Avrupa Birliği de başta olmak üzere artık yeşil yani karbonsuz bir ekonomi dışında kredi desteği sağlamayacağı noktada termik santrallerin bir finansman desteği bulması imkânı yok ve sübvansede ediyor yani kapasitesine göre Türkiye sübvansede ediyor. Yani eğer bir azaltım hedefi koyacaksa önümüze Türkiye'nin kömürden çıkması lazım. Sizin bu fosil yakıtlarla ilgili, kömürle ilgili düşünceniz nedir TOBB olarak?

İthal plastiklerden bahsettiniz, ithal plastiklerle ilgili de “Biz atık olarak görmüyoruz ham maddedir.” dediniz. Bu tabii, biraz doğru, biraz yanlış. Niye biraz doğru, biraz yanlış? Siz eğer ham madde diye ithal ettiğiniz 100 birimlik ithal plastiğin sadece 10'unu dönüştürüp gerisini yakıp toprağa gömüp, tarım alanlarına saçıyorsanız bu bildiğiniz çöp yani çöp ve vatana düşman bir çöp. Dolayısıyla, bu noktada TOBB'un nasıl bir tavır içinde olduğu önemli. Polietilenin ithalatını yasakladı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı polimer etilen. Türkiye'ye gelen plastik atıkların yüzde 70'ini bunlar oluşturuyordu. Denetleyemediği için, Türkiye sınırında, gümrüklerinde on binlerce ton atık plastik, atık ithalatı karışık geri dönüştürülemeyen biriktiği için yasaklama cihetine gitti. Şimdi, sizin üyeleriniz içinde plastik üreticileri var ve bunlar Türkiye ekonomisine büyük de katkı sağlayan, işini kitabına uygun yapan, düzgün çalışan firmalar da var ama bu ithalatı yapıp toprağa gömen, yakanlar büyük oranda. Şimdi “Bu ithalat yasağı kalksın.” diyorlar ama bir çözüm de üretmiyorlar. Sizin TOBB olarak bakışınız nedir, siz ne düşünüyorsunuz? Plastik atık ithalatıyla ilgili bir çözüm üretilmeden, bir denetim yapılmadan bu PAGEV'in söylediği gibi -Plastik Sanayicileri Araştırma Geliştirme ve Eğitim Vakfı sanırım- kalksın mı?” diyorsunuz. Yoksa “Önce bir çözüm üretelim, denetim olsun, biz de sanayiciler olarak destek olalım Ticaret Bakanlığına, Çevre ve Şehircilik Bakanlığına bu problemi hep beraber çözelim mi?” diyorsunuz. Bunu öğrenmek istiyorum.

Teşekkür ederim tekrar katkılarınız için.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz Murat Bey.

Şimdi, gene İzmir Milletvekili Sayın Hasan Kalyoncu.

HASAN KALYONCU (İzmir) – İzmir vekilleri biraz çalışkan galiba. Sunumlarınızdan dolayı teşekkür ediyorum.

Şimdi, sunumunuzu dinledik, sunumunuzda her şey var. Dışışlerinden millî eğitime kadar, arada turizm, sanayiciler, bütün her şey var. Var da mesela Paris İklim Anlaşması burada “Yanlış bilinen doğrular.” diye bir sunumunuz var. Şimdi Başmüzakerecimiz Sayın Profesör Doktor Mehmet Emin Birpınar'ın anlattıklarıyla sizinki ters.

MURAT BAKAN (İzmir) – Ters değil, o da kabul ediyor.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Ters... Neden ters? Türkiye, Paris İklim Anlaşması'na karşı değil. Yani “imzalayalım, imzalayalım, bir an önce imzalayalım, Türkiye'nin çıkarları ne olursa olsun imzalayalım.” gibi bir yaklaşım çıkıyor burada. Şimdi Türkiye için toplantılarda alınmış özel şartlar var. Bunların uygulanması gerekiyor. Dediğiniz gibi ek 1 listesinden çıkmak için Türkiye'nin talepleri var. Bunlar gündeme alınıp konuşulmuş yani madde madde size anlatırım. Şimdi, orada Türkiye'nin imzalamamasının sebebi Türkiye'nin çıkarlarına aykırı durumlar olduğundan dolayı. Yoksa Türkiye azaltım hedefini de belirliyor, bunların hepsini de yapıyor. Buna göre yani burada yanlış var. Türkiye'nin

çıkarları doğrultusunda bu Paris İklim Anlaşması buna göre dizayn ediliyor yani Türkiye oradan çıkarlarına uygun olarak bekletiyor ve görüşmeler, süreç devam ediyor: “Türkiye imzalamıyor.” değil, buradan bu çıkmaz, yani Türkiye Cumhuriyeti devleti bu Paris İklim Anlaşması’na karşı falan değil.

MURAT BAKAN (İzmir) – İmzaladı da onaylamadık Parlamentoda.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Evet, karşı falan değil. Çıkarlarınca alabildiği kadar fazlasını alma peşinde ve bunun için çalışıyor yani ülkenin çıkarları doğrultusunda.

İkincisi mesela “sıfır atık” dediniz. Şimdi ülkemizde -aslında, bunun sizin ilgi alanınıza girmesi lazım- ayrıştırma nerede yapılıyor? Türkiye’de kaynakta ayrıştırma var mı? Mesela sokaklarda görüyorsunuz; işte cam, işte kâğıt falan bunlar toplandıkları zaman nereye gidiyor? Aynı yere gidiyor. Şimdi bununla ilgili bir çalışma olsaydı çok daha güzel olurdu.

Mesela millî eğitim konusunda meslek okulları... Türkiye’de öyle bir konuya giriyorsunuz ki meslek okulları zaten Türkiye’de başlı başına problem. Bu sadece liselerde değil, üniversitelerde de meslek yüksekokulları ve meslek okulları büyük bir problem. Hatta öyle bir durum var ki aslında Türkiye’de birçok mesleğin meslek kanunu yok, yani meslek tanımlaması da yok. Kimlerin var? Avukatların, ziraat mühendislerinin. Bunlar eskiden yapılan şeyler, gerisi bir kanuna da bağlı değil; onun için teklifler veriyoruz, işte, kimin ne yapacağı da belli değil aslında. Yani bu konular üzerinden bu şekilde eğitime çevre eğitimi açısından girdiğiniz zaman zaten Millî Eğitim Bakanlığının bu konuda çalışmaları da var. Millî Eğitim Bakanlığının bu konuda yapması gereken çok fazla şey de var. Sizin burada anlattıklarınızın dışında çevreyi sadece kirli olarak, atık olarak değil; çevrenin doğanın bize verdikleri olarak tanıtılması, korunması, hayvanlara sahip çıkmak, hayvan sevgisi vesaire...

Bunların hepsi millî eğitimden geçiyor zaten ama sizin sunumunuz bunların dışında genel bir perspektif hatta DSİ tarafına, su işlerine de giriyor. Mesela bununla ilgili, su kısmına girmeden önce kayıp kaçaklarla ilgili belediyelerle bir çalışma yapılabilir, Türkiye’de en fazla su kaybımız burada. Ya, bunlarla ilgili bir şey gelmiş olsaydı çok kıymetli katkılar sağlayacaktı ama dediğim gibi yüzeysel, genel.

İşte, mesela biz fonlardan para almak istiyoruz, siz sunumunuzda para eksikliğinden bahsediyorsunuz. Türkiye de Paris İklim Anlaşması’nı bundan imzalamıyor, o fonlardan yararlanmak açısından. Hatta Rusya imzaladı, Rusya imzaladıktan sonra termik santraller açtığını duyurdu, açtı, yani o imzadan sonra gitti, termik santral açtı. Uluslararası olaylarda ülke çıkarlarını ne kadar fazla korursak o kadar iyi.

Dediğim gibi, sunumda sizin katkı sağlayacağınız kısımlar... Mesela tarımda emisyon miktarını vermişsiniz -burada, biz bunu çok tartışıyoruz- tarım katkıda bulunuyor da yutak olarak, ne kadar karbon yutağı durumunda onu hiç kimse araştırmıyor. Mesela yutak olarak 5’si, salım olarak 3’si tarımı bu işin içine katmanın bir gereği yok çünkü zaten daha fazla. Şimdi tarım alanları dediğiniz zaman sadece yıllık ekilip biçilen değil -bunu konuşmuştuk yine- birçok meyve alanı var, orman etkisi yapan alanlar var. Ya, bunlarla ilgili bu şeyden daha spesifik bir öneriniz varsa, Komisyonu yönlendirme açısından bir fayda sağlayacak spesifik alanlarda... Mesela turizmle ilgili burada, biz çok tartıştık; iklim değişikliğinin etkileri, işte, sadece karbon salımına değil, turizme olan etkileri, değişimleri bunları, birçok şey burada tartışıldı ve daha önce bu iklim değişikliğiyle ilgili bir komisyon da kuruldu Mecliste. Raporlarına baktım, genelde böyle yuvarlanmış gitmiş, var yani büyük bir dosya var.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yani biz yuvarlayıp gitmeyelim diyorsun.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Eyleme dönüşmeli.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Eyleme dönüşmeli kesinlikle.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Biz yuvarlayıp gitmeyelim çünkü biz Türkiye’nin geleceğini konuşuyoruz. Yani burada çıkarabileceğimiz öneriler, alabileceğimiz güzel öneriler Türkiye’nin geleceğine çok büyük katkı sağlayacak.

Birincisi, biz sadece karbon salımını düşürmeyle iştigal etmiyoruz. Niye? Bizim ülkemiz gelişmek zorunda. Yüzde 1,1 etkimiz olduğu yerde biz diğerlerinden daha hassas davranamayız, doğanın kanununa aykırı bu. Çünkü benim ülkem geliyecek, benim gelişmem gerekiyor. Bunun için de onların daha önce yaptığı karbon salımlarını yapmamız gerekiyor. Mesela herhangi bir yere bomba atarken, silah satarken falan bu ülkelerin hiçbirisi karbon salımını düşünmüyor, kendi çıkarları olduğu zaman hiç düşünmüyorlar. Hatta daha önceki oturumlarda da söylemiştim, şu anda Rusya, Amerika, Kanada Kuzey Kutbu’nda çıkacak olan fosil yakıtları nasıl ele geçirebiliriz onun hesaplarının peşinde. Onun için yani buraya odaklanıp, sadece işte karbon emisyonunu düşüreceğiz, ülkemiz yemyeşil kalacak ama bir şey olmayacak.

TOBB YÖNETİM KURULU ÜYESİ DAVUT ÇETİN – Hiç öyle değil.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Çünkü dünyada oluşan bütün her şey bizi etkiliyor. Bu yönden bakarsak biz sanayimizi, tarımımızı, gelişmemizi bu yöne, enerjimizi bu yöne aktarırsak o zaman bir şeyler çıkarabiliriz.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, Hasan Bey’e teşekkür ederim.

Şimdi de Sayın Konya Milletvekili Halil Etyemez Bey’e söz veriyorum.

Buyurun.

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Öncelikle, Saygın Bey’e ve TOBB ekibine teşekkür ediyoruz sunumlarından dolayı.

Benim söz alma nedenim geçen hafta burada bir arkadaş özellikle Karapınar’la ilgili bir sunum yaptı: Baran Bozoğlu, İklim Değişikliği Politika ve Araştırma Dernek Başkanı. Ekranda yansıtmış olduğu çöp yığınıyla ilgili bir buçuk yıl önce çekilmiş bir fotoğrafı paylaşmıştı. Belediye Başkanı kesinlikle böyle bir şeyin olmadığını, bu çöplerin kaldırıldığını ve böyle bir ortamın olmadığını çok net bir şekilde ifade etti. Zaten nasip olur gidersek yerinde de görme fırsatımız olacak inşallah.

MURAT BAKAN (İzmir) – Söylemiştiniz geçen hafta.

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Onu kayıtlara girsin diye ifade ediyorum. Ben söz almışken bir iki konuyu da hem dile getirip sormak istiyorum sunum yapan arkadaşlarımıza. Bir tanesi, firmaların ham madde kullanımında belli bir oranda geriye dönüşüm şartı veya kuralı uyguladıkları ama yerli kaynağı bulamayıp da ithal aldığımızla ilişkin bir şey ifade edildi. Gerçekten bu konu üzerinde; özellikle, iş dünyası ve bunun altyapısının oluşturulduğu takdirde geri dönüşümü Türkiye’de temin edebileceğimizi ve bunun üzerinde durulması gerektiğini düşünüyorum. Yani geri dönüşümü de dışarıdan alıyorsak biz de bu anlamda bir eksiklik var, bunun hemen tedbirinin alınması gerektiğini düşünüyorum.

İkincisi eğitim. Özellikle meslek liseleri konusunda da burada meslek liselerinin ve bir zamanlar meslek liseleri konusunda Türkiye’nin gerçekten sıkıntı yaşadığını hep beraber yaşadık. Bir, 28 Şubat sürecinde meslek liselerinin önünün kesilmesi, iş dünyasına özellikle ara insan gücünün yetiştirilmesi konusunda ciddi bir problem yaşanmıştı ve bugün iş dünyasının meslek liselerine sahip çıktığını görüyoruz yaptıkları yatırımlarla, okulların açılmasıyla Hükümetimizin de devletin de meslek liselerine destek vermesi neticesinde. Bu özellikle iklim değişikliği, kuraklık, çevre bilinci, suyun tasarruflu kullanılması ve yeşilin korunması gibi bu konularda bunu ben baştan beri de burada konuşurken

ifade ediyorum mutlaka eğitim süreci içerisinde hatta ilkokuldan başlayarak bu bilincin verilmesini, müfredata koymak gerektiğini. Çünkü bakın, sonradan, belli bir yaştan sonra insanlara bir bilinç oluşturmak, bir davranış geliştirmek, bir anlayış, bakış açısı oluşturmak oldukça zor. Hepimiz biliyoruz ki bu meselede, birçok konuda toplumdaki değişim ve dönüşümü sağlayabileceğimiz yer eğitim çağı, eğitim süreci olduğunu görüyoruz. O nedenle bu konunun eğitim kurumlarında, özellikle de meslek lisesinde çünkü meslek liselerinden yetişen gençlerimizin bir meslek edinerek bu hayata atılacakları ve bu işin içerisinde bulunacakları konusu... Belki bu konuda meslek lisesine müfredat da konabilir veya bu konuda bir bölüm de açılabilir bu konuyu içeren bir meslek hâline getirecek, bu konuları dile getirecek çeşitli konularda yaptığımız gibi bu da yapılabilir.

Hasan Bey bir şey ifade etti yani “Meslek tanımları, kanunları yok.” dedi ama tabii bizde bu konular daha yeni yeni. Mesleki Yeterlilik Kurumumuz var. Artık, mesleklerin standartlarının ve tanımlarının belgelerinin oluşturulduğu bir süreç yaşıyoruz. Keşke bunu daha ileri düzeye taşıyabilsek. Bugün bine yakın bir mesleğin de standardı ve belgelendirme süreci yaşanıyor. Belki buradan da önerilerimizle bu konunun da daha ileri noktaya taşınmasına ihtiyaç var. Hangi meslek olursa olsun, hangi meslek icra edilirse edilsin, o mesleğin standartlarının belirlendiği, o mesleğin tanımının yapıldığı ve bir belgelendirme yapıldığı... Ki zaten bir belgelendirme merkezi, sınav merkezleri, çeşitli sivil toplum kuruluşlarıyla belki TOBB’un da bu yönde çalışması var.

TOBB YÖNETİM KURULU ÜYESİ DAVUT ÇETİN – Tabii ki vardır.

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Bunlar yapılma süreci içerisinde ama bunu daha sağlıklı ve standartlarının bir an önce yapılıp bütün mesleklerin belli bir standart ve belge karşılığında ortaya konulması ve icra edilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Bir de sunumda... Tabii, su konusu ayrı bir konu, ifade edildi Saygın Bey tarafından ama ya, bu Komisyonun konularından aslında kuraklık ve iklim değişikliği. Su konusuna ayrıca vurgu yapmak istiyorum. Bizim Komisyonumuzun ana konularından bir tanesi kuraklık olduğu için, suyun da aynı şekilde, çok iyi kullanılması, su kullanım becerisi, bilinci de topluma gerçekten kazandırılması gereken husustur. Suyun her alanda... Şunun için ifade edeyim: Yani biz genelde konuşurken tarımdan, tabiatın örnekler veriyoruz, yapılan yatırımların üzerinden konuşuyoruz su kullanımını ama sanayinin de su konusunda ciddi bir tasarrufu, kullanma bilincini, hem geri dönüşümü hem de kullanımı üzerinde de kafa yorulması gerektiğini düşünüyorum. Bütün alanlarda, evdeki kullandığımız suyla da dışarıda, sokakta, sanayide, kurumlarda ve tarımda kullanırken de suyun, öyle, sınırsızca kullanılabilecek bir nimet olmadığına, aslında bunun da bilinçli kullanılması gerektiği hususuna da vurgu yapmamız gerekiyor.

Ben yine tekrar edeceğim, suyun da tasarruflu kullanma bilincini eğitim süreci içerisinde çocuklarımıza ve yetiştireceğimiz gençlerimize kazandırmamız gerektiğini düşünüyor, ben teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, teşekkür ediyoruz.

Şimdi de Manisa Milletvekilimiz Ahmet Vehbi Bakırhoğlu, buyurun efendim.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım. Yaptığınız sunum için de çok teşekkür ederim.

Şimdi, bu Komisyonda küresel iklim değişikliğinden bahsediyoruz, iklim krizinden bahsediyoruz. 2 tane altı çizilmesi gereken şey var; birincisi azaltım yani bir tanesi karbonu nasıl azaltacağımız konusunda, diğeri de adaptasyon konusunda, neler yapılması lazım.

Şimdi TOBB temsilcileri sunumlarını yaptılar. Daha önce çeşitli bürokratlar da yaptılar sunumlarını. Hemen hemen hepsinde Paris Anlaşması'yla alakalı -iş adamı da bunu söylüyor, TOBB temsilcisi de bunu söylüyor, TÜSİAD da bunu söylüyor, bürokratlar da hatta başmüzakereci de bunu söylüyor- artık bu Paris İklim Anlaşması'na imzamızı atmamız lazım gerektiğini hemen herkes söylüyor.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – İmza attık da onayı.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Onaylanması, Meclisimizde onaylanması.

Pardon, yanlış ifade ettim, düzelttiniz, teşekkür ederim.

Mecliste bu anlaşmanın onaylanması gerektiğini hemen herkes burada ifade ediyor. Ama şimdi, biraz evvel -sayın vekilimiz de kalktı- yapılan bir iki konuşmaya baktım, bu kadar netlik varken esasında... Yani başmüzakereci aynı şeyi söylüyor, gelen iş adamları aynı şeyi söylüyor, bürokratlar, bakanlık temsilcileri, hepsi hemen hemen aynı şeyi söylüyorlar; bu kadar mutabakat varken sanki Komisyon üyelerimizde bir kafa karışıklığı olduğunu ben hissetmeye başladım. Esasında burada bizim Komisyon üyelerinde de çok fazla kafa karışıklığına mahal verecek pek fazla bir şey yok. Veriler ortada, bir kaybımız yok. Eğer biz buna girmezsek, eğer biz bunu onaylamazsak kaybedeceğimiz şey çok daha fazla olacak gibi gözüküyor çünkü özellikle Yeşil Mutabakat bir devrim esasına bakılırsa. Yani benim anladığımı söyleyeyim, benim okumalardan çıkarttığım şeyi söyleyeyim: Bir devrimin arifesindeyiz şu anda. Yani üretim ilişkileri değişecek, üretim biçimi değişecek, ekonomi değişecek, siyaset değişecek, politika değişecek ve bizim bunun dışında kalma lüksümüz olmadığını ben düşünüyorum. Buraya bir kere daha bildirmek için... Ya, artık bizde bu konuda -Komisyon üyelerimiz de sonuçta ortaya bir rapor çıkaracak- bir netlik oluşması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü şimdi, Antalya'da turizmcilerimiz kendilerine göre önlem almaya çalışıyorlar. Öyle mi Sayın Başkanım?

TOBB YÖNETİM KURULU ÜYESİ DAVUT ÇETİN – Evet.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Yani siz gelecekte yaşayabileceğiniz, turizm sektörü olarak karşılaşabileceğiniz durumlarla alakalı kendi sektör temsilcilerinizi korumak, haklarını korumak, Türkiye'deki turizmi korumak adına birtakım önlemler alıyorsunuz fakat sizin yapmış olduğunuz bu çalışmalar, eğer biz bu, Paris Anlaşması'nı onaylamazsak havada kalacak, öyle gözüküyor. Finansmana ulaşmakta zorlanacağınızı söylüyorsunuz. Artık bu konuda bana göre Komisyonumuzun kafa karışıklığı olmaması lazım, bunu artık bizim kabullenmemiz lazım.

Devamlı da önümüze şu getiriliyor: Ya işte bizim kalkınmamız lazım, bizim büyümemiz lazım. İngiltere'nin de büyümesi lazım, Avrupa Birliği'nin de büyümesi lazım, dünyanın da büyümesi lazım. Zaten Yeşil Mutabakatta söylenen şey çevreci bir büyüme, yeşil bir büyüme ve bunun olabileceğini de daha önce bize sunumlara gelen, sunum yapan bir bilim insanı rakamlarla verdi. Yani İngiltere'nin hem büyüdüğünü hem de karbon salımını azalttığını, azaltabildiğini rakamlarla gösterdi. Yani bizim bu büyümeden imtina etmememiz lazım çünkü ikisini birden yapabilmek mümkün.

Benim bir sorum yoktu size, bir katkı vermek için söz almıştım.

Teşekkür ederim efendim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz Ahmet Vehbi Bey.

Şimdi de Eskişehir Milletvekilimiz Jale Nur Süllü Hanımefendi, buyurun efendim.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Ben de öncelikle sunumunuzdan dolayı teşekkür ederim. Biraz geciktim, kusura bakmayın ama daha önce dağıttığınız için sunumumuzu inceleme olanağım olmuştu.

Şimdi, burada aslında yaptığınız sunum içinde en önemli slaytlardan bir tanesi, işte, niye onaylanmalı, burada niye onaylanması gerektiği Paris Anlaşması'nın ve hemen arkasında Türkiye yine küresel rekabet gücünü kaybediyor. Dolayısıyla, tabii, doğal olarak da Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinin doğal olarak tabii ki ticari endişeleri var bu konuda kendi üyelerinin ticaretleriyle ilgili. Çok da doğal ama şimdi, aslında baktığımız zaman, TOBB 2001'den bu yana iklim politikalarının belirlenmesindeki en önemli aktörlerin başında gelen, İklim Değişikliği ve Hava Yönetimi Koordinasyon Kurulunda üyelerden biri olarak yer alıyor. Peki, orada bu görüşlerinizi dile getiriyor musunuz? Hani bize bu sunumu yaptınız ve neden yer alması gerektiğini söylediniz ama yer alıyor musunuz, neler dile getiriyorsunuz, neler anlatıyorsunuz orada? Mesela toplumun tüm kesimleriyle birlikte korunması gerektiğini de söylediniz siz alınacak kararlarda. Burada sadece 3 demokratik kitle örgütü var meslek odalarını kapsayan, diğer sivil toplum örgütleri yok. Bu konuda sizin girişimleriniz var mı, onu öğrenmek istiyorum.

Bir de özellikle -diğer vekillerim de biraz değindi ama ben daha farklı açıdan değinmek istiyorum- evsel atıkların, daha doğrusu, çöpümüzü açtırmadığımız için ithal ettiğimiz gibi bir savınız oldu. Dolayısıyla siz kendi üyelerinizi bu konuda teşvik ediyor musunuz? Bu, ayrışma yönünde, geri dönüşüme kazandırma yönünde bir dönüşüm sağlanması açısından bir teşvikiniz var mı, bu konuda destek oluyor musunuz üyelerinize?

Şimdi, öyle ülkeler var ki artık, evet, özellikle naylon poşeti yasaklıyorlar; bizim ülkemizde yapılan, sadece, paralı poşet uygulamasına geçmek oldu, onunla azaltıldığı söyleniyor ama bu, süpermarketlerin kasalarına giden ve devletin kasasına giden, vatandaşın cebinden çıkan milyonlar anlamına geliyor yıllık bütçeye baktığımızda. Dolayısıyla burada sizin, mesela diğer ülkelerin yaptığı gibi, kâğıt konusunda ya da kumaş konusunda belli vergi indirimleri almak, teşvikler almak konusunda devleti zorlayıcı birtakım çalışmalarınız var mı? Bu, plastik üreten, özellikle naylon poşet üreticilerinin geri dönüşümünün sağlanması konusunda ve onların kâğıt ve kumaş teknolojisine evrilmesi yönünde çalışmalarınız var mı? Onu soracağım.

Tabii, aslında, en önemli şeylerden biri, sizin üyelerinizden biri ticaret borsaları. Dolayısıyla, şu anda ülkemizde çok derin bir kuraklık yaşanıyor ve bu kuraklığın da ekinler üzerinde çok büyük etkisi var. Bu konuda TOBB olarak ne tür önlemler alıyorsunuz Ticaret Borsası özellikle ağırlıklı olmak üzere? Bu konudaki çalışmalarınızı öğrenmek istiyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, teşekkür ediyoruz.

Şimdi ben de bir katkıda bulunmak istiyorum.

Aslında, tabii, siz bu küresel iklim değişikliği toplantılarıyla, COP toplantılarıyla ilgili bir tarihçeyi gösterdiniz ama burada, özellikle Cancun'da, iklim değişikliği zirvesinde 29 Kasım-10 Aralık 2010 tarihinde Türkiye'nin özel şartları tanındı ve bu kayda geçti. Yani bunu özetle vurgulamak istiyorum. Bütün ülkelerle temas kurmuştuk; Avrupa Birliği, Çin, Arap ülkeleri, Rusya, hepsiyle görüşerek bunu yazdırdık. Çünkü daha önceki toplantılarda biliyorsunuz Türkiye Ek-1 ve Ek-2'ye tabi olarak böyle bir... Bizi gelişmiş ülkeyiz diye dikkate alanlar, konuyu bilmedikleri için böyle bir talepte bulunmuşlar. Sonra Marakeş'te bunun farkına varıldı, orada Ek-2'den çıkıldı ama Ek-1'de kalındı. Neticede Cancun'da da biz böyle bir talepte bulunduk: "Tamam, bizim özel şartlarımızı tanıyın." Çünkü bizim özellikle geçmişteki tarihî mesuliyetimiz yüzde 0,8 kadar, şimdi yüzde 1 kadar. Dolayısıyla, bu da uygun görüldü.

Tabii, burada, siz “Paris Anlaşması’nı bir an önce onaylayalım.” diyorsunuz. Olabilir ama bu konuda şunu sormak istiyorum: Yani bizim Cancun’da, Meksika COP’ta kazandığımız Türkiye’nin bu özel şartlarını da dikkate alsak -zaten o kayda geçti- bazı şartlarla kabul etsek daha uygun olmaz mı? Birinci sorum bu.

İkinci soru: Bence bunun bir şekilde, ya şartlı veya tamamen şartsız şekilde kabul edilmesi şart. Çünkü ben şöyle bir durum yaşadım. Kyoto’ya uzun süre taraf olmadık. Arkadaşların bilmesini açısından şunu söyleyeyim: Bakanlar Kurulunda bütün toplantılarda Amerika ile Türkiye taraf olmamış, bizi Amerika’yla aynı kefeye koyuyorlar dedim. Öbürünün yüzde 28 tarihî mesuliyeti var, bizim neredeyse sıfır. Dolayısıyla, bu konuda, tabii, bazı bakanlıklar geldi işte “Efendim, şu kadar milyar dolar kaybımız var.” Ben dedim ki: Hiçbir mesuliyetimiz yok, buna taraf olalım. Neticede hemen taraf olduk ve çok da isabet oldu. Artık kirleticilik açısından Amerika’yla aynı saftan olmaktan kurtulduk. Bunu özellikle vurgulamak istiyorum. Burada da o duruma düşmeyelim. Bunu hakikaten ciddi bir şekilde ele alıp ona göre Yüce Meclisin karar vermesi lazım. Tabii, bu konuda Hükûmetin bir teklif getirmesi şart, bunu özellikle vurgulamak istiyorum.

Tabii, siz sadece suya temas etmediniz ama Komisyonumuz bizim aynı zamanda kuraklıkla alakalı. Bu konuda TOBB ne düşünüyor? Kuraklık var, ne gibi tedbirler alınacak? Su israfının önlenmesi hatta gıda israfının önlenmesi konusunda ne yapılabilir? Gerçekten her konuda çok büyük israf var Türkiye’de; gıdada, şurada, burada; bunları önlemek için ne yapılabilir? Bir de özellikle sizlerden talebimiz şu dışarıdan ithal edilen polietilen, vesaire o gibi ürünlerle ilgili düşünceniz nedir? Birkaç yanlışlık oldu, daha önce Murat Bey’in de söylediği gibi Adana’da bazı alanlara bu çöpler yayılmış. Bunlar kontrol, denetim eksikliğinden kaynaklanıyor. Bir de Türkiye’de hakikaten TOBB’un bu konuya el atıp hem ticaret ve sanayi odası üyelerinin hem de tabii, belediyelerin ortak bir çalışma yaparak bunu yerinde ayırtması lazım, yerinde. Onu yapabilirsek -dünyada bu var- o zaman çok sağlıklı bir netice elde ederiz diye düşünüyorum.

Benim de söyleyeceklerim bunlar.

Buyurun, sözü size veriyorum.

TOBB YÖNETİM KURULU ÜYESİ DAVUT ÇETİN – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Şimdi, biraz yanlış anlaşıldık gibi hissettim. Biz burada bir yarım saat sunum yapacağız eğer iklim değişikliği, su, çevre diye başlarsak burada saatlerce... Hazırlıklarımız var, bunda hiçbir sorun yok. Biraz o anlamda yanlış anlaşıldık diye hissediyorum.

Odalar ve Borsalar Birliği Başkanım şu anda Avrupa’yla devamlı bize gelen Yeşil Mutabakat’ı konuşuyor. Önümüzdeki süreçte ne çıkacak önümüze? Bu Paris Anlaşması’nı imzalamamaktan dolayı önümüze sıkıntılar çıkacak. İmzaladık, onaylamamaktan dolayı, 2015’de imzaladık.

Evet, Türkiye’nin çıkarları çok önemli. Çıkarlarımızı tabii ki koruyalım ama bizim burada anlatmak istediğimiz: Şu hâlde bile imzalasak Türkiye’yi yine kârlı görüyoruz biz çünkü önümüze üç beş sene sonra başka engeller gelecek. Yani Komisyon karar verecek, Meclisten geçecek. Tabii ki bunlara karar verecek olan sizsiniz, burada hepsi tartışılıyor ama bizim açımızdan, iş dünyası açısından şu anda bu bir sıkıntı. Bizim yarım saatte ancak bunu anlatırız ve genel bir perspektif çizeriz, Odalar Birliğinin genel görüşünü. Ama dersenez ki bize bütün iklim değişikliği, kuraklık...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Onları yazılı sunabilirsiniz TOBB olarak.

TOBB YÖNETİM KURULU ÜYESİ DAVUT ÇETİN – Ben sadece Antalya Ticaret ve Sanayi Odasının çalışmasını iki saat anlatırım. Okullarla ilgili çalışmayı bir saat anlatırım. 2 tanesinin hamisiyim; birine spor salonu yaptım, birine uçak hangarı yaptım ama onu konuşursam mesela içimi

çok dökerim, rahatsız olursunuz. Davul birinde, tokmak birinde mesela orada, onu biliyorsunuz. Yani bunları oturup tartışabiliriz, konuşabiliriz, mutabakat da sağlayabiliriz. 2 vekilim biraz önce biraz şey yaptı “Sadece bu mu ?” diye, değil. Biz bunların hepsini çalışıyoruz; Odalar ve Borsalar Birliği olarak borsalarımız da çalışıyor, odalarımız da çalışıyor. Ben 65 oda ve borsadan biriyim Antalya Ticaret ve Sanayi Odası olarak. Ben bile bunun hepsini bir buçuk iki senedir çalışıyorum. Neden? Tarım var bende turizm var. İki taraf da çok önemli, bir tarafta kuraklık var. Biz hatta şu anda ürün desenini nasıl değiştirebiliriz konuşuyoruz. Domates üretiminden nasıl damlamaya geçeriz? Domatesi mi bırakalım? Şu anda, bende, Türkiye’nin yüzde 98’ini ihraç ettiği “blueberry” üretiliyor. 10,5 milyon euro bu sene ihracata gönderdik. Bunu nasıl geliştiririz, su tüketimi de daha az falan. Neyse, oraya girersek çıkamayız, çok vaktinizi alırım burada. Yani bunlarda ortak nasıl bir çalışma yapabiliriz, bizim bütün derdimiz o. Biz Odalar ve Borsalar Birliği olarak bu çalışmaları yapıyoruz zaten, yapmaya da devam edeceğiz, bu ülke hepimizin. Ama kamuoyuyla beraber, sizlerin desteğiyle, sizin çıkaracağınız kanunlarla yürütecek işler bunlar. Biz tek başımıza bazen çok zorlanıyoruz.

Buyurun, siz araya girecektiniz herhâlde.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Başkan karar verecek.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ama biz soruları kapatmıştık da. Çok kısaysa...

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Yok, sadece, çok kısa...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bir dakika o zaman söz verelim.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Sayın Bakanım, izninizle...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bitirsin.

Şimdi, şöyle, özellikle, Davut Bey bazı soruların hepsine cevap vermeniz mümkün değil, onlara yazılı olarak da cevap verebilirsiniz, vereceğinizi bugün verin.

TOBB YÖNETİM KURULU ÜYESİ DAVUT ÇETİN – Tamam.

Murat Bey biraz önce şey dedi elektrikli dönüşümle ilgili... Zaten elektrikli otomobil üretimine başlayan grubun başındayız şu anda. Yani fosil yakıtların gideceğini, madencilğin, kömürcülüğün ne olacağını, zamanla bunların... Biz yapmasak bile zorlayacaklar zaten, yapmak zorunda kalacağız. Zorunda kalmadan kendimiz yapalım, biraz da derdimiz bu. Bunlarla ilgili şimdiden çalışıp bunları konuşmamız gerekiyor, bunları kaçırmamamız gerekiyor, sorun orada.

Hasan Bey birkaç şey... Ama kendisi yok, 2 vekilime cevap vermeyeyim şimdi. Yani bunların hepsini değerlendiriyoruz ama ortak çalışmayla ilgili bir raporu da size sunacağız Sayın Başkanım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Memnun olunuz.

Evet, peki, siz de cevap verin.

Daha sonra vekilime kısa bir söz vereceğim.

TOBB SEKTÖRLER VE GİRİŞİMCİLİK DAİRE BAŞKANI AHMET SAYGIN BABAN – Efendim, şöyle, ben de atık ithalatıyla ilgili biraz bilgi vereyim.

Tabii, atık ithalatı şu an da Çevre ve Şehircilik Bakanlığının izniyle yapılıyor. Yalnız izin verilirken biz şunu savunuyoruz: Geri dönüşüm tesisinin bir kriterinin olması lazım. Yani sadece bir kırma tezgâhının olduğu veya sadece ısıl işlem tezgâhının olduğu bir tesise atık ithalatı yetkisinin verilmemesi lazım. Sıkıntı buradan kaynaklanıyor.

TOBB YÖNETİM KURULU ÜYESİ DAVUT ÇETİN – Sorun Adana’dan kaynaklanıyor.

MURAT BAKAN (İzmir) – Ondan önce Kemalpaşa var.

TOBB YÖNETİM KURULU ÜYESİ DAVUT ÇETİN – Denetleyemeyince yasakladık, biraz orada sıkıntı var.

TOBB SEKTÖRLER VE GİRİŞİMCİLİK DAİRE BAŞKANI AHMET SAYGIN BABAN – Şu sıkıntımız da var. Biz aslında şunu da savunuyoruz: Sadece geri dönüşüm tesisi ithalat yapabilsin yani atığın ticaretine izin verilmesin. Zaten bizim kapasite raporlarımıza bakıldığında üretim verileri, tüketim verileri, hepsi yazıyor. Bakanlık da buna göre zaten bir atık ithalat izin belgesi veriyor. Biz şu anda Bakanlığımıza şunu sunduk, onu söyleyebilirim somut olarak. Polietilen geri dönüşümü yapacak tesisler başta olmak üzere 7-8 tane alanda tesis kriterlerini belirledik, kapasite raporlarımızı buna göre düzenledik ve dedik ki Bakanlığımıza siz sadece bu makine, teçhizat kriterine uyan firmalara atık ithalat izni verin. Dolayısıyla zaten 500, 600 civarında olan atık ithalatçı sayısı bir anda 50'ye, 60'a zaten düşecek. Yani, bizim bakış açımız burada çöp gelsin değil, kesinlikle doğru değil ama bakış açımızı da net bir şekilde size arz etmiş olduk.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yani, Türkçesi, gelen çöp işlensin çöp değil de...

MURAT BAKAN (İzmir) – Ham madde olabilecek...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Hammadde olabilecek olan...

TOBB YÖNETİM KURULU ÜYESİ DAVUT ÇETİN – Firmalar kendi ithal ederse daha doğru ithal ederler. Burada aracıları çıkarmak gerekiyor belki de.

TOBB SEKTÖRLER VE GİRİŞİMCİLİK DAİRESİ BAŞKANI AHMET SAYGIN BABAN – Aslında onu da şöyle söyledik, 100 birim atık ithalatı yaptık; bunun kaç birimini dönüştürdünüz şirketin? 100'ün 60'ı, şu anda 60, 70 civarında Adana'daki şey o. Karışık plastik ithalatında bile yüzde 60 dönüşüm var. Buradaki sıkıntı şu: Atığın atığı ortaya çıkıyor, bunu nasıl bertaraf edeceğiz? Biz de şunu söylüyoruz: Bu bertarafı nasıl yaptığını da Çevre ve Şehircilik Bakanlığına götür, çimento fabrikasıyla bir protokol mü yapıyorsun, bunu da sun, ondan sonra atık ithalatçı belgesi yenilensin. Yani bakış açımız bu, atığın atığının kesinlikle toprağa gömülmesine karşıyız Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği olarak.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Sayın Vekilim sizin bir şeyiniz varsa?

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Evet. Geç kaldım özür diliyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Peki. Sorular bitmişti ama tekrarlarız.

Buyurun.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Sadece soru değil Sayın Başkan. TOBB yetkilisi, yönetim kurulu üyesi açıklama yapınca sadece bir gerçekliği ortaya koydu cevabıyla. Yani, kamunun burada sanayi sektörü, ticaret sektörü noktasındaki bütüncül politikalarından uzak olduğunu yani bu sadece bireysel firmaların, sanayi odalarının, ticaret odalarının ortaya koyacağı, alacağı önlemlerle değil bizim çok çok çok geç kaldığımız, bugün hâlâ Paris İklim Anlaşması'nın hangi noktasında olduğumuzu konuştuğumuz ve bir mutabakata da varılamadığı, hükûmetin çünkü bu noktadaki açıklaması bu anlaşmayı onaylamayacağı çünkü Türkiye'nin o bulunduğu kategorinin Türkiye'nin koşullarına uygun olmayacağını ve maliyet açısından baktıklarını ortaya koydular. Ya, burada şunu gösteriyor yani burada belki komisyonun dikkat çekmesi gereken nokta, kamunun burada gerçekten bütün bu süreçteki etkin rolü ve iletişimi. Sadece burada sizlere bırakılacak bir durum değil bu. Türkiye'nin rekabet edebilirliği, ekonomik kalkınması, yarattığı çevresel sorunlar noktasında Avrupa Birliği'nin Yeşil Mutabakat sürecindeki o büyük devlet destekleri, yardımları, fonları onu bütüncül istihdam politikası, eğitim politikası, bütüncül bir politikayla hayata geçirilecek bir süreç.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, zaten diğer kurumları da dinledik, siz yoktunuz, bütün kurumları dinledik.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Evet, evet. Hani, Başkan açıklayınca benim o yüzden söz talebim oldu. Yani bir eksikliği ortaya koyuyor, belki komisyon...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Hatta bir de bir bilgi sunayım ben. Çevre ve Şehircilik Bakanlığıyla da görüştüm. Bu konuyu takip eden Çevre ve Şehircilik Bakanlığımız. Bakanımızı da son toplantıya çağırırım, uygun görürseniz o toplantıda kendisi de çok detaylı izah edecek. Tamam mı Hanımefendi, bazı kurumları ikinci defa çağıracağız.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Tabii, bu eksikliği belirtmek için söz aldım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam, teşekkür ederiz.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Ben teşekkür ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – İlave katkınız var mı?

TOBB YÖNETİM KURULU ÜYESİ DAVUT ÇETİN – Yok teşekkür ederim, sağ olun.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Peki, teşekkür ederiz. Zahmet oldu, TOBB Başkanımıza da selam söyleyin ama bu dediğimiz çalışmalarını yaparsanız çok memnun oluruz.

TOBB YÖNETİM KURULU ÜYESİ DAVUT ÇETİN – Göndereceğim onları, tamam.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ayrıca özellikle TOBB’un bütün birimlerine bir çalışma programı bildirirseniz biz onlara da her türlü desteği veririz.

TOBB YÖNETİM KURULU ÜYESİ DAVUT ÇETİN – Tamam Sayın Bakanım. Teşekkürler, kolay gelsin.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Çok teşekkür ederiz sağ olun, zahmet oldu.

Şu anda TÜSİAD Enerji ve Çevre Yuvarlak Masa Başkanı Cevdet Alemdar ve ekibi; Fatih Özkadı, Nurşen Numanoğlu, Özge Baytara, Ela Ekiz, İlge Kıvılcım diye geniş bir katılımcı, sunumcu ekibi var. Kendilerine teşekkür ediyoruz.

Sunumlarına bağlanırken bir şey sormak istiyorum. Malumunuz, değerli komisyon üyeleri; dikkatinizi bir şeye çekmek istiyorum. Biliyorsunuz bizim 23 Haziranda süremiz bitiyor. 23 Hazirana bir şey kalmadı yani dolayısıyla bir aylık ilave süre alacak mıyız almayacak mıyız bunu teklif ediyorum.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Zaten biliyorsunuz tatil oldu, on yedi gün kapanma oldu. Onu telafi için...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yani, evet. Bir aylık süre isteyenler?

MURAT BAKAN (İzmir) – Süreyi isteyelim Sayın Başkan, kullanırız kullanmayız ama böyle sıkışarak bitiremeyiz yani.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet siz?

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Ben isteyelim derim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Siz?

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – İsteyelim, kullanıp kullanmamak bizim elimizde.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Hasan Bey?

HASAN KALYONCU (İzmir) – İsteyelim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, oy birliğiyle alacağız, istediğimiz kadar kullanırız. Tamam, teşekkür ederim.

Zaten bizim grup var ya çok muhteşem çalışıyor, onlara da ayrıca teşekkür ediyorum. Yani bütün mesaisini buna hasrettiler. İnşallah, çok güzel bir rapor çıkacağına yürekten inanıyorum ama artık bu raflara atılan rapor olmaması lazım. Bunların hepsini bir eylem planı hâline getirip hangi kurum neyi uygulayacak bunu da hatta takip etmemiz lazım.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Sayın Bakanım, özür dilerim, süremiz bitmeden bir de komisyon olarak belki bu Seyfe Gölü veya Konya Karapınar bölgesine de bir seyahat etmekte de fayda var diye düşünüyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Sayın Konya Milletvekilimiz...

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Geçen hafta Cihan Bey yoktu.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Geçen hafta Cihan Bey yoktun ama şu anda bir program yapıyor.

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Güzergâhından haberim yok, bir daha...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Güzergâh belirledik, hatta bir güzergâh belirledik.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Sayın Bakanım, Millî Eğitim Bakanlığından bu müfredatlarla ilgili gelecek olan birisi var.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi efendim tabii, o kadar uzun gidemeyiz de, Millî Eğitim Bakanlığından var şu anda bir heyet Komisyonumuzda.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Var mı?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Hayır, buraya gelmiyor da Bakandan bu takip...

HASAN KALYONCU (İzmir) – Çevre eğitimiyle ilgili neler yapılıyor...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Müfredat programıyla ilgili arkadaş var burada ekip ama istiyorsanız Millî Eğitimden de...

HASAN KALYONCU (İzmir) – Turizm Bakanlığından birisini çağıracaktınız.

MURAT BAKAN (İzmir) – Hayvancılıktan var bir de Başkanım, ben gruba yazdım. Hayvancılık Genel Müdürlüğünün mutlaka gelmesi lazım çünkü birçok konu konuşulmadı.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bilemiyoruz, kim biliyorsa teknik olarak o gelsin diye teklifimiz bu.

Evet, şimdi teşekkür ediyoruz, bekliyorlar. Şu anda Cevdet Bey sunumu siz mi yapacaksınız?

TÜSİAD ENERJİ VE ÇEVRE YUVARLAK MASA BAŞKANI CEVDET ALEMDAR – Sunumu ben yapmayacağım, ben bir giriş yapacağım Sayın Bakanım, daha sonra Fatih Özkadı Bey'e bırakacağım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam, daha sonra Fatih Özkadı.

Buyurun efendim söz sizde.

2.- TÜSİAD Enerji ve Çevre Yuvarlak Masa Başkanı Cevdet Alemdar ve TÜSİAD Çevre ve İklim Değişikliği Çalışma Grubu Başkanı Fatih Özkadı'nın, TÜSİAD'ın çevre ve iklim değişikliğiyle ilgili yaptığı çalışmalar ile Avrupa Yeşil Mutabakatı ve Paris İklim Anlaşması hakkında sunumu

TÜSİAD ENERJİ VE ÇEVRE YUVARLAK MASA BAŞKANI CEVDET ALEMDAR – Sayın Bakanım, değerli milletvekilleri, değerli hazırun; sizleri öncelikle TÜSİAD Yönetim Kurulu adına saygıyla selamlıyorum. Aynı zamanda Başkanımız Simone Bey'in de saygı ve selamlarını iletmem istiyorum.

Çevre ve iklim TÜSİAD'ın en önem verdiği çalışma alanlarından biri. Tüzüğümüzde çevrenin korunması ve sürdürülebilir kalkınma temel ilkelerimiz arasında. Sürdürülebilir kalkınma prensiplerini sosyal ve ekonomik tüm çalışmalarımızın merkezine konumlandırıyoruz. Farklı sektörlerden geniş bir üye katılımımız var ve bunların hepsinin katıldığı toplam 10 yuvarlak masa ve 41 çalışma grubumuzla devam ediyoruz çalışmalarımıza. Bu çalışmaların sonuçlarını da görüş belgeleri, raporlar, “webinar”lar aracılığıyla ortaya koyuyoruz. Örneğin, yeni iklim rejimi bu sağ alt köşede gördüğünüz 2 rapordan bir tanesi; Sayın TOBB temsilcisi Saygın Bey de biraz önce değindi. Şimdi ikinci bir raporumuz da gene döngüsel ekonomi üzerine yeni bir raporumuz da 11 Haziranda açıklanacak. Bu raporun lansmanında raporu elbette ki sizlere iletacağız, aynı zamanda lansmanında sizleri de görmek bizlere de şeref verecektir.

Çevre, iklim ve yeşil dönüşüm, ekranda sol tarafta gördüğünüz 7 tane yuvarlak masamızın bütünsel çalışmalarıyla inceleniyor; sağ üstte de bu konunun detayındaki çalışma konularını görebilirsiniz yani birçok çalışma konusu var içinde, bu 7 yuvarlak masa da tek tek bunları çalışıyor. Bütün bu çalışmaların ağırlığı da bizim Çevre ve İklim Değişikliği Çalışma Grubumuz üzerindedir. Aynı zamanda, bu Avrupa Yeşil Mutabakatı'nı da özellikle dış ticaretimiz açısından çok önemsiyoruz; bunun için de ayrı bir çalışma ekibi daha kurduk ve oradan da özellikle dış ticaret etkilerini çalışıyoruz.

Eğer izin vererseniz, şimdi sözü her iki çalışma grubunun da Başkanı olan Sayın Fatih Özkadı'ya bırakıyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Fatih Bey, buyurun efendim.

TÜSİAD ÇEVRE VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ ÇALIŞMA GRUBU BAŞKANI FATİH ÖZKADI – Sayın Başkanım, kıymetli Komisyon üyeleri; bize bu imkânı tanıdığınız için TÜSİAD olarak çok teşekkür ediyorum.

Saygın Bey'in yaptığı sunum aslında gerçekten son derece değerliydi TOBB adına; oradaki bilgileri tekrarlamamak adına daha tamamlayıcı olanları yüksek müsaadelerinizle aktarmak istiyorum.

TÜSİAD, çevrenin korunması ve iklim değişikliği alanında çok uzun yıllardan beri çalışıyor. İklim Değişikliği ve Hava Yönetimi Koordinasyon Kurulunun üyesiyiz, çevre konusunda mevzuat düzenlemelerine dair görüş ve öneriler oluşturuyoruz ve ilgili bakanlıklarla sürekli bir iletişim ve iş birliği içinde bunları çalışıyoruz, değerlendiriyoruz. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Taraflar Konferansına uzun yıllardan beri aktif bir şekilde katılarak Türk iş dünyasının görüşlerini COP toplantılarında dile getiriyoruz. İklim değişikliğiyle mücadele hedefiyle bir tutum belgesi yayınladık. Enerji ve kaynak verimli büyümeyi temel alan yeşil ekonomik dönüşüm yaklaşımının iş yapma modellerine entegre edilmesi ve yaygınlaşması için iyi uygulama örneklerinin paylaşımını da uzun yıllardır önceliklendiriyoruz. Tabii, bir taraftan da aslında daha kapsayıcı olması adına, hedefler için iş dünyasının TÜRKONFED ve UNDP'yle birlikte kurucularından TÜSİAD; Global Compact Türkiye'nin sekreteryasını yönetiyor, ayrıca İş Dünyası Plastik Girişiminin Global Compact Türkiye ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği Türkiye'yle birlikte kurucularındandır.

Şimdi, Avrupa Yeşil Mutabakatı konusunda epeyce kıymetli bilgiler verildi. Bunun Avrupa Birliğinin yeni bir büyüme stratejisi olduğunu 2030 yılında 1990 seviyesine göre yüzde 55 azaltım ve 2050 yılında de karbonnötr bir birlik, bir kıta olmayı hedeflediğini tekrar ben vurgulamak istiyorum. Burada sınırda karbon düzenlemesi, özellikle Türkiye'nin Avrupa Birliğine ihracatı ve içerdiği karbon düzeyine göre vergilendirmeye başlanma riski çok yüksek, temmuz ayında bu konu biraz daha netleşecek; diğer taraftan, döngüsel ekonomi regülasyonları, özellikle beyaz eşya, otomotiv, makine sanayisi ürün standartlarının güncellenmesini dikkatimize sunuyor.

Önemle vurgulamak istediğim bir konu ise Avrupa Birliği ile Gümrük Birliğinin güncellenmesi süreci kapsamına alınması Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın, çok yüksek bir olasılıktır; kaldı ki 11 Aralık 2019'da Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen bu konuyu çok daha açık bir şekilde dile getirmiş idi. Dolayısıyla biz Avrupa Yeşil Mutabakatı'nı ciddi bir risk kaynağı olarak görüp ama bir taraftan da bunu iş dünyası olarak fırsata dönüştürmeye çalışıyoruz. "Fırsat" demişken özellikle burada lojistik kaynaklı emisyon için ülkemizin çok değerli bir avantajı var. Vietnam ve Meksika ile ülkemizi kıyasladığımız zaman, bu grafiklerde görüleceği üzere, bir buzdolabı, bir binek araç ve bir fırçasız doğru akım motoru için kıyaslama yaptığımızda, bu konuda deniz yoluyla taşımacılık için bu karşılaşmayı yaptığımızda hakikaten ülkemizin önemli avantajları olduğunu görüyoruz. Neden Vietnam ve Meksika'yla kıyasladık? Bildiğiniz gibi, Avrupa Birliği yakın zaman önce Vietnam'la serbest ticaret anlaşması imzaladı, Meksika'yla da bu alandaki çalışmaları son aşamaya getirdi. Aslında 1996 yılında Türkiye olarak gümrük birliğine girdiğimizdeki ticaret fotoğrafı ile şimdiki arasında çok ciddi bir fark var. Avrupa Birliği aynı zamanda, bildiğiniz gibi, Singapur ve Japonya gibi ülkelerle de serbest ticaret anlaşmasını tamamladı ama özellikle ben Vietnam'la tamamladığı serbest ticaret anlaşmasına vurgu yapmak istiyorum; bunun ilerleyen dönemde ülkemiz için bir risk olduğunu dile getirmek istiyorum.

Devam edecek olursam, Avrupa Yeşil Mutabakatı için 2021 Yılı İş Programı yayımlandı ve burada aslında, detaylarına baktığımızda, sınırda karbon düzenlemesinin temmuz ayında detaylarının ortaya çıkacağı görülüyor. 11 Mart 2020'de yayınlanan Yeni Döngüsel Ekonomi Eylem Planı'na baktığımızda "Sürdürülebilir Ürün Politikası İnisyatifi" ve "Döngüsel Elektronik İnisyatifi" başlıkları öne çıkıyor. Burada da ilerleyen dönemde ülkemizden Avrupa Birliğine ihracat yapılan ürünlerde, bu iki alanda çok daha fazla sertifika, belge, hatta bir nevi dijital pasaport gereksinimi görünecek durumda. Ürünlerin döngüsel ekonomi kriterlerine göre tasarlanması, burada dayanıklılık, tamir edilebilirlik, geri dönüştürülmüş malzeme ve ambalaj kullanımı, ürünlerde karbon ayak izinin düşürülmesi gibi kriterler ön plana çıkıyor.

Özellikle bir konunun altını çizmek istiyorum: Gerek İngiltere gerek Avrupa Birliği, hatta Amerika'da bazı eyaletler ürünlerin ambalaj malzemesi olarak kullanılan "strafor" dediğimiz malzemelerin artık ürünlerde kullanılmaması ve/veya belirli oranda geri dönüştürülmüş bir şekilde kullanılması konusunda çok önemli kısıtlar getirmeyi planlıyorlar; kritik ham madde ihtiyacında bir artış olacak görünüyor. Burada özellikle Avrupa Birliği hâlihazırda doğal gaz açısından dışarıya bağımlıyken gelecek dönemde güneş, rüzgâr gibi yenilenebilir enerji kaynakları başta olmak üzere aslında doğal gaza bağımlılığını daha da azaltmayı planlıyor; bir taraftan da elektrikli araçların gelişimi kapsamında çok daha kritik olacak bazı minerallerin temininde hâlihazırda Çin'e büyük oranda bir bağımlılık var, bu da aslında Avrupa Birliğinin çok önemli gördüğü bir konu. Ülkemiz için de bu alanda bir fırsat olabilir ilerleyen yıllarda, bunu aslında değerlendirmemiz gerektiğini düşünüyorum.

2050 karbon nötr hedefine ulaşmak için 2023 yılında devreye girmesi planlanan bu sınırda karbon düzenlemesi gibi uygulamaların ilk etapta karbon yoğun sektörleri kapsayacağı görülüyor. Özellikle bu sektörlerde Türkiye'nin rekabetçiliğini devam ettirebilmesi için gerekli dönüşüm ihtiyacını şimdiden göz önünde bulundurması gerekmekte. Bizim kısa süre önce yayınladığımız bu "Ekonomik Göstergeler Merceğinden Yeni İklim Rejimi" raporumuz aslında birçok kurum tarafından önemli bir referans olarak kullanılıyor, bundan çok memnunuz; az önce Saygın Bey'in sunumunda da bir slayt vardı buradan referans gösterilmiş. Biz özellikle bu raporda ülkemiz için Yeşil Mutabakatı'nı bir risk olduğu kadar fırsat olduğunu da vurguladık ve emisyon azaltımı, elde edilen fonların şirketlerin yeşil dönüşüm amacıyla kullanılmasını yani bunu gerçekten çok kıymetli buluyoruz. Bildiğiniz gibi, sınırda karbon vergisinde bir çifte vergilendirmeyi Avrupa Birliği düşünmüyor, istemiyor. O yüzden de Çevre ve Şehircilik Bakanlığımızın liderliğinde uzun yıllardır altyapı çalışmaları devam eden emisyon ticaret

sistemi uygulamaya geçtiğinde kimi karbon yoğun sektörler için bu ek vergilendirme oluştuğunda ortaya çıkacak bir fonun, mutlaka ve mutlaka şirketlerin, sanayinin yeşil dönüşümü amacıyla kullanılması gerektiğinin altını TÜSİAD olarak çizmek istiyoruz. Tabii ki yenilenebilir enerjiyle enerji verimliliğini merkeze alan bir yeşil ekonomik dönüşüm senaryosunun ülkemizde çok ciddi bir ivme sağlayacağı kanaatindeyiz. Avrupa Yeşil Mutabakatı altında 50 euro vergi uygulamasının fon başına ülkemize maliyeti yaklaşık olarak 1,8 milyar euro olacaktır. Biz, bu vergi yükünü taşımak yerine gerçekten fırsata dönüştürmeyi kıymetli görüyoruz.

Yeşil dönüşümün, yeşil ve dijital dönüşümün dışında kalmamak için aslında tüm ayrıntısıyla değerlendirilen kapsamlı yol haritaları var. Dün de aslında Dünya Gazetesinde bu alanda çok değerli bir çalışmayı okuduk. Covid-19, en kırılgan kesimlerin daha fazla etkilendiği bir kriz oldu ama iklim değişikliği Covid-19'dan çok daha sert bir şekilde gelecek görünüyor.

Bizim çıkarım ve önerilerimizi şu şekilde özetlemek istiyorum: İklim değişikliği salt bir çevre sorunu değildir, çevre etkilerinin yanı sıra ekonomi, kalkınma, finansman ve sosyal alanlarda etkileri bulunan küresel ölçekte bir sorundur. Kapsamlı ve kararlılıkla uygulanacak politika önerilerine ihtiyaç var; o yüzden, iş birliği ve katılımcılık, sürdürülebilir finansmana erişim, yatırım ortamının sürdürülebilirliği ve sektörel rekabet gücü, temiz ve güvenli enerji arzıyla enerjinin dönüşümü, mutlaka ve mutlaka dijitalleşme ve hukuki altyapı ve Paris Anlaşması'na uyum elzem görülmektedir. Paris Anlaşması'yla şekillenen küresel iklim rejiminin bilimsel, teknik ve diplomatik tüm vecheleri içerecek şekilde güçlü bir heyetle sürdürülmesini önemli görüyoruz. İklim Değişikliği ve Hava Koordinasyon Kurulu toplantılarında uzun zamandan beri görüşlerimizi aktarıyoruz. İş dünyasının, kamunun politika üretme süreçlerine katkı sağlaması açısından son derece kritik olan bu kurul içinde aktif görevimizi devam ettirme sözünü veriyoruz.

Yatırım ortamının sürdürülebilirliği ve sektörel rekabet gücüne baktığımızda burada da aslında, gerçekten, iklim değişikliğiyle mücadele amacıyla uygulanacak politik araçları, makroekonomik politikaları gözetmeli ve tek bir araçla sınırlı olmayan kapsamlı politikalar kurgulanmalıdır.

Ben, sözlerimi sonlandırırken temiz ve güvenli enerji arzı ve enerjinin dönüşümüyle birlikte bu enerji verimliliği açısından finansman olarak tercih edilebilir teşvik modellerinin oluşturulması, birçok alanda asgari enerji verimliliği kriterleri yerine verimlilik seviyesine göre değişen teşvik sistemine geçilmesi, dijitalleşme ve hukuki altyapıda da ülkemizin GDPR uyumlu ülke statüsünü kazanmaması ve veri işleme haklarına ilişkin belirsizliklerin sürmesinin aslında Yeşil Dönüşüm için de bir engel oluşturma riskini barındırdığını vurgulamak istiyoruz.

Son olarak, biz de aslında, TÜSİAD olarak Paris Anlaşması'na COP 26 öncesinde taraf olunması yönünde Türkiye Büyük Millet Meclisimizde onay sürecinin tamamlanmasını gerekli görüyoruz. Buna ek olarak da 2050 yılına dek karbon nötr olma hedefini belirleyen, uygulanabilir tedbirler içeren somut bir yol haritasının iş dünyasıyla birlikte ivedilikle hazırlanması gerektiğini vurguluyorum.

Beni dinlediğiniz için, sabrınız için çok teşekkür ediyorum Sayın Başkanım, değerli kurul üyeleri.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU - Gerçekten çok teşekkür ediyoruz. Siz TÜSİAD olarak ciddi bir çalışma yapmışsınız. Bu bakımdan, sunumunuzdan dolayı Komisyon olarak teşekkür ediyoruz.

Burada benim sadece bir talebim olacak. Tabii, bu konuda hangi kurumun ne yapması lazım? Kim, neyi, ne zaman, nasıl yapacak? Bu konuda bir yol haritası hazırlamanız mümkün mü? Çünkü siz ciddi bir çalışma yapmışsınız. Yani bu konuda sizden bir teklif, yol haritası istiyoruz. Kim, neyi, ne zaman, nasıl yapacak? Bu konudaki yapılması gerekenler... Hangi kurumlar, hangi sivil toplum kuruluşları veya da kamu kurumları bu işi yapacak? Bunlara ait bir hazırlık yapabilirseniz çok seviniriz.

Şimdi, müsaadenizle, sırasıyla arkadaşlarım soru soracak.

Gümüşhane Milletvekili Sayın Cihan Pektaş.

Buyurun efendim size söz veriyorum.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) - Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Aslında, sorudan ziyade ben TÜSİAD'a teşekkür etmek istiyorum. Gerçekten, iklim değişikliğiyle alakalı, özellikle azaltım ve uyum yönünden neler yapılması gerektiği konusunda çok iyi çalışmışlar, ciddi bir çalışma yapıldığını görüyoruz. Bunun için ben teşekkür ediyorum. Ayrıca, bu önümüzdeki süreçte TÜSİAD'ın daha etkin bir şekilde bu süreçte çözüm ortağı olması konusunda daha çok gayret göstermesi gerektiğine inanıyorum. Bir de tabii, bu uyum için dedik ya işte "Ciddi bir yatırım yapılması lazım." Bu yatırıma yardım yapmak veya bu yatırıma katılma konusunda TÜSİAD'ın kararı nedir? Yani ortaya çıkan bütçenin işte biz de bir kısmını, bu döngüsel ekonomiye bütçenin bir kısmını biz de harcayabiliriz diye TÜSİAD'ın böyle bir görüşü var mı, böyle bir hazırlığı var mı?

Teşekkür ederim. Ben özellikle sunum için teşekkür ediyorum, hakikaten çok beğendim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, diğer arkadaşlar da sorularını sorsunlar.

Şimdi, İzmir Milletvekili Sayın Murat Bakan'a söz veriyorum.

Buyurun efendim.

MURAT BAKAN (İzmir) - Teşekkür ederiz sunumunuz için.

Simone Bey'in selamlarını bize ilettiniz, bizim de selamlarımızı lütfen kendilerine iletin.

Şimdi, ben birtakım sorular hazırlamıştım; aslında, siz benim soracağım sorulara yanıt verdiniz ama ben o soruları, yine de tutanağa geçsin diye söyleyeceğim. Demişim ki ben: "Paris Sözleşmesi"ni onaylamalı mıyız TÜSİAD'a göre?" Siz "Onaylamalı." dediniz. "Türkiye mutlak azaltım hedefi koymalı mı, Türkiye karbon nötr olacağı tarihi vermeli mi?" dedim. Siz "Avrupa Birliği'yle aynı tarihe bir patika belirlememiz, yol haritası belirlememiz lazım." dediniz. "Türkiye, referans değerden azaltım yerine yeni bir niyet beyanında bulunmalı mı?" dedim. Ona cevap verdiniz.

Bir başka soru, az önce TOBB'a sormuştum aynı soruyu, size de sormak istiyorum: Türkiye, fosil yakıtlardan çıkmalı mı? Önümüzdeki dönem de 20'nin üzerinde termik santral planlıyor Türkiye. Bunlardan birisi Komisyon Üyesi Eskişehir Milletvekilimizin kentinde, Eskişehir'de Alpu Termik Santrali; ihaleye çıktılar çokça defa ama iptal edildi. Önümüzdeki süreçte fosil yakıtlarla yapılacak projelere finansman bulmakta zorlanacak Türkiye, öyle gözüküyor, tüm dünya zorlanacak. Türkiye bu, kömürden çıkışla ilgili Avrupa Birliği'nde olduğu gibi mevcutların kapatılacağı ve yeni projelerin de yapılmayacağı bir süreç belirlemeli mi? Sizin bakışınız ne buna?

Bir de döngüsel ekonomiden bahsettiniz. Biz, şu an kendi atıklarımızı dönüştüremiyoruz yani Türkiye'deki atıklar ne ayrıştırılabilir tam anlamıyla ne de dönüştürülebilir. Bununla ilgili sizin TÜSİAD olarak bir çalışmanız var mı şu an? Biz, az önce plastik atık ithalatından bahsettik. Aslında, Türkiye'deki plastik sektörüne yetecek kadar atığı biz üretiyoruz yani Türkiye'nin çöpi bir ekonomik değer hâline geldiğinde, ayrıştırıldığında biz kendi tamamen döngüsel ekonomi noktasında ihtiyaç duyduğumuz... Çünkü tamamını dönüştürerek, yukarıya doğru dönüştürerek üretemezsiniz ama asıl ürünle, ilk ürünle dönüştürülmüş ürüne katkıda bulunacak kadarı da şey yapabiliyoruz. Bununla ilgili düşünceniz nedir?

Bir de bakış açısı, iş dünyasının bakış açısı; hep üretim, sürdürülebilir kalkınma; hep buradan bakıyorsunuz. Bunu da değiştirmek istiyorum, az önce TOBB'u da eleştirdim, iş sadece ekonomi değil, ekonomi bunun bir parçası. Aslında, dünya küresel bir yıkıma doğru gidiyor, denge noktasından

uzaklaşıyor dolayısıyla, mikroplastiklerden tutun denizlerdeki plastik kirliliğine, işte iş dünyasındaki sanayicilerin atık su arıtma tesislerini çalıştırmasına kadar... Bugün yaşadığımız müsilaj sorununda Hükümetin de, devlet politikalarının da katkısı var ama girişimcilerin, özel sektörün de katkısı var. Dolayısıyla TÜSİAD'ın olaya bakarken daha büyük bir pencereden bakması lazım yani sürdürülebilir finans, döngüsel ekonomi, sınırda karbon vergisi bu bakış yeterli bakış değil, Türkiye'nin çevre sorunlarına, madencilikten nükleer enerjiye, nükleer enerjiden fosil yakıtlara, ormanlara, göllere, sulak alanların korunmasına kadar bakması lazım ki bütüncül bir bakış açısıyla sorun çözülsün çünkü “Karbon nötr hâle gelsin.” Diyorsanız, bu sadece sektörel bazda yapılacak çalışmalarla, döngüsel ekonomiyle olmaz.

Katkılarınız için teşekkür ediyoruz, sağ olun.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz.

Şimdi de Kırklareli Milletvekilimiz Vecdi Bey'e söz veriyoruz.

Buyurun efendim.

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) – Fatih Bey, öncelikle sunumunuz için ben de ayrıca teşekkür ediyorum, çok sağ olun.

Az önce konuşmanızın içinde, Birleşmiş Milletler ve Avrupa ülkelerine gittiğinizde hem Türkiye'deki çevre konuları hem diğer konularla ilgili bakış açılarınızı anlattığınızı söylediniz. Muhtemelen, zaten, Avrupa ülkeleri de, Birleşmiş Milletler de ve diğer yerlerdeki ülkeler de bakış açılarını sizlere aktarmıştır.

Soracağım şu: Dünya üzerindeki ülkeler, Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler dâhil olmak üzere, Türkiye'yle ilgili çevre konusunda ne düşünüyorlar, kısaca bize onu özetleyebilir misiniz?

Yine, ikinci sormak istediğim: Az önce önerileriniz vardı iş birliği, katılımcılık, sürdürülebilir finansman erişimi, yatırım ortamının sürdürülebilirliği, sektörel rekabetler, temiz ve güvenli enerji arzı, enerjinin dönüşümü, dijitalleşme ve hukuki altyapıdan bahsettiniz. Birincisi, TÜSİAD bunlara hazır mı? İkincisi, Türkiye olarak şu anda devlet, Hükümet bunlara hazır mı diye sizden öğrenmek istiyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz.

Eskişehir Milletvekilimiz Sayın Jale Nur Süllü Hanımefendi, buyurun.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Şimdi, bir dönem TÜSİAD, Avrupa Birliği adaylık süreci söz konusu olduğunda, biz çok iyi biliyoruz, Kyoto Protokolü'nün imzalanması konusunda çok bastırılmıştı. Şimdi, yine Avrupa Yeşil Mutabakatı olup, sanayicilerin ihracat yapamayacağı konuları gündeme gelince TÜSİAD yine birdenbire hareketlenmiş görünüyor ve bazı önlemlerin alınması, Paris müzakeresinin onaylanması konusunda ısrarcı tutum sürdürüyor.

Tabii, doğal, çünkü üyeleriniz ticaret yapıyor, para kazanacaklar ama biz biliyoruz ki aslında üyelerinizin çok büyük bir bölümü çimento sanayisinden ve çimento sanayisi bugün ülkemizde iklim krizini en çok tetikleyen sektörlerden bir tanesi. Aynı şekilde, yatırımlarınız olduğunu biliyoruz yani üyelerinizin yatırımları var fosil yakıtlar konusunda çok fazla, HES'ler konusunda yine aynı şekilde. Aslında, bir dönem mesela HES eylemleri TÜSİAD'ı çok ürkütmüştü. 2011'de Türk Sanayici İş Adamları Derneğinin (TÜSİAD) Başkanı Ümit Boyner'ken özellikle bu Karadeniz'deki HES ayaklanmaları konusunda, direnmeleri konusunda çok ürkütmüştü TÜSİAD o konudan ve bayağı ciddi araştırmalar yapmıştı ve o dönemde, işte, elektrik fiyatındaki artışlar söz konusuydu “Zam yapılmıyorsa Keban Barajı sayesinde.” gibi falan yanıtlar geliyordu ondan sonra ve aynı şekilde “Nükleer santral süreci de aceleyle gelsin.” gibi yine Ümit Boyner'in açıklamaları vardı. Şu anda TÜSİAD bunlarla ilgili ne

düşünüyor? Kendi üyelerinin iklim krizini tetikleyen sektörlerdeki davranışları konusunda TÜSİAD nasıl önlemler alıyor? Ayrıca, biliyorsunuz artık bankalar -ben burada sıklıkla söylüyorum aynı şeyi- özellikle iklim krizini tetikleyen projelere finans kaynağı sağlamayacaklar, bunun açıklamalarını sürekli çeşitli bankalar yapıyorlar. O konuda da bir endişeniz var anlaşılan bu kadar hızlıca bir hareket geliştirdiğinize göre diye düşünüyorum.

Bunları sormak istiyorum özellikle.

Daha önceleri nerelerdeydiniz? Yani daha önce aynı endişeyi Avrupa Birliği üyeliği konusunda göstermiştiniz, şimdi de yine bu ihracatınızın sorun yaşayacağını düşünerek aynı eylemi gösteriyorsunuz. Ben, daha önceleri nerelerdeydiniz diyorum?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz.

Şimdi, efendim, Kyoto'ya taraf olma konusunda da aynı teklif vardı, ben de o zaman Bakandım ve Kyoto'ya mutlaka taraf olunması gerektiğini Bakanlar Kuruluna getirdim; 2009 yılında da Bakanlar Kurulu teklif etti, yüce Meclis de Kyoto'ya taraf olmamızı onayladı; bu bir.

İkincisi, bir de, ben, özellikle şunu sormak istiyorum: Efendim, biliyorsunuz bu Avrupa Birliğiyle Gümrük Anlaşması var ama bu anlaşmada bizim aleyhimize işleyen bir durum var, o da şu: Avrupa Birliği kendi başına birtakım serbest ticaret anlaşmaları yapıyor ama biz onlarla bir serbest ticaret anlaşması yapmadan onlar bizle rahatça gerekli ihracatları kendi açısından yapıyorlar ama biz onlara ihracat yapamıyoruz, Avrupa Birliğine sağlanan gerekli avantajlardan Türkiye istifade edemiyor. Bununla ilgili sizin bir çalışmanız var mı yani bundan çok rahatsızım şahsen ben, Hükümetimiz de muhakkak rahatsızdır. Yani maalesef böyle bir durum var. Bunu nasıl aşacağız, teklifiniz nedir? Bunu da söyleyebilerseniz memnun olurum.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Sayın Başkanım, sizin sormuş olduğunuz soruya Sayın Başkan cevap vermeden ben de bir yorum yapmak istedim, o yüzden; izin verirseniz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Kısa olursa...

Buyurun.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Bu Avrupa Birliği süreciyle ilgili, yarın da Sayın Kaymakçı katılacak, detaylı bilgi verecektir, sadece sizin söylemiş olduğunuz süreçte Türkiye, aday ülke olarak Avrupa Birliğinde sadece gümrük birliğini imzalayan tek ülke yani her ülke üyelik sürecini tamamlar, sonra Avrupa Birliğinin gümrük sürecine katılır ama Türkiye, böyle özel durumda olan bir ülke. Bu sizin dediğiniz sorunun aşılmasının yolu da Türkiye'nin tam üyeliğidir yani Türkiye'nin Avrupa Birliğinin karar alma birimlerinde yer almasıdır.

Buradan ben de açıkçası şu konuyu soracaktım Sayın Başkana: “Avrupa Birliğiyle gümrük birliğinin güncellenmesi süreci kapsamına Yeşil Mutabakat'ın da alınması muhtemel.” diye slayt sunumlarında cümle kullandılar. Şöyle bir şey: Bizim Avrupa Birliğiyle -yarın muhtemelen daha detaylı tartışılacaktır- temel sorunumuz Gümrük Birliği Anlaşması'nın güncellenmemesi ve çok geç kalınmış bir süreç. Şimdi, temel sıkıntı alanlar varken gümrük birliğinin güncellenmesiyle mevcut, şimdi Yeşil Mutabakat konusunda Türkiye'nin bu kadar geri bir aşamadan gelmesi... Yani hazırlıksız bir süreçte şu an Türkiye, hâlâ Paris İklim Anlaşması'nı tartışırken bu muhtemel süreci nasıl değerlendiriyorsunuz yani Türkiye, kısa zamanda bu uyumu nasıl gerçekleştirecek ki zaten gümrük birliği sürecinin de çok çok uzağındayız şu an?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz.

Buyurun efendim.

Burada cevaplandırabileceklerinizi cevaplandırın ama daha detaylı bilgi göndermek isterseniz bekleriz, ayrıca sizden Komisyon dosyasına girsin diye raporları da talep ediyoruz.

Buyurun Cevdet Bey.

TÜSİAD ENERJİ VE ÇEVRE YUVARLAK MASA BAŞKANI CEVDET ALEMDAR – Efendim, 3 temel soru görüyoruz; müsaade ederseniz, ilk 2’sine Sayın Fatih Özkadı yanıt versin.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tabii, memnuniyetle.

TÜSİAD ÇEVRE VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ ÇALIŞMA GURUBU BAŞKANI FATİH ÖZKADI – Sayın Başkanım, sayın üyeler; yani gerçekten bizi çok cesaretlendirici, son derece kıymetli ve çok doğru sorular sordunuz; kendimize de çok iyi notlar aldık, bunu ifade etmem lazım.

Öncelikle, biz bu yol haritasını çalışırız hem de hakkını vererek çalışırız ve size bir raporla sunarız da Sayın Başkanım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bir ay içinde sunarsanız seviniriz.

TÜSİAD ÇEVRE VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ ÇALIŞMA GURUBU BAŞKANI FATİH ÖZKADI – Fosil yakıt ve enerji dediğimiz de... Biz aslında TÜSİAD olarak çok uzun yıllardan beri yenilenebilir enerji üzerine gidilmesi gerektiğini hep vurguluyoruz, fosil yakıtlardan da kademeli olarak istihdamda ve ekonomide sert daralmaya yol açmayacak bir şekilde küçülmeye gidilmesinin doğru olduğunu düşünüyoruz; ben bu iki noktanın altını çizmek istiyorum.

Burada, özellikle, bence, tamamlayıcı olması açısından bir konu çok önemli; ülkemiz, bakın, pandemi döneminde dahi büyümeye devam ediyor ama bu büyümeye devam etmesinin altında yatan en önemli neden ihracatın devamlılığı Sayın Başkanım. Dolayısıyla, bizim ülke olarak mutlaka ve mutlaka, ana pazarımız Avrupa Birliği başta olmak üzere ihracata devam etmemiz gerekiyor çünkü ihracata devam etmediğimiz durumda yeni pazarları sıfırdan keşfetmek son derece güç. Ben sunumumda Vietnam tehlikesini bu yüzden vurguladım. 1996’da gümrük birliğine girerken bizim için böyle bir tehlike yoktu. Bakın, ihracatımız içinde yüksek teknoloji ürünlerin payı yüzde 3,6 civarında.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Çok düşük, evet.

TÜSİAD ÇEVRE VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ ÇALIŞMA GRUBU BAŞKANI FATİH ÖZKADI – Bu aslında Avrupa Birliği için, Singapur gibi, Japonya gibi ülkelerle serbest ticaret anlaşması imzaladıkları için, bu ülkeler çok rahat bir şekilde önümüzdeki dönemde yüksek teknoloji ürünleri Avrupa Birliğine ihracat edebilecek durumdadır. Bizim, mevcut ihracat dengemizi bozmamak için Avrupa Yeşil Mutabakatı’na devam etmemiz ve bu kapsamda da fırsatları değerlendirmemiz gerektiği düşüncesindeyim.

Burada sözü Cevdet Bey’e bırakıyorum.

Buyurun.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Fatih Bey, çok teşekkür ediyoruz; aslında, güzel ifade ettiniz hakikaten.

Cevdet Bey, buyurun efendim.

TÜSİAD ENERJİ VE ÇEVRE YUVARLAK MASA BAŞKANI CEVDET ALEMDAR – Efendim, Fatih Bey’in söylediği gibi, çalışırız sunarız tüm raporlarımızla beraber.

Fosil yakıt konusunda bizim enerji çalışma grubumuzun da yapmış olduğu çalışmalar var. Buradaki soruyu da oradaki açıklamalarımız ve beyanlarımızı da gene yazılı olarak Değerli Komisyona sunarız, bu da tamam.

Üçüncü olarak da biz TÜSİAD olarak iklim konusunda, benim bilebildiğim kadarıyla -şu anda sekreteryadan da özellikle rica ettim, hani oradan da çok somut bir netlikle geldi- 2017 yılında, daha Yeşil Mutabakat yokken dahi, “Düşük karbonlu kalkınma modelini seçmeliyiz.” cümlesini kurmuş ve bu tutumu yayınlamış bir kurumuz.

Son slaydımızda anlattığımız gibi, bizim iklim tutumumuz, biz Paris Anlaşması’nın bir parçası olmalıyız, onaylamalıyız, COP26’dan önce onaylamalıyız, aynı zamanda da 2050 yılında “karbon nötr” hedefine doğru bir yol haritası da kurmalıyız. Bunu önce küçük, sonra büyük seviyeden söyleyeyim, sizlerin tanımla perspektiften söyleyeyim. Küçük perspektiften; Türkiye’nin ihracatı için gereklidir, dünya dış ticareti için gereklidir ve aynı zamanda finansman kaynaklarına ulaşım için gereklidir, yeni finansman kaynakları buradan gelmektedir. Büyük perspektiften söyleyeyim, hani sosyal, daha geniş perspektiften söyleyeyim: Gerçekten bu Covit kriziyle beraber ki daha da ivmelendi, öncesinde de vardı ama Covidle beraber çok ivmelenen bir şey var ki bu yeşil, sürdürülebilir yaşam şekli artık yalnızca bir ekonomi modeli değil. Gene küçükten başlayarak söyleyeyim: Üretim modellerinde müthiş değişikliklerin olacağı, ihracat modellerinde müthiş değişikliklerin olacağı, hatta bazı çevreler tarafından matbaanın bulunuşuna benzetilen bir şeyden bahsediyoruz ve bugün 185 ülkenin de imzaladığı ve onayladığı bir Paris Anlaşması’ndan, 19 G20 ülkesinin de onayladığı bir Paris Anlaşması’ndan bahsediyoruz. Ama sosyal boyuttaki bir soruya da şunu söyleyelim: Bizler TÜSİAD üyeleri olarak iş yapış şekillerine olan etkisini de yani yalnızca ekonomiyi değil, işin nasıl yapılacağına dair... Şimdi, size şu anda “Zoom”dan katılmamız da bunun bir... Yani koskoca Büyük Millet Meclisi Komisyonuna “Zoom”dan katlıyoruz. Bunun büyük bir dönüşüm olduğunu ve bunun Türkiye için de bir tehdit değil, aynı zamanda çok ciddi fırsatlar getirdiğini, özellikle lojistikteki konumuz açısından -Fatih Bey sundu- bizim için gerçekten hem ekonomi hem büyüme alanında çok anlamlı olduğunu bize gösteriyor efendim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Çok teşekkür ederiz bilgilerinizden dolayı. Ayrıca sizden özellikle bir plan, eylem planı bekliyoruz. Bir ay içinde sunarsanız memnun oluruz çünkü biz bir aylık bir uzatma talep edeceğiz, o süreden önce gelirse yani 15 Temmuz kadar gelebilirse memnun oluruz.

Teşekkür ediyoruz, sağ olun efendim.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Efendim, bir şey söylemek istiyorum -Sibel Hanım bir şey söyledi- kayıtlara geçsin diye...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Buyurun.

TÜSİAD ÇEVRE VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ ÇALIŞMA GRUBU BAŞKANI FATİH ÖZKADI – Sayın Başkanım...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Fatih Bey, buyurun efendim.

TÜSİAD ÇEVRE VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ ÇALIŞMA GRUBU BAŞKANI FATİH ÖZKADI – Sayın Başkanım, biz müsaade isteyebilir miyiz eğer uygun görürseniz?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Fatih Bey, teşekkür ederiz.

TÜSİAD ÇEVRE VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ ÇALIŞMA GRUBU BAŞKANI FATİH ÖZKADI – Çok teşekkür ediyoruz, yürekten saygılar sunuyoruz size ve tüm Komisyon üyelerine başarılar diliyoruz. Her zaman yanınızda ve yakınınızda olacağız bu projede.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz.

Biz de bütün TÜSİAD üyelerine selamlarımızı iletiyoruz, Başkan dâhil.

Buyurun Cihan Bey.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Şimdi, Değerli Başkanım, az önce Sayın Sibel Özdemir dediler ki: Bu karbon ekonomisine uyumla ilgili Türkiye çok geride kaldı, sanki Türkiye hiçbir şey yapmıyormuş gibi...

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Karbon ekonomisine...

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Tabii tabii siz söylediniz az önce.

Ben şunu söyleyeyim: Burada Ticaret Bakan Yardımcımız bir sunum yapmıştı, o zaman tabii bu karbon ekonomisiyle ilgili, uyumla ilgili Koordinasyon Kurulu kurulduğunu ve bu konuda hakikaten güzel de adımlar attığını, belli bir yol alındığını da burada özellikle belirttiler. Belki siz o gün burada olup dinleseydiniz...

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Değerli Vekilim, Avrupa Birliği...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şöyle yapalım Sibel Hanım; bundan önceki bütün sunumları arkadaşlar göndersin.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – İzin verirseniz benim ifadem: Avrupa Birliği gümrük birliği uyumlaştırma sürecinde zaten geç kaldık, şimdi Yeşil Mutabakat konusunda da gerekli düzeyde olmadığımız için bunun temel bir sorun olup olmayacağını ben sormuştum. “Karbonda hiçbir şey yapılmadı.” diye bir ifadem olmadı zaten.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, Fatih Bey ona cevap verdi. Gümrük birliği anlaşmaları müzakere edilirken bu konuların da gündeme gelmesi gerekiyor diye düşünüyoruz, değil mi Fatih Bey?

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Karbon konusunda, geri kaldığımız konusunda söylemedim, geciktiğimizi ifade ettim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Anladım, tamam.

Teşekkür ederiz.

Arkadaşlar, 17.35’e kadar ara veriyorum.

Kapanma Saati: 17.07

İKİNCİ OTURUM**Açılma Saati: 17.37****BAŞKAN: Veysel EROĞLU (Afyonkarahisar)****BAŞKAN VEKİLİ: Nevzat CEYLAN (Ankara)****SÖZCÜ: Semra KAPLAN KIVIRCIK (Manisa)****KÂTİP: Hasan KALYONCU (İzmir)**

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Toplantıyı açıyoruz efendim, hayırlı olsun.

Sayın Doktor Nuran Talu, söz sizin efendim.

3.- Küresel Denge Derneği Başkanı Dr. Nuran Talu'nun, iklim değişikliğinin topluma etkisi ve bu alanda yapılması gerekenler hakkında sunumu

KÜRESEL DENGİ DERNEĞİ BAŞKANI DR. NURAN TALU – İzninizle ekibimi tanıtmak istiyorum. Aslında ben ilanihaye sivil toplumdan gelmiyorum, kamu bürokrasisinden geliyorum, üstelik bu şemsiyenin altından emekli oldum; Çevre Bakanlığında -adları değişti tabii- on üç yıl orada hizmetim var, Uluslararası İlişkiler Daire Başkanlığı yaptım uzun süre. Bunu niye söylüyorum? Çünkü iklim müzakerelerinin hemen hepsinde oradaydık, Sayın Bakanımız da biliyor. Mecliste de sekiz buçuk yıl var, Çevre Komisyonunda bürokratik yaptım. Şimdi de emekli olduktan sonra, sivil şapkamızla profesyonel dünyada da devletten biriktirdiklerimizi sunmaya çalışıyoruz.

Genleşmeye çalışan bir dernekten bahsediyoruz. Aslında adından da anlayabilirsiniz, küresel iklim konuları, küresel çevre konuları 1990'lı yıllarda dünyaya girizgâh yaptığında biz de bu derneği kurduk, 1996 resmi kuruluş tarihidir. 20'nci yüzyılda daha çok çevre sorunlarıyla ilgiliydi ama 2000 yılından sonra artık o iş tamamen iklim değişikliğiyle mücadeleye dönüştü.

Sağımındaki arkadaşımız Oğuz Tosun ODTÜ Çevre Mühendisliği mezunudur; kendisi aslında dernekte ve özel hayatında, şirkette çalışıyor, yetkili bir insan olarak karbon fiyatlandırması uzmanıdır ve uluslararası ilişkilerde yani bu konudaki politikalarda ve Türkiye'deki mevcut projelerde de yer alarak devam etmektedir.

Solumda Ali Cem Deniz var, o da ODTÜ Çevre Mühendisliği mezunudur; kendisi kayıp kaçak su mevzusuna son derece derin yaklaşan ve bir özel şirkette de bu anlamda proje müdürü olan bir arkadaşımız ama aynı zamanda, iklim değişikliğinin etkilerine uyumun birçok yönünde uygulama, teknik araçlarını kullanandır.

En solumda kızım var, Zeynep Talu. O da büro yöneticisidir hem İngiltere hem de Bilkent eğitimlidir, o da dünyayı masamıza getiren, bilgiyi akıttandır.

Tabii, başka üyelerimiz de var ama biz bir kitle kuruluşu değiliz yani kitle sivil toplum kuruluşu değiliz, şubelerimiz yok; bir nevi, fikir oluşturmak için uğraşıyoruz. Tabii, birikimlerimizi yani devlette kazandığımız, özel sektörde kazandığımız bunları yansıtmaya çalışıyoruz. STK'lerin görevlerini bilirsiniz, ya eksik tamamlarız ya alternatif yaratırız ya da bir şekilde karşı çıkarız; protesto boyutunda yer almıyoruz. Aslında denedik, olmadı çünkü orada da bir birikim gerekiyor. Bu nedenle biz daha çok uzmanlık alanlarımızı bütün milletvekillerimizin, katılımcıların söylediği gibi paydaş sorumluluğuyla yani el ele tutuşmanın, kolektif çalışmanın önemini artık iklim mücadelesinde biliyoruz çünkü bunun için yapıyoruz.

Başlığım “iklim değişikliğinin topluma etkisi” çünkü bugün burada daha çok etkileri konuşmak istiyoruz. Zaten araştırma komisyonunun... Sayın Bakanım, biliyorsunuz ki su kaynakları ve kuraklık, bu sinsi afet daha çok iklim değişikliğinin politika müdahale alanları içerisinde, uyum politikalarında yer alır ama bugünkü sivil toplum şemsiye kuruluşlarımız daha çok konunun azaltım boyutuyla ilgilendiler. Tabii ki önemliydi ama ilk 2 tane kilit kelime hepimizin dimağında olmazsa olmazdır; birisi dönüşüm diğeri de kapsayıcılık. Bu kapsayıcılık meselesi... İşte, Odalar Birliğinin “Biz bu işin ekonomi boyutuyla ilgileniyoruz.” demeleri, Sayın İzmir Milletvekilimizin söylediği gibi “Yeterli bir konu değil.” Bu bir sacayağı yani çevre, ekoloji, daha doğrusu doğanın korunması, insanın korunması, sosyal... “Sosyal” diye bir virgül atarız raporlara ama o sosyal nedir, iklim mücadelesinde bir türlü yerine oturtamamışızdır. Ekonomi, tabii, hep önde olduğu için onun sürdürülebilirliğini tartışma hepimizin daha çok işine geldiği için buna başlamışızdır, dünya da böyle başlamıştır. Ama bizim yapmak istediğimiz, bu sacayağının en önemli noktası olan sokaktaki insan ve Türkiye’yi konuşacağız. Çünkü aslında dünya da bunu ihmal etti daha çok hep emisyonların azaltım politikalarıyla ilgilendiği için.

Şimdi, bu konunun önemi özellikle etkilere gard almak ya da hızlı davranırsak fayda sağlamak anlamında bir işe yarayacak. O açıdan bakıldığında, biz hem komisyonun manasına -yani ne derler- amacına yönelik olarak etkilere uyum çerçevesi başlığından bu işe yaklaşmak istiyoruz. Zihniyet olarak da bir bütünlüğe sahip olmamız gerekiyor. Bu ekonomik bir dönüşümse yani zihniyet dönüşümü, toplumsal bir dönüşüm aynı zamanda doğanın korunması. Ama burada birçok katılımcının ve bir vekilin söylediğine ben özellikle bütün sunumlarımda başvururum, iklim değişikliği artık bir çevre meselesi olarak altı çizilecek bir konu değil yani doğaya zararları anlamında konuşabiliriz. İstilacı türlerden bahsediyoruz ama ne yazık ki zaten insan türü en istilacı tür. Dolayısıyla biz dünyanın ekosistemini bozmamış olsaydık bugün küre ısınmaz, iklim de değişmezdi. Üstelik de algı olarak bakıldığında, biliyorsunuz, bu ısınma sadece sıcaklık olarak değil, başımıza gelen, mahallede akan seller olarak karşımıza çıkmaya başladı.

Onun için biz bu sunuşumuzda insanı odaklamamız gerektiğini düşünerek yürüyoruz. Sosyal politika disiplini de bunu konuşmaya başladı. Yani eğer akademik camiadan bakarsanız, uygulamaya bakıldığında küre konuşuyor, Türkiye’de de bu konuda çabalar az da olsa -turnak içerisinde- var ama yeni bir sorun ve etki alanı sosyal politika disiplininin içerisine iklim değişikliği olarak girmiş durumda. Bu nedenle en çok yapmamız gereken hem akademik camiada hem sivil toplum camiasının uzmanlık gerektiren alanları olanlar da bu insana odaklanmanın akademik araştırmalarının verilerinin, bilgilerinin, envanterinin çıkması gerekiyor. Bu özellikle yerel karar vericiler için çok çok önemli çünkü onlar uygulamadalar diye düşünüyoruz. Yoksulları dünya “en önemli, en savunmasız” olanlar diye tanımlar. Rakamlar da vardır, vermeyeceğim çünkü zamanımız kısıtlı ama şunu bilmemiz gerekiyor ki: Yoksullar yani gelir açısından daha yoksun olanlar en az sera gazı emisyonu üretenlerdir aynı zamanda. Yani burada bir adaletsizlik olmaması gerekir. “Kırılğanlıkları” dediğimiz -bu kelimeler tabii tercüme oluyor doğru söylemek gerekirse, savunmasızlık belki daha doğru- onların iklim değişikliği Türkiye’nin etkilere uyum eylem planlarında bağlantılı olarak sosyal adalet normlarıyla hareket etmesinin cevaplarını aramamız gerekiyor ve bunları biz dernek olarak yapıyoruz. Aynı zamanda da illaki davetlerde varlar ya da zaten Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bilgi veriyor. Şu anda Birleşmiş Milletlerde Avrupa Birliğinin çok önemli bir miktar parasıyla yürüten İklim Değişikliğinin Etkilerine Uyum Eylemi Projesi’nin de uzmanlarıyız hepimiz. Ben iklim politikası kıdemli danışmanıyım. Dolayısıyla bütün bu toplum tarafına da Çevre ve Şehircilik Bakanlığının konularını aşlamaya devam ediyoruz. Bu “kırılğan toplum” dediğimiz yani bunun listesi var, sadece -Konya Milletvekilimiz yok şimdi- aklımıza hemen tarımda kırılğanlık... Yani tarımın, her sektörün kırılğan insanları var; çiftçiler,

kadın çiftçiler ya da mevsimlik tarım işçileri demeye başladığımızda bunlar geliyor. Çünkü tarım sektörü bizim en kırılgan sektörümüz bir anlamda tabii, su kaynaklarını da etkiliyor ama bakın daha neler, kimler kimler kırılgan, bunlara bakmamız gerekiyor. Onun için bu çalışmayı bir şekilde sizinle paylaşmak istedik.

Neden önemli? Yani toplumun etkilenebilirliğini analiz etmemiz lazım. Bir sürü bilim insanı, klimatologlar, işte, meteorologlar doğal olarak iklimin temeline inerler ve derler ki “ERA” dediğimiz etki ve risk analizlerini modelleme çalışmalarıyla, projeksiyonlarla yapmamız lazım. Peki, kimin için? Yani sektörlerin çok daha böyle büyümesi için mi yoksa... Bu etki analizlerini biz çok derin yapsak, bir mahalleye kadar indirebilsek, ölçek küçülebilsen acaba orada fiziksel bir engelli kent sellerinden daha mı kolay koruruz yani çünkü biliriz on sene, yirmi sene sonra oranın kritik alan olacağını ya da şimdilerde bile... Dolayısıyla bu bakış açısını çok sağlıklı bir şekilde oturtmamız lazım. Tabii ki Türkiye sosyal bir devlet, dolayısıyla sosyal olarak çalışmalarını -işte ne bileyim- istatistiki anlamda da yapıyor, mağdurları tanımlayabilir. Çok fazla uluslararası ilişkiler masalarında bulunmama rağmen sevmediğim bir kelimedir “dezavantajlılar” denir ama sevmeyiz biz, ben sevmem şahsen çünkü herkes dezavantajlı yani bir insan olarak. Dolayısıyla biz iklim değişikliğinin etkilerine odaklandığımızda bazı mevcut eşitsizliklere bakmamız lazım. Yani bunun sınıfsal eşitsizliği de var, bunun gelir kaybı eşitsizliği de var ve sağlık eşitsizliği de var. Bu sosyal bütünlüğü sağlarsak faydalara da yürüeyebiliriz, çoklu bir fayda yaratır çünkü. Üstelik bu bir dışsal faktör değil, doğrudan içsel faktördür çünkü sacayağının bir parçasıdır yani toplum dediğimiz zaman; toplumun iklim değişikliğinin etkilerine uyum sağlaması lazım. Bunun içinde hükümetler var, bunun içinde sivil toplum kuruluşları var, özel sektör... TÜSİAD “sosyal” diye bir kelime kullandı; açmadı, açmalıydı çünkü o hep azaltım odaklı yürüyor ya da TOBB’ün da öyle. Tabii, onlara ihtiyacımız var ama eğer bir çoklu düşünce sistemi içerisindeyse... Çünkü iklim değişikliğiyle mücadele bir sistemik düşünceyi gerektiriyor, zor bir iş, kalabalık bir iş ama yapmamız gerekiyor. Ekonomik maliyetleri sadece sektörde mi var? Hepimiz biliyoruz kentlerdeki iklim değişikliğinin neden olduğu meteorolojik afetler farklı destekleri de ortaya koymamız gerekliliğini ortaya koymaya başladı. Ankara’nın başka türlü cebinden para çıkarması gerekiyor ama bunu planlı programlı, iklim değişikliğinin etkilerine toplumun uyumu alt başlığı altında sıralarsak hatta öyle sıralarsak ki... Yine, sayın milletvekillerimizden birisi söylemişti: “Bu ciddi bir dönüşüm.” İşte, toplumsal olarak, ekonomik olarak bir dönüşüm. Makroekonomi skalalarımızın içerisinde bile yapacağımız yatırımların bir önceliklendirmesini görebiliriz.

Küresel politika temeli var tabii, biraz önce söyledim dünya akademik olarak uzun süredir çalışıyor. Çok ciddi “paper”lar var, yine, uluslararası örgütlerin desteklediği projeler var, işte, Birleşik Krallık çok ciddi bir etkilere uyum çalışması yapıyor insan ilişkisini de kullanarak. İşte, Vietnam’da Dünya Bankası böyle ciddi bir savunmasız toplum kesimleriyle birlikte bir projenin tamamlanmasını sağladı. Örnek diye söylemeyeyim ama hani dünyadaki çalışmalar açısından New York şehrinde toplum boyutu çok fazla. Zaten hatırlarsanız Biden iklim değişikliğiyle ilgili planını koyduğunda ortaya, önce sektörleri anlattı, sonra “aile” dedi. Yani “2 boyutu var.” dedi, orada insan boyutunu koydu. Avrupa Birliği Yeşil Mutabakat artık hepimizin dilinde. Tamam, çalışacağız dersimize, daha çok çalışacağız.

Zaten Avrupa Birliği, biliyorsunuz, iklim değişikliğinde dünya lideri olmak için iddialı ve devam ediyor. Ama o Yeşil Mutabakat’ın en temel 2 ilkesi var; birincisi “Zarar verme.”, ikincisi de “Hiç kimse dışarıda kalmasin.” diyor. Zarar verme; ekonomiye zarar verme, topluma zarar verme, doğaya zarar verme. Hiç kimse dışarıda kalmasin da o bahsettiğimiz kapsayıcılık içerisinde yer alıyor. Biz, sivil toplum kuruluşları olarak -yani sivil şapkamla konuşuyorum ama- tabii uzmanlık gerektirdiği zaman birbirimizle bağlanıyoruz; özel sektörde de bağlanıyoruz, hükümetlerde de, Parlamentoda da bağlanıyoruz. Bütün bunları birbirimizle birlikte paylaştığımızda... Yani “puzzle”ın hepimiz bir

parçasıyız artık, başrol tek değil, hepimiz bir iş yapmak zorundayız. Onun için mesela Küresel Denge Derneği birikimlerini kullanarak ya da geliştirmeye çalışarak bir şekilde “Düşünce sistematiklerimizde hepimizin ne gibi şeyleri daha çok geliştirebiliriz”in üzerine gidiyoruz.

Dünya fikir birliğine ulaştı, dedi ki: İklim değişikliği, yoksulluğun azaltılması, gıda, beslenme güvenliği, ekonomik büyüme, sosyal eşitlik ve sağlık. Hatırlarsanız, Profesör Didem Evcikiraz da davetliydi, beraber çalışıyoruz zaten uluslararası projelerde ve yaklaşık iki yıldır bir şekilde ortak sivil toplum çalışmalarımız da var, sağlık ve iklim derneği var onun. Dolayısıyla sağlık meselesi aslında, hemen aklımıza gelen yani iklim değişikliğinin afet dışında aşırı sıcak hava olayları ya da beklenmeyen şiddetli hava olayları gibi insanı etkileyen, sağlığını etkileyen konular da sosyal kalkınmanın bir konusu olmaya başladı. Temel soru: Hem Türkiye için hem de Türkiye’nin illeri için sosyal kalkınma hedeflerimizin içerisine nasıl aşılayacağız bunu, nasıl kaynaştıracamız bu meseleyi? Sadece bir tarım sektörüne odaklanmak çok yeterli olmayabilir. Çok önemli olduğunu biliyoruz ama enerji sektörü mesela... Bütün sektör temsilcileri, mal üretenler, hizmet üretenler dâhil genelde -burada da şahit oluyoruz- suçluluklarıyla ilgili bir şey söylüyorlar: “Azaltacağız.” ya da “Azaltmak için şunları yapacağız...” ama onlar da kurban. 2 teknik arkadaşımız, mühendis arkadaşımız, bütün sektörlerle iklim değişikliğinin etkileriyle nasıl zarar gelecek, nasıl kurban olacak enerji... Yani bu sadece yenilenebilir enerji için değil, termik santraller için de söz konusu. Sonra da toplum boyutu ortaya çıkacak tabii ve bu savunmasızlıkları toplum için nasıl azaltabiliriz, bunlara bakmamız lazım. Etkilenebilirliği çok yüksek olanları -baş edemiyorsa yani birçok nedenle, gelir, yaşadığı yerleşme olabilir, tek ebeveynli olabilir- uyum sağlaması, kapasitesi güçsüz olanları biz listelemeye çalışıyoruz. Bu, Türkiye için genelde bir şey.

Yoksullar, zaman zaman “Açlık sınırında olanlar.” diyoruz, işte tepkiler geliyor diyorlar ki “Açlık sınırında Türkiye’de kimse yok.”, böyle bakıyoruz. O zaman hani bunu nasıl yapacağız? Engelliler, fiziksel engelliler burada çok çok önemli. Ama fiziksel olmayıp kafaları çalışan -yani işte ne bileyim- işaret dili konuşan engelliler aktif aktör olmak istiyorlar iklim mücadelesinde. Böyle baktığımız zaman onları da dışarıda... Kimse dışarıda kalmaması meselesi var. İşçiler... İşçiler, aslında, yine biraz sektörlerin yani ekonomik sektörlerin meselesi gibi anlaşılabilir. Tabii ki o işçi için de bir maliyet gerekecektir. Emek verimliliğine onların etkileri olacaktır. Bir turizm işçisini o korkunç sıcaklarda çalıştırıp bir şekilde verim tam alamazsınız ama aynı zamanda da onun cilt kanseri olmasına yol açabilirsiniz. Böyle baktığımız zaman bütün bu çalışmalar... Yaşlılar, kronik hastalar, bunlar zaten bilinen konular.

Su kaynaklarıyla ilgili olarak “Temiz su kaynaklarına, temiz içme suyuna ulaşamayanlar.” diye listeye koyduk, yine tepki gördük. Çünkü “Türkiye’de temiz içme suyuna ulaşamayan kimse yok.” dendi. Bu tartışmayı, tartışma değil ama biz bunu çıkardık. Ama genel anlamda, hani, ben, Ankara’da musluğuma ağzımı sokup su içemiyorsam henüz bu bitmemiş demektir, bunlara da bakmak lazım.

Doğal kaynaklardan ekme yiyenler yani biz orman yangınları... “Oo, orman yanıyor.” diyoruz, ormandan insanları kurtarmaya çalışıyoruz ama oradaki orman ürünlerini satanlardan, ormandan ekme yiyenlerden, orman köylülerinden, orman işçilerinden hiç bahsetmiyoruz iklim değişikliğiyle mücadelede, dağ köylerinden ya da kekik toplayıp bunları parayla satarak ekmeğini kazanmak isteyenlerden. Çünkü bunların hepsi bir ekonomi bağlantısı sağlar.

Farklı topluluklar farklı etkilenirler. Roman vatandaşlar -İzmir Milletvekilimiz biliyor- yani işte her yerde varlar ama acaba onlar mekânsal olarak İzmir’de eğer bir sel geldiğinde, eğer bir fırtına olduğunda -etki ve risk analizleri yapıldıysa- İzmir’de o bölgelerde mi yaşıyorlar? Zaten savunmasız ve fakirler yani düşük kotlarda mı yaşıyorlar? Bu kadar ayrıntılı işlerin yapılması lazım anlamında söylüyorum. Ya da yoksul Suriyeliler. Suriye politikasını bizlerden tabii ki -haddimiz olmaz- çok daha

iyi bilirsiniz ama Hatay’da yaptığımız bir iklim değişikliği eylem planı içerisinde Hataylılar... Çünkü bir şekilde Ankara oraya gönderdi ya da başka yerlere ya da işte Mersin’e. Belli yığılmalar içerisinde onların “İklim değişikliğinden etkilendikleri için mi geldiler ve orada ne durumdalar?” diye küçük araştırmaları yapıyorlar. Bunları hani bilgi için söylüyorum.

Bazı kesimler kaynaklara ya da bilgiye ulaşamayabilirler. Erken uyarı sistemleri olabilir. Ama mesela ücretsiz kadın işçileri tarımda eğer tapuları onların üstüne değilse -biliyorsunuz tabii Tarım Bakanlığında da yani tarım politikalarını bildiğiniz için söylüyoruz- Çiftçi Kayıt Sistemine dâhil değiller. Onun için SMS gelmiyor onlara “Yarın fırtına olabilir.” diye. Yani böyle baktığınızda bu tip farklı kitleleri, kesimleri derin derin çalışmamız, bu konuda veri üretmemiz lazım. Dolayısıyla da yoksulluğun artması, refah adaletsizliği, eşitsizliklerin derinleşmesi, göç zorunluluğu... Şimdi göçmenler bir türlü, mülteciler öbür türlü. Mültecilere bir şekilde hukuki bir süreç işliyor, işleniyor, orada aksine belki çok daha ciddi kararlar alınması lazım. Göçmen tercih ediyor çünkü kurak. İşte tarım göçleri, bunların hepsini yaşayanlar... Kendi yörelerinden vekiller zaten biliyorlar; susuzluk sorunu, barınma sorunu çünkü ev gidiyor, sellere kapılıyor, kim bunu tazmin edecek? Devlet hemen gidiyor, yanında olabilir ama yeterli mi Türkiye iklim tartışmalarının içerisinde?

İşte burada haklara dünya yürümeye başladığında şu 3 kavramı uzun süre göreceğiz, zaten AB Yeşil Mutabakatı’nda da görüyoruz ve birçok BM belgelerinde: Adil dönüşüm, adil geçiş, adil uyum. “Geçiş, dönüşüm.” diyoruz ya, adalet, kim için? İnsan için. Yani enerji sektöründen önce insan için. Tabii ki ekonominin büyümesi insan için olabilir ama bunu birlikte bağlamlayamazsak bir bacağı eksik tutmaya başlayabiliriz.

Adil dönüşüm aslında adil geçişle aynı orandadır ve Sayın Bakanımız bilirler, uluslararası iklim müzakerelerinde uluslararası sendika örgütleri artık masalardadır ve termiksiz bir yaşamda kömür işçilerinin adaletini ararlar yani iş haklarını ararlar. İş kayıpları olacaktır, acaba bu iş kayıpları nasıl olacaktır? Türkiye’nin şu aşamada -tavsiyeler tabii yapılıyor, hepimiz yapıyoruz- kömürden çıkma net bir planı yok. Var bir sürü hükümet politikaları, belgeleri ama o net planın içerisine işte bu adil dönüşümü de sokmak zorundayız diye düşünüyoruz.

Etkileri uyum için konuşalım, onun adına da “adil uyum” diyorlar. Burada da “Savunmasızları öne alın, adaletli olun, önce onların mağduriyetlerine bakın, ihtiyaçlarını yaşam kalitelerini güçlendirmek üzere uğraşın.” diyorlar. Tabii ki her derde deva bir adil dönüşüm reçetesi yok, bu önemli. Her ülke ve hatta her şehir için farklı olabilir ancak biz iklimle ilgili -bunu sevmiyorum ama kullanıyoruz- iklim dostu bir ekonomiye yürüyoruz yani yepyeni bir şeye yürüyoruz.

Adil dönüşümü sağlamak için olmazsa olmaz ilkelerimiz var. Birincisi karbonsuzlaşma zaten. Karbon fiyatlandırması, uzmanımız yanımızda ve çok çok yoğun çalışıyor bu konuyu. Karbonsuzlaşma hedefleri adil dönüşümün temelini oluşturmali. Yani böyle sadece ekonomik sektörlerin güçlenmesini, palazlanmasını değil, hepsi bir dengede... Derneğimizin adı da denge. Birlikte çalışma algısı bu ülkede henüz zayıf. İllaki “katılımcılık” diyoruz, “herkesi katıyoruz” diyoruz ama biz artık o katılımdan daha başka bir şey istiyoruz. Pasif talimat alıcılar değiliz hiçbirimiz yani hepimiz için bunu söylüyoruz. Hep birlikte bir denklige ihtiyacımız, oransal bir denklige ihtiyacımız var. Yatırımcılarımızın, özel sektörün hesap verebilir olması insanı, insan için yani bir kömür madenini kapatsa bile o özel sektör yatırımcı hâlâ oradaki sera gazı -en önemli sera gazı hatta en güçlü sera gazı- metan salınmaya devam ediyorsa oradaki insanları görmemiz lazım diye düşünüyorum.

Türkiye’de bakalım yani Türkiye bu işe ne kadar yani bizler işte çalışıyoruz, sivil toplum kuruluşları, tek tük akademik araştırmalar var, kent özelinde var; mesela Ankara yoksulluğuyla ilgili bazı hocalarımızın çalışmaları var iklime bağladığı ama ben çok önemli bir konuya değinmek istiyorum,

çok taze bir konuya değinmek istiyorum. 21 Mart 2021 Sayın Cumhurbaşkanımız çok önemli bir plan açıkladı, İnsan Hakları Eylem Planı. Yani önemliydi, zaten herkes için önemli bir mesele ama Türkiye'nin ilk eylem planı. Ben direkt okuyorum: "İklim değişikliğinin temel insan haklarına etkileri analiz edilecek, sonuçları kamu politikaları oluşturulurken dikkate alınacak." dendi. Biz mesela buradan müthiş bir feyzalmış durumdayız. Yani bu, çok çok önemli bir konu olduğu için söylüyorum, takvimi de belirlendi, Cumhurbaşkanının genelgesi de oldu ama takvimin içerisinde -haklı olarak, bu derinliği henüz Türkiye tam çalışmadığı için- işte, faaliyetlerden bir tanesine bu faaliyetin adını yazdı, bıraktı ve "Çevre ve Şehircilik Bakanlığı sorumlu olacak." dedi, sürekli bir mesele olarak. Şimdi, bunun içini hep beraber doldurmamız, sadece insanı korumak anlamında değil, aynı zamanda ekonomide canı yananları, kekik toplarken kekikler yok oluyorsa bir nedenle bu ekmeğini kaybedenleri, bütün bunları derin derin çalışmalı -Sayın Bakanımızın başlangıçta söylediği gibi- ve bu komisyonlarda bir şekilde eylem tanımlarını doğru yapmalıyız.

Türkiye'de iklim senaryoları yapılıyor. İllaki burada bütün bu bakanlığın şeyleri, özellikle Tarım ve Orman Bakanlığının Su Yönetimi Genel Müdürlüğünün, hepsini takibin içerisindeyiz çünkü profesyonel dünyasında da öyle sivil olarak da öyle. Tamam, ölçek küçültmeye çalışılıyor, su kaynaklarına odaklanılıyor, şahane projeksiyonlar hazırlandı ama daha çok fiziksel güvenliğe odaklı yani o ölçek küçültmelerde etki analizleri insana odaklı değil. Bunların modelleri var, bunların metodolojileri var. IPCC'ye falan hiç girmeyeceğim, IPCC zaten bu konuyu yaklaşık 2014'ten itibaren bir metodolojik yaklaşımla çalışmaya başladı. Biz niye yapamıyoruz? Çünkü veri yok yani veri çok az. Onun için şehirlerde yaptığımız toplantılarda, bugün sabah Konya masadaydı UNEP projesinde. Mesela onlar "çiftçi" dediler yani "ilk başta çiftçiler" dediler. Ama mesela birisi dedi ki: "Kadın çiftçilerin nüfusunu tam tanımlayamıyoruz çünkü Çiftçi Kayıt Sistemi'nde yoklar." Yani çok olduklarını biliyoruz, Türkiye'de epey bir kitle var ama bu detayları girerek çalışmaya devam etmemiz lazım diye düşünüyoruz. Yani bütün sektörlerde bir etki zincirine ihtiyacımız var ama bazen öyle zor yakalanıyoruz ki günü kurtarmamız gerekiyor. İşte, Düzc'e hatırlayın, İzmir selini hatırlayın; Hükümetimiz bir şekilde kaynak yaratmaya, mevcut destek mekanizmalarını kullanmaya, tarım kredi mekanizmalarını vesaire kullanmaya devam ediyor ama bu, bu kadarla kalacak bir mesele olmayacak. Bilime inanıyorsa 2100'ün içerisinde -bundan sonraki jenerasyon çocuklarını görecekler- biz varoluşsal bir tehditte bahsediyoruz, insanlığın -zaten doğa ayrıca özel olarak pamuklar içerisinde korunması gerekli ama- medeniyetinin bekası bu. Yani bunu nasıl yapacağız? Onun için odağımızda insan olmazsa bunu nasıl yapacağız? Geçim kaynaklarının etkilenebilirliği üzerinde genelde günü kurtaracak çözümlerle yangını söndürüyoruz yani reaktif dediğimiz gard alma politikası daha önde burada ama öne çıkmamız lazım, önceliklendirmemiz lazım, zor bir şey değil, daha çok çalışmamız lazım.

Diyebilirsiniz ki: Yerel iklim eylem planları falan yapılıyor bazı şehirlerde. Bunlar çok az, bunların hepsi alıştırma yani içinden, derinden bildiğim için söylüyorum. Zaten bir plan yaptığınız zaman rafa kaldırmamız mümkün değil, hele iklim değişikliği gibi -ne derler- statik bir mesele olmayan, dinamik olan bir meselede hiçbir zaman süreç politikalarını unutmamamız lazım.

Denizli İklim Değişikliği Eylem Planı'nda sosyal boyutu şöyle ele almış: Yani bir şekilde sanayi sektörünün dayanıklılığıyla yani dolaylı etki, yaratmak açısından, bakın, dışa göç artmış çünkü işsiz kaldılar ve şehre veya dışarıya göç ediyorlar. Tabii ki tarım sektörü, yine dolaylı bir etki kırdan kente göç artmış. Yani bazı rakamlar var planın içerisinde. Halk sağlığı daha öne çıkmış. Zaten vatandaşla ilişkiyi bu şekilde kurduğumuzda önce sağlık yani korona sürecinden halk sağlığı meselesine ne kadar odaklanmamız gerektiğini hepimiz biliyoruz. Dolayısıyla, halkın iklim değişikliğine karşı direncinin, dayanıklılığın artması üzerine bazı amaç maddeleri var. Mesela yeşil alan yönetimi orada çok önemli demiş, onun içerisinde demiş, doğa bölümünde dememiş. Tabii çünkü nefes almamızı sağlayan

şehirlerde yaşarsak eğer yaşam kalitemiz önemli olacak. Kapsayıcılık açısından bakıldığında da işte -bu planları yaparken hani hop oturup hop kalkıyoruz, hayatımız strateji yapmakla geçti, plan yazmakla geçti- katılan katılıyor, yazışmaları yapıyoruz, gelen geliyor. Derin derin incelememiz lazım, hangi kooperatif, hangi platform, hangi konuya girmiş, tohumcu mu? Bu yerel tohum, yerli tohum -ne derler- daha çok iklime dayanıklı tohumlar, bunların tohum -ne derler- gruplarına, kesimlerine bakmamız lazım. Ama Denizli'deki plan itiraf etmiş ki bu konuda yürütülen çalıştaylarda ve anketlerde dezavantajlı -onun da cümleleri- ve kırılgan gruplara yönelik, engelliler, kadın, çocuk, emeği yoğun olan tarım işçileri, yaşlı, bakıma muhtaç toplum kesimleri temsil edilemedi pek fazla diye. Yani aslında biraz da sorunu biliyoruz. Yani asıl mesele olan nedir ihtiyaçlarımız, biraz ona bakmak lazım çünkü tabii, yönetsel olarak ihtiyaçlarımız olabilir, parasal olarak ihtiyaçlarımız olabilir, uygulamada ihtiyaçlarımız olabilir ama var olan uygulamaları da geliştirme ihtiyaçlarımız olabilir.

Türkiye'de sosyal etki değerlendirmeleri genel anlamda -Sayın Bakan ve milletvekillerimiz çok daha iyi bilebilirler- mega projelerin çevre ve sosyal etki değerlendirmesi (ÇSED) dediğimizi -yani ÇED değil de kısaltılmışı bu- kredi veren kuruluşlar zaten istiyorlar. Ama sosyal etki değerlendirmenin raporlarına baktığımızda bu ayrıntıda yani mesela iklimi, doğayla insanın ilişkisini kuran konulara bu raporlamalarda pek rastlayamıyoruz. Bundan böyle bu ÇSED'lerin ya da sosyal etki değerlendirmelerin bırakın mega projeleri, tüm uygulamalarda dikkate alınması iklim değişikliğinin etkileri açısından bir şekilde önemli.

Veri tabanına dayalı toplumsal önlemleri belirlemek bir politika tasarımı yapmak zorundayız, bunu hep söylüyoruz. Zaten bu büyük iklim değişikliğinin etkilerine uyum eylem planında, programında, UNEP'nin büyük projesinde

-daha iki yıl sürecek- 4 tane şehir de odaklanıldı, mutlaka bilginiz vardır. Bir ulusal iklim uyum platformu kuruluyor, iklim portalı dediğimiz bir portal, Alican Deniz de UNEP'de bunun uzmanı. Yani biz, kim ne yapıyor, bilgileri nasıl buluşturacağız? Çünkü her bilginin buluşturulması iklim mücadelesinde çok değerli çünkü her konuyla, her şey ilgili yani bu doğru bir şey, adımlar atılmış durumda.

Akademik araştırmalarda itiraf edelim ki bu konuda çok çok zayıfız. Yani iklim değişikliğiyle ilgili uluslararası projelerde ya da sivil toplum olarak bir toplantıya çağırarak olduğumuz da hemen işte, ne bileyim, enerji bölümleri geliyor. Yani eğitim fakülteleri nelerdeler? Ya, ordu gibi öğretmenleri bu toplum için eğitir ve salabiliriz. Yani "seferberlik" kelimesini ben de çok seviyorum ama bu...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Nuran Hanım, bence üniversitelerde bu konuda doktora, yüksek lisans tezleri verilmesi lazım.

KÜRESEL DENGE DERNEĞİ BAŞKANI DR. NURAN TALU – Çok...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bunu da teklif edelim diye düşünüyorum.

KÜRESEL DENGE DERNEĞİ BAŞKANI DR. NURAN TALU – Teklif edelim efendim, son derece gerekli.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Üniversitelere, YÖK'e...

MURAT BAKAN (İzmir) – İlköğretim müfredatına da bununla ilgili...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Zaten onu konuştuk, aslında YÖK'ten kimse yok ama biz bunu YÖK'e yazalım.

KÜRESEL DENGİ DERNEĞİ BAŞKANI DR. NURAN TALU – Yazalım yani bunu çok önemsiyoruz çünkü böyle cimbızla, 4 tane falan araştırma var. İnanın çünkü ben bu konuya bayağı takıldım, bu konuya iyice çalışıyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bu konularda daha çok teknik insanlar çalışıyor.

KÜRESEL DENGİ DERNEĞİ BAŞKANI DR. NURAN TALU – Tabii orada veri çıkar o araştırmalarla.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ama sosyal insanlar bu konuda hiç çalışmıyor nedense.

KÜRESEL DENGİ DERNEĞİ BAŞKANI DR. NURAN TALU – Çalışınlar efendim yani asıl önemli olan o, bir sürü sosyolog var, bir sürü sosyal bilimler enstitüleri var, merkezleri var üniversitelerin. İnanın anlatmakta da zorlanıyoruz ama yani artık başındayız demek daha akıllıca olabilir.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ya, gıdayla ilgili birimler var, fakülteler var, onların bile çalışması lazım.

KÜRESEL DENGİ DERNEĞİ BAŞKANI DR. NURAN TALU – Tabii, tabii.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Psikoloji, sosyoloji, hepsi, eğitim..

KÜRESEL DENGİ DERNEĞİ BAŞKANI DR. NURAN TALU – Çalışmaları lazım. Yani gıda güvensizliğini yok edersek iklim değişikliğiyle mücadelemizde yoksulluğu bile ayağa kaldırabiliriz. Yani İstanbul’da kent bahçeleri yapılıyordu. Mesela bir tez okudum kent bahçeleri konusunda, hani entel insanlar bahçelerde çiçekler değil, yoksul insanlar küçük bahçelerinde onları satmak için yapıyorlar. Yani bu anlamda bakıldığında yeşil altyapı sistemleriyle -hocalarımız geldiler birlikte çalıştığımız- yani o kent doğasını koruyarak insanların gelirlerini de yükseltebiliriz.

Tabii çok teknik olacak ama son önerilerimizden bir tanesi yani son derken bu ihtiyaçlar tablosunun 1’inci sayfasında, dijital politika ve uygulama araçları çok önemli. Biz kâğıt çalışmayı seviyoruz hâlâ. Ben tamam, yani yaşam gereği ilk aşı olanlar olarak itiraf edeyim yani geçen yüzyıldan kaldığım için illa basıyorum, illa bu nasıl olacak, coğrafi bilgi sistemleri vesaire ama arkadaşlarımız zehirler ve biz projelerimizde artık görsel olarak, mekânsal verileri kullanarak sosyal eşitsizlikleri haritalamaya başladık ama demo kullanıyoruz bazen verilerimizde çünkü o veriler olmadığı için. Yani herhangi bir şehirde -eğer bir Çukurambar’da yaşlıları tespit etsek, Ankara için söylüyorum- o kent ısı adasının etkilerini, onları koruyarak, başka bir çözüm arayarak yani bunların bir sürü uygulama çalışmaları var yani o ilişkileri kurmak için böyle bir sunum yapmak istiyorum, istedim. Tabii bu en can alıcı kısım çünkü savunmasız toplum kesimleri için bir finansman programı gerekiyor yani o kolay bir şey değil. İşte, destek programımız var, tarıma destek, afet yörelerini tespit ediyoruz, hukuken oralara yetmez yani bütün bu savunmasızları ince ince belediye başkanları mekânsal olarak tanımlayacak, ihtiyaçları, öncelikleri ete buda göre tanımlamış olabilir.

Kalkınma ajansları gündeme geldi. Biz de kalkınma ajanslarını önemsiyoruz ama yine Türkiye’den cimbızla taşıdığımız için söylüyorum “Kalkınma Ajansları İklim Çalışıyor Mu?” diye bir tez var, araştırma tezi, akademik tez. Hepsi enerji sektörü çalışmış yani yok mu iklim değişikliğinin sayısız sektörü, sayısız sacayağı, o anlamda bakalım. Maliyetlerin ve faydaların tabii eşitlikçi dağılımı gerekiyor. Önceliklendirilebilir miyiz diye şehirlerde bunu çok konuşuyoruz. Yani Konya, pat tarım diyor 1’inci sırada anketin önüne çünkü kuraklık var önemli. Dolayısıyla acaba tarım sektörü ve onların savunmasızları diye verilere göre ve bir şekilde bu sektörü tanımlayabiliriz.

Türkiye’de yeşil işlerle ilgili güncel çalışmalar iyi kötü yapılıyor. Tabii sağlıklı ve güvenli olması lazım. En son mülga Kalkınma Bakanlığı tarafından yayınlanan 2014 yılı Türkiye’de yeşil işler ve Türkiye yenilenebilir enerjiyle bağlantılandırılmış ama bu yeşil işler bizim için -burada rakamlar var- insan için de çok önemli, onları kanallandırmamız lazım işsizliğin de bir çözümü gibi.

Sayın Bakanımız ve vekillerimiz çok iyi bilirler, şubat ayıydı zannediyorum Çevre Bakanımız Ulusal İklim Değişikliği Sonuç Bildirgesi’ni açıkladı. O sonuç bildirgesinin 16 maddesi vardı, en son maddesinde “Ulusal İklim Değişikliği Araştırma Merkezi kurulacak.” dendi, kuruldu mu, kurulma aşamasında mı bilmiyoruz, mutlaka göreceğiz ama biz diyoruz ki bu araştırma merkezinin sadece sera gazı emisyonları azaltımıyla ya da sadece işte suçlu sektörlerin çarelerine odaklı değil, aynı zamanda...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – İşin sosyal boyutu da olsun diyorsunuz.

KÜRESEL DENGİ DERNEĞİ BAŞKANI DR. NURAN TALU – Sosyal boyutunu illa işin içerisine almamız lazım çünkü o araştırma merkezinde hocalar çalışacak, o araştırma merkezinde kaynaklar yürütecek. Bu, önemli bir konu. Bitiriyorum. Özü bu yani iklim değişikliğinin neden olduğu, olacağı sosyal ve ekonomik adaletsizliklere karşı risk altında grupların güçlendirilmesi. Hatta bazen dünya şöyle söylüyor Sayın Bakanım: Bu işi çözmek zor yani sosyal boyutu ele almak hatta bazen imkânsız çünkü hep “fakir” diyorsunuz bazen zenginler de maruz kalabilir çünkü gidip rezidansı en kritik, düşük alanda şey yapabilir. Yani dolayısıyla biz çok faktörlü bir meseleden de bahsediyoruz. Toplumun tüm katmanlarının sürece dâhil olmasını sağlayacak kapsayıcı bir politikanın... “Kapsayıcı” kelimesini yeterince anlattığımı düşünüyorum.

Birkaç teklifimiz daha olacak. İnsan hakları konusunda çalışmaların yani eylem planının derinliklerine inmek isteriz, hepimiz inmeliyiz, bütün o sacayağı inmeli. İklim Değişikliği Hava Yönetimi Koordinasyon Kurulunu, hayatımdan biliyorum çünkü bürokratken kurulmuştu vesaire... Ama orada sivil toplum kuruluşu olarak yani tabii ki sivil oluşumlar, buna oluşum demek daha akıllıca çünkü özel sektörün sivil oluşumları TUSİAD’dır, TOBB’dur, MÜSİAD’dır ya da işte KOBİ’lerdir vesaire böyle bir şeyler onların bütünleştirici vakıfları, dernekleridir ama biz sivil toplum kuruluşları sokaktaki insanın örgütlü temsilcileriyiz. Yani bunu illaki biraz daha yüksek sesle söylememiz lazım eğer bilgi dağarcığımızı hep birlikte bu anlamda güçlendirirsek. İDHYYK’nin içine... Bunları zaman zaman da yazıyoruz, proje sonuçları olarak da yazıyoruz gerçekten yani gerçek demeyeyim onlar da sivil toplum ama onlar ekonomiyi temsil ediyorlar, biz toplumu temsil edelim, bir de çevreyi temsil eden İDHYYK’nin içerisinde temsilciler olsun, o temsilciler de aşağıdaki çalışma gruplarına yansıtılsınlar. Yani bu olmazsa damarları açamayız, bundan bunun sıkıntısını çekeceğimizi düşünüyorum.

TÜİK bu sosyal veriler açısından bir de Cumhurbaşkanlığının bünyesinde –biliyorsunuz- yürüyor; sürdürülebilir kalkınma amaçları, 17 amaç var, Birleşmiş Milletler raporları çıkıyor, orada bir sürü veriler var, işte yoksullukla ilgili vesaire. O da TÜİK’ten geliyor aslında ama hatırlayın, TÜİK memnuniyet araştırmaları da yapıyor yani sosyal boyutla ilgili araştırmalar da yapıyor. Bunu iklimle birlikte birleştirerek bu ihtiyaçları yazmak lazım. Hatta TÜİK uzmanlarımız şunu da diyorlar, yandaş olanlarımız yani bu konuyla sıcak ilişkili olanlarımız: Diyelim ki bir belediye bunu ölçmüyor, anket sorularını doğru yapmadığı için verileri alamıyor, o zaman TÜİK’ten bir yardım istesin, yazsın yani biz nasıl bir yöntemle bu verileri toplayabiliriz yani savunmasız veriler, yaşadıkları mekânlar vesaire. Çok ciddi veri var. Cem bana sürekli “Hocam, o açık veri değil.” der. Yani açık veri var, kapalı veri var. O açık veri mevzusunu da ayrıca bir hani sorarsanız belki Cem açıklar yani açık veriler yeterli olmuyor bu tip çalışmalar için, onu anlatmaya çalışıyorum.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığımız için içerisinde olmalı, zaten oluyor ama İçişleri Bakanlığının biliyorsunuz Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü var. Biz ne zamanki illere gitsek bütün bunların müdürlüklerini, il müdürlüklerini masada isteriz. Göç İdaresi son derece ciddi bir mesele, illerdeler. Bu Göç İdaresi meselesinin yani iklim zihniyetiyle düşünen, iklim değişikliğinin etkileri zihniyetiyle düşünen uzmanlara ihtiyacı var ya da bilgileneceğine ihtiyacı var ve en son da insan hakları kurulları. İllerde varlar. Sayın milletvekillerimiz çok çok daha iyi bilirler, o insan hakları kurullarının çok ciddi bir şekilde bu boyutu, hele plan da gelmişken... Zaten Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi 2014'ten itibaren iklim değişikliği ve insan hakları kararlarını çıkarmaya da başlamıştı. Yani iz var, patika var yürüyebileceğimiz diye düşünüyorum.

Bu hüznü geliyor bana ama paylaşmak istedim. Alttaki teyze Adana'da Mart 2021'de bir selde, hastanede engelli bir kadın ve dalgıçla kurtarılıyor. Bu bodrum katları meselesi kentsel dönüşümde, kent olayında çok önemli. Bunu çözmemiz lazım. Orada yaşayanların çoğu yoksul oluyor Sayın Bakanım ya da işte, engelli oluyor. Bütün bunları mutlaka düşünüyoruz ama bunu bir sistematığa koymamız lazım. Yaşlı teyzemizin arkasındaki kadın ya gelini ya kızı, başına gelen bu ev felaketi. Tabii ki doğrudan, bütün seller iklim değişikliğini, bilimsel olarak bakıldığında... İki, iki daha dörtlü demiyoruz, onu diyebilmemiz için zaten etki ve risk analizlerini çok yüksek bir dozda yapmamız lazım ama biliyoruz ki gafil avlanma aşamasındayız. Negatif bir cümle söylemek istemiyorum.

Bizi davet ettiğiniz için çok teşekkür ediyoruz çünkü biz el ele tutuşmaya geldik.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, teşekkür ediyoruz.

Siz, tabii, farklı bir boyutu ele aldınız. Hakikaten bu konu da çok önemli, işin sosyal boyutu çok önemli. Genelde, bu ihmal ediliyor, her yerde ihmal ediliyor. İnşallah, bunu da dikkate almamız lazım.

Esasen bir hususu belirtmek istiyorum. Bir bina yaparken biz her türlü plan, proje, hazırlık, sondaj yapıyoruz ama sosyal hadiselerde, bu konuda hiçbir plan, proje hazırlanmıyor. Biz, ilk defa Afyon'da bunu başlattık, Sevgi Yılı Projesi, Aile Yılı Projesi diye; bütün kurumlar bu konuda çalışma yaptı, kurumların tamamı. İlk defa sosyal bir konuda bir plan hazırlıyoruz, bir proje.

Teşekkür ediyoruz.

Evet, sorular var ancak ben şunu söylemek istiyorum: Doktor Nuran Talu Hanımefendi, pek çok müzakereye katıldınız, değil mi?

KÜRESEL DENGİ DERNEĞİ BAŞKANI DR. NURAN TALU – Evet efendim, yani 92.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bu konuda... Çünkü Çevre Bakanlığının kuruluşundan itibaren vardınız hatırladığım kadarıyla.

KÜRESEL DENGİ DERNEĞİ BAŞKANI DR. NURAN TALU – Evet efendim. Ben Başbakanlık Çevre Müsteşarlığı ilk uzmanlarındım yani tevellüt çıktı.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Çevre Bakanlığı...

KÜRESEL DENGİ DERNEĞİ BAŞKANI DR. NURAN TALU – O zaman Bakanlık yoktu yani Ali Talip Özdemir ilk Bakanımızdı, hatırlayın.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bakanlık yoktu. Ali Talip Özdemir Bakanlığın kuruluşunda -sağ olsun- bizden, teknik üniversiteden çok destek istemişti, ben de üniversitede bir hocaydım, o zaman çok destek verdik nasıl bir yapı olacak diye. Aslında güzel bir yapı oluşmuştu. Bilemiyorum.

Benim sormak istediğim önce şu: Bu müzakerelerde -tabii ben de pek çok müzakereye katıldım, biliyorsunuz ama- ekipler çok değişiyor. Bu konuda hakikaten süreklilik olması lazım, yetişmiş insanlar, her şeyi çok iyi bilen, bütün mevzuatı çok iyi bilen insanlar olması lazım. Nitekim, biliyorsunuz, ilk toplantıda Rio’da ne demişler: “Biz kalkınmış ülkeyiz.” diye saçma sapan...

KÜRESEL DENGİ DERNEĞİ BAŞKANI DR. NURAN TALU – OECD üyesi olduğumuz için efendim ama tabii, Dışışleri Bakanlığının -ayıp bir şey söyleyeceğim ama- monşer zihniyeti hep, böyle, “Biz çok iyiyiz.” demek için, öyle ilerlediği için...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Aman “monşer” demeyelim, yarın Dışışleri Bakanımız gelecek.

KÜRESEL DENGİ DERNEĞİ BAŞKANI DR. NURAN TALU – Yani orada olduğum için canlı canlı şahidim, onu söylemeye çalışıyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, o zaman şöyle yapalım: Ben, bu konuda mutlaka her kurumdaki belli bir grubunun oluşması gerektiğini, müzakereler çok önemli diye düşünüyorum. Belki önümüzdeki FOB toplantısından önce bunu da bakanlıklara teklif etmemiz lazım yani süreklilik şart.

Evet, teşekkür ediyoruz.

İzmir Milletvekilimiz Sayın Murat Bakan, buyurun efendim.

MURAT BAKAN (İzmir) – Evet, teşekkür ederiz sunumunuz için.

Aslında çok pozitif başlayacaktım ama “monşer” dediniz, pozitif konuşmayı negatife çevirecek birkaç kelime söyleyeceğim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – “Monşer” kelimesini şeyden çıkarıyoruz.

KÜRESEL DENGİ DERNEĞİ BAŞKANI DR. NURAN TALU – Hata ettim ama Dışışleri müzakerelerinde çok olduğumuz için.

MURAT BAKAN (İzmir) – Hayır, orada bir hata yapılmış olabilir.

KÜRESEL DENGİ DERNEĞİ BAŞKANI DR. NURAN TALU – Evet, haklısınız.

MURAT BAKAN (İzmir) – Ama Türk dış politikası, gerçekten Osmanlı’nın son döneminden itibaren, cumhuriyet döneminde son derece önemli diplomatlar yetiştirmiş bir okuldur yani Hariciye geleneği.

KÜRESEL DENGİ DERNEĞİ BAŞKANI DR. NURAN TALU – Doğrudur.

MURAT BAKAN (İzmir) – Şimdi, Asala’nın şehit ettiği diplomatlarımızı, eşlerini, çocuklarını da buna dâhil etmek lazım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Onları da rahmetle yâd ediyoruz.

MURAT BAKAN (İzmir) – Rahmetle anıyoruz.

Ama mesela bir Münir Ertegün, 1940’lı yıllarda bizim ABD’de Washington Büyükelçimiz Missouri Zırlısı’yla geldi ve Türk-Amerikan ilişkilerinde çok önemli bir yeri vardır Münir Ertegün’ün. Çocukları da Atlantic Records’un kurucusudur. Irk ayrımının olduğu dönemde Amerika Birleşik Devletleri’nde zenci caz sanatçıların evlerinde misafir eden bir büyükelçiden bahsediyorum. Temsilciler Meclisinden bir mektup yazıyorlar, diyor ki bir milletvekili: “Siz ön kapıdan alamazsınız siyah sanatçıları.” Diyor ki: “Bizim misafirlerimiz ön kapıdan girer, buyurun, siz de gelin.” Biz, Necdet Kent, -Muhtar Kent’in babası- Türk vatandaşı, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı Yahudileri Gestapo’dan kurtaran, toplama kamplarına giden trenlerden alan büyükelçilerden bahsediyoruz. Dolayısıyla “monşer zihniyeti” falan demeyin. Biz bu laflardan çok alırız, üzülürüz.

KÜRESEL DENGİ DERNEĞİ BAŞKANI DR. NURAN TALU – Özgür diliyorum.

MURAT BAKAN (İzmir) – Şimdi, sunumumuz için teşekkür ederiz.

Küresel Denge Derneği deyince benim aklıma şey geldi yani dünya, yeryüzü dengesini kaybediyor. Herhâlde, bu küresel anlamda eşiklerin aşılması var ya, biyosferde eşğin aşılması, toprak kullanımında eşğin aşılması, okyanusların asiditesinin artması... Tatlı su noktasında eşik aşılmadı ama aşılabılır, onunla ilgili tedbir alınması lazım. Yani dünyanın belli gezegen eşikleri var, o eşikler aşılsa artık geriye dönüşü yok. Bununla ilgili konuşacağımızı düşündüm. “İnsan Çağı” deniyor Sanayi Devrimi’yle beraber, iklim üzerinde ve yeryüzü üzerinde insanın en çok etkili olduğu dönemden bahsediyoruz. Antroposen dönemi, insan çağı dönemi devam ediyor. Ama siz başka bir şeyden bahsettiniz, çok mutlu oldum çünkü biz bundan hiç bahsetmedik burada yani işin sosyal boyutundan bahsettiniz, yoksullardan bahsettiniz, kadınlardan bahsettiniz. Dolayısıyla, iklim değişikliğinde, bu noktada, böyle bir çalışma yapmış olmanızdan son derece mutlu oldum ve kendimi de eksik hissettim o anlamda. Bu, bizim daha fazla üzerine düşmemiz gereken bir konu. Tabii, iklimin etkisi sadece insan üzerinde değil, tüm canlı yaşam üzerinde etkisi var ama insan üzerindeki etkisi noktasında da bu sosyal çalışmalara çok ihtiyaç var. Bizim raporumuzda da mutlaka olması gereken bir alan diye düşünüyorum. Yani bununla ilgili daha kapsayıcı bir metin şeklinde yani “Ne yapılması lazım?” bununla ilgili bize bir çalışma sunarsanız Komisyon olarak raporda bu değerlendirilebilir, raporumuz da dört başı mamur bir rapor olur çünkü bu kısım çok önemli bir kısım.

Teşekkür ederiz sunumunuz için, sağ olun.

KÜRESEL DENGİ DERNEĞİ BAŞKANI DR. NURAN TALU – Teşekkür ederim efendim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, zaten Nuran Hanım’ı da bu maksatla çağırdık, biliyorsunuz.

Şimdi, Manisa Milletvekilimiz Ahmet Vehbi Bey’e söz veriyoruz.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Teşekkür ederim Sayın Bakanım, Sayın Başkanım.

“Monşer” mevzusuna girmeyeceğim çünkü Murat Bey o konuda gerekli açıklamayı yaptı, kayıtlarda var, girmeyeceğim o konuya.

KÜRESEL DENGİ DERNEĞİ BAŞKANI DR. NURAN TALU – Kayıtlardan da çıkarın, ne olur.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Evet, hakikaten de şimdi, bakıyorum, sizi dinlerken benim, büyük bir boşluğu esasında burada... Daha doğrusu, o boşluk, böyle, bir sunumla dolacak gibi değil yani hiç değilse bizim dikkatimizi çektiniz. Biz bugüne kadar su kaynaklarından bahsettik, bol bol kuraklıktan bahsettik, tarımdan bahsettik, enerjisi, işte madencilik, işte bu sektörlerle vereceği etkilerden bahsettik, “adaptasyon” dedik, “azaltım” dedik, insan sağlığına etkilerine biraz olsun girdik ama -insan sosyal bir varlık- sosyal etkilerinden bahsetmemiştik. Bir ayımız daha var, belki bu konuda biraz daha çalışma, mesai yapabiliriz. Bu konuda teşekkür ediyoruz.

Davet ettiğiniz için sizlere de teşekkür ediyoruz Sayın Başkanım.

Şimdi, sosyal etkiden bahsettiniz, sosyal etki değerlendirmesinden bahsettiniz. Esasında, bizim Komisyon olarak Türkiye’deki, bu ÇED süreci konusunda kafa yormamız lazım yani çevresel etki değerlendirmeden bahsediyoruz. Ne yazık ki tek yönlü, tek boyutlu bir çevresel etki değerlendirme süreci var. Birçoğu zaten kopyala-yapıştır şeklinde oluyor, hepsi birbirine benziyor. Şöyle bir durum var: Bir JES’le alakalı bir çevresel etki değerlendirme gerekirse yapılıyor. Mesela, Aydın için konuşayım: Sanki orada, aynı bölgede, aynı rezervde 30 tane jeotermal tesis yokmuş gibi, JES yokmuş gibi davranılıyor. Hâlbuki bunların kümülatif bir etkisi var, tarıma etkisi olacak. Yani o konuda bizim biraz çalışma yapmamız lazım.

Bir de -bu konuyla alakalı değil ama- bizim Komisyonumuzda da gündeme gelmesi gerektiğine inandığım bir konu var, Türkiye'nin önemli meselelerinden bir tanesi hâline geldi. Müsilaj, deniz salyası, Balıkçıların “kaykay” dedikleri bir durum var. Biliyorsunuz, işte, Marmara Denizi'nde başladı, şu anda Ege Denizi'nde görülmeye başladı, boğazlarda görülmeye başladı, Karadeniz'de görülmeye başladı. Yani bunu aylardır konuşuyoruz, sebepleri belli, çok uzun girmeyeceğiz. Küresel iklim değişikliğinden kaynaklı, Marmara Denizi'nin sıcaklığının artışıdan kaynaklı, bir de kirlilikten yani sonuç itibarıyla her ikisi de insan kaynaklı. Nedir işte? Görüntü kirliliği var, oksijen miktarında azalma var, canlı hayatı tehdit ediyor -biz bölgedeydik- balıkçılar çok ciddi bir ekonomik kaygı içerisinde, bu tip etkileri var ve bu olay iyice kamuoyu gündemin de hatta dünya kamuoyunun da dikkatini çekti. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı 4-5-6 Haziranda bir çalıştay düzenledi ve bir eylem planı ortaya koydu, 22 maddelik bir eylem planını da paylaştı Bakanımız. Nasıl yapmışlar paylaşımı da? Katılımcı bir anlayışla tüm aşamalarını şeffaf olarak gerçekleştirdiğimiz Marmara Denizi Koruma Eylem Planı'mızı Marmara Belediyeler Birliğimizle birlikte bakanlıklarımız, Türkiye Büyük Millet Meclisi Çevre Komisyonumuz, valiliklerimiz, belediye başkanlarımız, bilim insanlarımızın katkılarıyla gerçekleştirmişler ve 22 maddelik bir eylem planı ortaya koydular. Ancak şöyle bir şey var: Ben bu eylem planındaki maddelere tek tek baktım. Ne kadar kısa zamanda, üç gün içerisinde hemen bir araya geldiler, 3 tane çalıştayda böyle maddeleri ortaya çıkarttılar. Fakat baktığınız zaman esasında 2012 yılından beri Marmara Denizi'yle ilgili çok ciddi araştırmalar var. Yani 2012 yılında, Aralık 2012'de işte Marmara Belediyeler Birliği en son bu plana katkı veren...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, ilk çalışmaya ben 1994'te başladım, İSKİ Genel Müdürüyken.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Taramalarında ben 2012'ye kadar inebildim, belki daha evveli de vardır efendim.

Bu kurum yani Marmara Belediyeler Birliği 3 tane sempozyum yapmış, en son da 21 Kasım 2017'de. Her sempozyumda da çalıştaylar düzenlemiş. Daha sonra ne yapmışlar? Denizlerde Bütünleşik Kirlilik İzleme İşİ “Den-İZ” diye geçiyor.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bununla ilgili bir komisyon kurulacak zaten.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Şimdi, şuraya varmak istiyorum Sayın Bakanım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yani oraya siz de üye olun.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Yok, bizim her tarafta üye olmamıza gerek yok.

Yani komisyon kurulması da... Geçen hafta Cumhuriyet Halk Partisi bu konuda komisyon kurulması için önerge verdi, reddedildi. Bir hafta geçti, birdenbire herhâlde daha önem arz etti, herhâlde Perşembe günü bir daha komisyon kurulacakmış. Hayırlısı olsun.

Ama varmak istediğim şey şu: Şimdi, bu, 22 maddelik eylem planı. Şimdi, benim elimde de işte en son 21 Kasım 2017 3'üncü Marmara Deniz Sempozyumu'nun sonuç bildirgesi. Sayın Bakanım, bunlarla ikisini karşı karşıya getirdiğiniz zaman neredeyse örtüşüyor.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, aklın yolu bir. Ben zaten geçen gün basında... Yani şey belli yani.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Varmak istediğim nokta şu. Beni sizin basın açıklamanızı da dinledim; işte, fosfor ve azotla ilgili; artırılması, yapılması lazım, doğru söylüyorsunuz. Ancak bu neredeyse birebir örtüşüyor, bakın birebir örtüşüyor. Şimdi, ben, bunlara baktığım zaman kendimde... Belki okumuşsunuzdur “Kırmızı Pazartesi” diye bir roman var, güzel bir romandır.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Marquez’in.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Evet, evet, çok güzel bir romandır. Çok basit bir hikâyesi var aslına bakılırsa. Bir cinayet işleniyor bir kasabada. İşi enteresan kılan o kasabadaki herkes o cinayetin işleneceğini biliyor ve kimin işleyeceğini biliyor ama o cinayet işleniyor. Bakın, demek istediğim şey şu: Beş yıl geçmiş, beş yıl. 2017 yılında yapılması gereken her şey biliniyordu. Beş yıl geçmiş, 2017 yılındaki eylem planımızı biz, bugün, faaliyete alıyoruz. Beş yıl kaybetmişiz ve ciddi bir çevre felaketiyle karşı karşıyayız. Ben bu hissiyatımı anlatmak için...

Ve şunu da gördüm Sayın Bakanım, biz bunu daha önce tartıştık: Esasında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı yanlış bir şey. Bu çalışmanın hepsi daha önceki bakanlık döneminde olmuş yani işte Çevre ve Orman Bakanlığı döneminde ve öncesinde de Su İşleri Bakanlığı döneminde olmuş.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Bunları en sonunda hep beraber konuşuruz.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Yani ben bunu tutanaklara girsin diye... Ama bir Meclis araştırma komisyonu yapılacak büyük ihtimalle ancak bizim Komisyonumuzda da, raporumuzda da mutlaka bu konunun yer bulması lazım. Yani eğer Komisyonumuz iklim değişikliği, su kaynaklarına etkileri, kuraklığa mutlaka yer bulması lazım geldiğini düşünüyorum ben.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ediyoruz.

Şimdi sırada Behiç Bey var, Mersin Milletvekilimiz.

Sayın Behiç Çelik Beyefendi'ye söz veriyorum, buyurun efendim.

BEHİÇ ÇELİK (Mersin) – Sayın Başkanım, çok teşekkür ederim.

Değerli milletvekillerim, Sayın Hocam; öncelikle sunumunuz için teşekkür ederim. Siz farklı bir açıdan konuya girdiniz. Aslında bizim Komisyonumuzun ana temasına temas eden bir çizgidesiniz. Bu itibarla, sizin bu sunumunuzu, daha da geliştirilmesi, farklı yönleriyle bu Komisyonun ana çalışmasına katkı yapması açısından ben önemli addediyorum, teşekkür ederim.

KÜRESEL DENGİ DERNEĞİ BAŞKANI DR. NURAN TALU – Ben teşekkür ederim efendim.

BEHİÇ ÇELİK (Mersin) – Yalnız siz burada Küresel Denge “Global Balance” şeklinde de İngilizce de yazmışsınız. Aslında bana mail olarak atıldığı için ben daha önce okumuştum. Şimdi bir kez daha size sunum yaparken gözden geçirdim. Burada, bu sizin verdiğiniz bilgide ben bir ideoloji seziyorum. O da şudur: Biliyorsunuz, Sovyetler Birliği çöktükten sonra dünyada bir küreselleşme hareketi başladı. Küreselleşmeyle birlikte daha sonra bu ideoloji yerelleşmeyle bütünleşti. Zaten globalizm, globalizasyon ya da lokalizasyon ikisi birleştirilerek 90’lı yıllarda ve 2000’li yılların başında yeni bir kavram geliştirildi, Bu da: Glokalizasyon, iki kelimenin karması. Bütün dünyaya özellikle Amerikan uluslar üstü sermayesinin dayatması ve Amerikan devletinin de bu ideolojinin arkasında durması nedeniyle birçok yerde, bazı ülkelerde bazı devrimler yapıldı. Bizi de zorladılar çünkü bu ideoloji ulus devletlere aşırı düşman olan bir ideoloji. Dolayısıyla, mesela, çok kavramlar vardır, vaktinizi almamak için hiç kullanmayacağım. Çok derin bir konu, en az bir saat konuşabilirim bu konuda, onun için bırakacağım. Yalnız mesela “Ankara’nın adaletine güvenmektense Brüksel’in şefaatine sığınmak” gibi ya da “Köyler, kasabalar büyümeden Ankara büyümez.” gibi “ulus” kavramının ne kadar değeri varsa hepsine savaş açıldı dünyada, sadece bizde, Türkiye’de değil, bütün dünyada. Yani “Türk” demeyeceksin, “Türk milleti” demeyeceksin, Türklükle ilgili bir değer olmayacak. Ne diyeceksin? Etnisiteye ineceksin kardeşim, ulus değerlerinden etnik değerlere ineceksin. Şimdi siz de ondan bahsediyorsunuz.

Şimdi, bir memlekette kuraklık had safhaya gelmişse, susuzluk had safhaya gelmişse, iklim değişikliğinin insanlar üzerinde yarattığı menfi etkinin Roman vatandaşlara şu kadar, yok diğerlerine bu kadar diye bunun bir ölçüsü olabilir mi? Veya Suriyelileri ne ölçüde etkileyecek? Hatay’da yaşayan bütün vatandaşlarımız ne kadar etkilenirse Suriyeliler o kadar etkilenecek. Ben Mersin Milletvekiliyim, Mersin’de yaşayan Yörük, Kürt ne kadar etkilenirse Suriyeliler o kadar etkilenecek ama bunları saymaya gerek yok. Vatandaş anlamında anayasal olarak hepimiz Türk’üz ve Türk vatandaşlarıyız. Onun için küreselleşme ve yerelleşmenin dayatmış olduğu ideolojinin şiddetle biz Türkiye olarak karşındayız ve bunu da, bu savaşı da milletçe sonuna kadar da sürdüreceğiz.

Fakat bunun membası olan Amerika Birleşik Devletlerinde -şunu da arz etmek istiyorum heyete-yılbaşına kadarki Trump yönetimi ulusçu bir yapıdaydı ve küreselleşmecilere o da karşıydı yönetim olarak ve Pentagon da karşıydı ama öyle bir şey oldu ki şimdi, Biden’in gelmesi küreselleşmecilere âdeta bir ivme kazandırdı ama küreselleşmeciler ve onların bağlı olduğu küresel sermayenin 1,8 trilyon dolarlık bir kaynağı Çin’e, 800 milyar dolarlık başka bir kaynağı da Hindistan’a aktardığını biliyoruz. Dolayısıyla “Amerika artık risk taşıyan ve büyük sermayemiz açısından her zaman olumlu bakabileceğimiz bir ülke değildir.”e geldiler. Dolayısıyla, Uzak Doğu’yla bir bütünleşme...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bilhassa Çin’e.

BEHİÇ ÇELİK (Mersin) – Çin’e. Ve ora üzerinden küreselleşme ideolojisini bütün dünyaya yayma peşindeler. Dolayısıyla, nihai amaçları şu: Dünyada kesin ve ebedi hâkimiyetlerini sağlamak ve yeni bir din doğurmak dünyada, yeni bir din icat ederek bütün insanları o dine avdet etmeye davet etmektir. Dolayısıyla, dünyada devletler olacaktır ama 4 bin civarında devlet öngörüsü var onların, 4 bin civarında yani, bizim gibi ulus devletleri paramparça etmek niyetindeler. Buna karşı direnmek, bizim, atalarımıza, ecdadımıza, devletimizi kuranlara ve millî ve manevî gelmiş geçmiş bütün önderlerimize bir borcumuzdur. Bu direnişi biz sonuna kadar milletçe göstereceğiz. Bunu kapatıyorum, bu konuda uzun konuşabilirim.

Diğer bir konu, bu istihbari bir bilgidir ama yer yer basında da görüyorum, bunu özellikle sizlerle paylaşmak isterim. Bir “Kavimler Göçü” kavramı var, tarih okurken eskiden Kavimler Göçü diye bir şey okurduk: İşte, kıtlık olmuş, Asya’da bazı kavimler, özellikle Türkler batıya doğru göçmüş; işte, Batı Hun İmparatorluğu kurulmuş, Peçenekler gitmişler, Roma’yı dağıtmışlar, bu Kavimler Göçü, Ostrogotlar, Vizigotlar. Ama bu farklı bir şey, bu siyasal bir kavimler göçü. Şimdi, bu, bizim doğrudan bu komisyonun faaliyet alanıyla ilgili bir kavimler göçü. Ben bunu istihbari kanaldan öğrenmiştim 2010 yılında Sayın Bakanım. Bu şöyle cereyan ediyor: Büyük kuraklıklar olacak, insanlar karınlarını doyuramayacak. Hatta insanlar o hâle gelecek ki yaşadığı bölgelerde birbirlerini yiyecekler, yamyamlık artacak. İnsanlar birbirlerini katledecek ya da bir kabile, öbür kabileyi yok edecek. Bir toplum, başka bir toplumu yok edecek ve onların bütün mal varlığına el koyacaklar, arazilerine el koyarak kendi yaşamlarını sürdürmek için başkalarını kitlesel imhaya yönelecekler. Bu, bütün küresel iklim değişikliği ve kuraklık nedeniyle olacak ve 10 milyonlarca insan -mübalağa etmiyorum, öyle anlatıyorlar- Afrika’dan Avrupa’ya doğru; Güneydoğu Asya’dan, Asya bölgesinden, İran’dan, Orta Doğu’dan, Kafkasya’dan Anadolu’ya doğru insanlar göçecek. Şimdi biz görüyoruz işte, Ege’de boğulanları, Akdeniz’de İtalyanların batırdıkları gemiler, bunları hep görüyoruz televizyonlarda; bunlar daha yeni kıvılcımlar. Bunların devasa boyutlarda olduğunu binlerce gemi, binlerce, on binlerce, milyonlarca yürüten insan olduğunu düşünün ve kendi coğrafyanızı korumaktan âciz zorluklarla karşılaşacak bir vaziyet alabilir. Onun için, bu kavimler göçünün Türkiye’mizi de etkilememesi için özellikle çevre ülkelere... Mesela “Suriyeliler” dediniz, Suriyelilerin yaşayabileceği en iyi alan kendi ülkeleridir. Orada onların güvenliğini sağlamak, geçim standartlarını belli düzeye çıkartıp Türkiye’den onları oraya

yerleştirmek, zannediyorum en akıllıca siyaset olacaktır. İran'ın, komşumuz olarak Kafkasya'nın ve Güneydoğu Asya'da bugün Pakistan'ın, Bangladeş'in, hatta Hindistan'ın çok iyi koşullarda yaşama imkânına kavuşması için Türkiye olarak bizim katkımız ne olabilir? Düşünsel katkı olabilir bu, maddi katkı olabilir, manevi katkı olabilir. Bunu yaparak Türkiye'ye yönelik kavimler göçünün önüne büyük ölçüde geçme cihetiyle bir çalışma yapmak lazım. Bakın, şimdi ‐Avrupa medeniyeti‐ dediğimiz medeniyete, Afrika'daki Afrikalı siyahi insanların geçerek orada 30 milyon, 40 milyon, 50 milyon Afrikalının Avrupa'ya geldiğini düşünün; Fransa, Almanya, İngiltere hepsine, orada bütün sistem çöker yani tamamen yok olurlar yani, Avrupa'nın kendi nizamı ortadan kalkar ve o zaman işte daha büyük yıkımlar yaşanır. Onun için, bu konuda biz oldukça insani davranmalıyız, o konuda katılıyorum ama bunu etnisite olarak lütfen düşünmeyin. Eğer siz o kadar etnisiteye meraklıysanız gidin Bangladeş'e çalışın, felaket kötü oralar. Hindistan felaket kötü, geçen televizyonda veriyordu, Ganj Nehri'ni veriyordu Bloomberg televizyonu, orada izledim -çok özür dilerim- insan dışkısından geçilmeyen bir nehir düşünün, kanalizasyon akıyor ve suyu kutsal diye binlerce insan o suda -Müslümanlar abdest alır- kendi abdestlerini alıyor. Yani böylesine korkunç, açlık ve sefaletin, hastalığın kol gezdiği ülkeler. Biz, onlara göre birçok açıdan Avrupa standartlarına yakın bir ülkeyiz, bu avantajımızı dezavantaja döndürmeye gerek yok. Millî devletimizi sonuna kadar korumalıyız. Bu ‐Küresel Denge‐ kavramını ben biraz kuşkuyla karşıladığım için bu konuya girdim. İnşallah, bu iklim değişikliklerinin toplum üzerinde olumsuz etkilerine işaret etmek için çalıştığınızı varsayarak tekrar teşekkür ediyorum, sağ olun.

KÜRESEL DENGİ DERNEğİ BAşKANI DR. NURAN TALU – Teşekkür ederim ben de.

BAşKAN VEYSEY EROğLU – Yani, göçü önlemek için oralarda çalışma yapmamız lazım diyorsunuz. Benim bir İstanbul..

BEHİÇ ÇELİK (Mersin) – Elbette.

MURAT BAKAN (İzmir) – Bununla ilgili çözüm üretmezsek yani oraya göndermemiz yetmez, yine gelirler çünkü göçün sebebi ortadan kalkmış olmuyor sizin söylediğiniz Behiç Bey.

BEHİÇ ÇELİK (Mersin) – Hayır oraya da...

MURAT BAKAN (İzmir) – İklim değişikliği, ürün azalması, suların yükselmesi diyoruz ya.

BEHİÇ ÇELİK (Mersin) – Bizde de olacak o.

MURAT BAKAN (İzmir) – Her yerde olacak. Güneyden, güney sahasını da biz bu Komisyonunda konuştuk bunları, tutanaklarımızda var.

BAşKA VEYSEL EROğLU – şimdi, isterseniz...

MURAT BAKAN (İzmir) – Onun için çözümü ayrıca üretmemiz lazım.

BAşKAN VEYSEL EROğLU – Bir dakika müsaade ederseniz şu an Nur Hanım bekliyor. Ondan sonra tekrar size söz veriz.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Aslında, ben geçenlerde -şimdi kimdi hatırlayamıyorum tam ismini ama- bu mülteci sorununa parmak basıp sormuştum ama ne yazık ki her zamanki gibi ‐Yazılı verin.‐ dediğiniz için cevap alamamıştum. Aslında tabii, adaptasyon ve uyum konusunun en önemli ortak olarak yani denge kurulması gereken şeylerden bir tanesi de evet, son derece önemli bu sizin söz ettiğiniz şey, özellikle kırılgan toplumlar konusu. Tabii, adil dönüşüm işte geçiş, uyum, zarar vermeme, kapsayıcılık bunların aslında hepsi Birleşmiş Milletlerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin de temel ilkelerinden ama şimdi burada tabii sivil toplum örgütlerinin etkisi çok önemli ama siz sivil toplum kuruluşundan olduğunuz için STK'lerin devletin iklim politikalarına etki edebildiğini düşünüyör

musunuz? Bunu sormak istiyorum. Mesela, uzun zamandır iklim konusunda da özellikle işte sosyal denge, hükümetle ilişkiler, doğa ilişkileri, çevre ilişkileri, bir denge tutturmak gerekiyor ama bu konuda bir başarı elde edebildiniz mi STK olarak? Bunu sormak istiyorum özellikle. Mesela, Hava Koordinasyon Kuruluna ben her gelen üyesine sordum; MÜSİAD’a sordum, bugün TOBB ve TÜSİAD’a da sordum, neden başka STK’lar yok, işte siz nasıl etki ediyorsunuz, siz bu konuya da değinir misiniz? Mesela, bu konuda da bir girişiminiz oldu mu başka STK’ların katılması gerektiğiyle ilgili kapsayıcılık konusunda? Ayrıca, müzakere konusu -eski bir müzakereci olduğunuz için- müzakereci yetişmiyor, çok sınırlı sayıda müzakereci var yani bu konuda, müzakereci yetişmesi konusunda sivil toplum olarak çalışmalarınız var mı? Onu sormak istiyorum.

Bir de özellikle sosyal kırılganlık olan toplumlar ve özellikle “üstün kamu yararı” ilkesi gözetilerek azaltım çalışmalarında... Şimdi, ÇED’den söz ettiğiniz, sağlık etki değerlendirmelerinden söz ettiniz; peki, sivil toplum olarak, mesela, İkizdere köylülerinin sosyal hakları için ne yapıyorsunuz? Kanal İstanbul nedeniyle zarar görecektir oradaki kırılgan kesimler için neler yapıyorsunuz? Mesela, su herkes için bir hak, su yasası on yıldır çıkmıyor; bu konudaki çalışmalarınız neler? Ben bunları öğrenmek istiyorum. Bunlar size yönelmek istediğim sorular. Ama burada da bir şey söylemek istiyorum: Marmara’da -1989’da- daha yeni, ilk görüşüşünden önce müsilaaj konusunu burada ilk ben gündeme getirdim, daha yeni yeni gündeme geliyordu; o zaman herkes “İklim kriziyle ilgisi yok.” dedi, ben çok fazla ilgisi olduğunu söyledim. Aynı şekilde, Kanal İstanbul konusundaki düşüncelerimde de hâlâ ısrarcıyım, onun da iklim kriziyle birebir bağlantısı var. Özellikle bu müsilaaj da evet, bir sorun; ölen bir Marmara Denizi var ama Kanal İstanbul’un neden yapılmaması gerektiğiyle ilgili, oradaki ekosistemin bozulmaması gerektiğiyle ilgili aslında çok önemli bir uyarı olarak görüyorum. Herkes özellikle müsilaaj konusunda -ben onu da not düşmek için özellikle belirtmek istiyorum- özellikle derin deniz dışarıdan söz ediyor ama İbank eliyle devam ediyor ve fiziksel olarak sadece artırılmış olarak devam ediyor; hiçbir biyolojik arıtma yapılmıyor. Önemli noktalardan bir tanesi de kentsel katı atıklar. Şu anda yüzde 75’inin plastik olduğu söylenen ve Marmara’nın dibine çöken, bazı yerlerde kilometrekareye 500 kilogram olarak düşen bir katı atık var.

Ayrıca, bir diğer şey de bu müsilaaj konusunda şu: Özellikle Trakya’da, Çanakkale’de çok sayıda artan termik santraller denizden su çekiyorlar ve o çektikleri suyu, belli bir kısmı buharlaştıktan sonra binlerce metreküp suyu -yaklaşık 35 santigrat derece gibi- denize geri boşaltıyorlar ve yılda onlarca milyon ton sıcak su verilmesi olduğunu görsek... Yani sadece müsilaajla ilgili konu konuşulduğunda dışarılardan söz ediliyor ama burada katı atıkların, özellikle de büyük bölümü yüzde 75’i plastik olan katı atıkların ve özellikle de termik santrallerin çok büyük etkisi olduğunu söylemek istiyorum. Özellikle hem bu doğaya olan etkileri hem de vatandaşlara olan, özellikle de “kırılgan kesim” dediğimiz vatandaşlara onun etkileri konusunda siz STK olarak ne yapıyorsunuz? Çünkü ben biliyorum, sizlerin bakanlık kökeniniz de var. Dolayısıyla bu konularda sizin belki birazcık daha yakın ilişkileriniz olabilir diye size belki çok daha fazla iş düşüyor çünkü iktidar belli ki sivil toplum örgütlerini hiçten dinlemiyor, hiç toplumsal mutabakat sağlamaksızın kendisine yakın olan sivil toplum kuruluşlarıyla...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Kusura bakma, öyle bir şey yok. Bakın, burada bütün sivil toplum kuruluşlarını, herkesi çağırıyoruz, herkesi dinliyoruz.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Ben Komisyon için söylemiyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ama iktidar da dinliyor, kusura bakma.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Ben bu tespiti burada yapmak zorundayım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ben Bakanken bütün herkesi dinliyordum.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Ben sizin Bakanlığınız için söylemiyorum, ben son dönemde bu küresel iklim kriziyle ilgili uyarıları söylüyorum.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Nuran Hanım’a soralım: Çevre Bakanlığıyla toplantılar yapıyor musunuz?

KÜRESEL DENGİ DERNEĞİ BAŞKANI DR. NURAN TALU – Her zaman katılıyorum, davet ediliyorum.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Ama ne başarılar elde ediyor, ben de onu soruyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ediyoruz.

Müddei iddia etmez, ispat eder.

Şimdi Fatih Bey’e söz veriyorum.

Sayın Fatih Denizolgun İstanbul Milletvekili.

Buyurun efendim.

FATİH SÜLEYMAN DENİZOLGUN (İstanbul) – Teşekkür ediyorum Sayın Bakanım.

Hoş geldiniz Nuran Hanım.

Öncelikli olarak çok akıcı, çok bilgilendirici, aynı zamanda öze yönelik birçok bilgilendirme yaptığınız için de ayrıyeten teşekkür ederim.

KÜRESEL DENGİ DERNEĞİ BAŞKANI DR. NURAN TALU – Sağ olun efendim.

FATİH SÜLEYMAN DENİZOLGUN (İstanbul) – Benim iki hususta sorum olacak Nuran Hanım. Hiç şüphesiz ki her ülkenin kendine has mevcut konjonktürüne yönelik hem coğrafi özellikleri farklı hem sosyal özellikleri hem sosyoekonomik hem sosyokültürel hem coğrafi şartları, ekonomik şartları, fırsatları ve tehditleri muhakkak farklıdır. Tabii ki bu demek değil ki hiçbir benzerlik yok, her ülkenin de birbiriyle benzerlikleri ve farklılıkları mevcut. Bu bağlamda, Türkiye’ye ilham, Türkiye’nin çevre modeline ilham olması için veya bazı konularda altlık temeli olması için Singapur ve İskandinav çevre modellerini nasıl görüyorsunuz veya tahat da Türkiye gibi nüfusu daha büyük olan, kozmopolit olan, daha çok benzerlikleri olan incelediğiniz başka kent modelleri var mı Türkiye’ye uyarlanabilecek?

Tabii ki ikinci husus da şu: Bu uyarılama yapılırken dediğimiz gibi, her ülkenin kendine has, münhasır özellikleri olduğu için uyarılama yapılırken bu işi hızlandırmak, daha başarılı kılmak ve kolaylaştırmak için nasıl bir yol izlenmesi gerekir? Konuşmalarımızın içinde çok önemli noktalara temas ettiniz, mesela, veri analizi, bizim de mühendislikten bildiğimiz bu veri analizi; ihtiyaçlar nedir, eldeki şartlar nedir, bilgi kaynakları nedir ve buna göre bir strateji belirlenmesi için. Tabi ki bu süreç, çok kısa bir süreç değil; siz de zaten konuşmanızın başında yolun başında olduğumuz vurgusunu yaptınız. İşte, bunu hızlandırmak için, daha kolaylaştırmak için nasıl bir yol tavsiye edersiniz? Bu konularda bilgi rica ediyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz.

Cihan Bey, siz söz istediniz ama Ahmet Bey’in kısa bir sorusu var galiba.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Tabii ki.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Buyurun.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Şöyle: Biraz evvel Sayın Vekilim Cihan Bey sunumla alakalı olarak etnisiteden bahsetti. Benim anladığım yani burada kastedilen herhangi bir etnisiteden bahsedilmiyor; Roman vatandaşlardan bahsediliyor, Roman vatandaşların iklim değişikliğinden daha

fazla etkileneceğinden bahsediliyor ki haklıdır bence de çünkü çadırdaki kalan veyahut da mühendislik hizmeti görmemiş evlerde o insanlar yaşıyor genellikle ve bir sel olduğu zaman onlar büyük ihtimalle daha fazla zarar görecekler diyorum.

BEHİÇ ÇELİK (Mersin) – Her kesimden var aslında.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Mutlaka var ama mesela, orada “Suriyeliler” derken de yoksul Suriyelilerden bahsediyor yani bütün yoksul kesimlerden bahsediyor. Tabii, kendisi de belki cevap verir şeye de orada etnisiteyle çok fazla ilgili olduğunu pek zannetmiyorum yani ben öyle bir şey anlamadım hiç değilse bu şeyden.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz.

Son soru için sözü Cihan Bey’e verip toparlayacağız.

Buyurun.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Teşekkür ederim Değerli Başkanım. Ben kısa keseceğim.

Teşekkür ediyorum Nuran Hanım, hakikaten bugüne kadar bu Komisyona özellikle küresel ısınmanın etkileri ve uyumla ilgili olarak birçok hocamız geldi, her biri iklimin etkisinin farklı bir alanından bahsetti, siz de bugün bambaşka bir alana, sosyal alana girdiniz. Benim dikkatimi çekti, tamam, anladım, Roman vatandaşlar etkilenebilir ama bu etnik azınlıkları ben anlayamadım. Yani diyoruz ki küresel iklimden Türkiye’de etkilenecek kesimlerde etnik azınlıklar var. Aslında, etkileneceksek hepimiz etkileneceğiz; burada etnik azınlıkların şey yapılması bana biraz şey geldi.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Onlar azınlık değil, onlar Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Hayır, bak, öyle diyor; diyor ki: “Etnik azınlık...”

KÜRESEL DENGİ DERNEĞİ BAŞKANI DR. NURAN TALU – Sayın Milletvekilimiz cevap veriyor aslında, gerçekten böyle bir amacı yok yani etnisiteyi korumak anlamında değil; yaşanan bölgelerde savunmasız insanlar çünkü kritik alanlarda yaşıyorlar, iklim değişikliğinin etkileri açısından böyle yaşıyorlar.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Ben onu anladım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – “Etnik azınlık” dememek lazım, bakın, tüm herkes Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı.

KÜRESEL DENGİ DERNEĞİ BAŞKANI DR. NURAN TALU – Bu hassas bir konu, evet.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Onu belki düzeltmekte fayda çünkü biliyorsunuz, bizim Yunanistan’la azınlıklar meselemiz var.

KÜRESEL DENGİ DERNEĞİ BAŞKANI DR. NURAN TALU – Biliyorum, tabii.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Yani bu uluslararası diplomasiye kadar gidecek bir mevzu. Tamam, mesela, bak, burada zaten “Roman vatandaşlara” demişiz, ayırmışız ama bir de ayrıca demişiz ki “etnik azınlık”. Bence bu doğru değil.

MURAT BAKAN (İzmir) – Lozan dışında azınlık olarak kabul edilen bir şey yok ki yani bu hatalı bir ifade.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Tabii, tabii.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Onu değiştirelim. O hakikaten...

KÜRESEL DENGİ DERNEĞİ BAŞKANI DR. NURAN TALU – Değıştiririz Sayın Bakanım, tabii.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim “mağdur olan kesim” falan diyebiliriz.

KÜRESEL DENGİ DERNEĞİ BAŞKANI DR. NURAN TALU – Aslı o yani amacımız o, mesajımız o.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Uluslararası literatürde öyle geçiyor.

KÜRESEL DENGİ DERNEĞİ BAŞKANI DR. NURAN TALU – Biraz da ondan aktarıyoruz tabii.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, orada kastedilen mağdur olan kesimler; Türkçesi bu.

KÜRESEL DENGİ DERNEĞİ BAŞKANI DR. NURAN TALU – Tabii, tabii.

Mesajı aldım ben efendim, düzelteceğiz, o önemli bir şey yani raporu yazarken de...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Onu düzeltelim, hatta kayıtlara bile girmesin.

Vakit çok geçti, siz çok kısa olarak... Tabii, anlatacağınız çok şey var ama bizim beş dakikada bitirmemiz lazım ama bazı şeyleri –yanınızda ekip var- tekrar düzenleyip, ilave edip birtakım bilgiler ve cevapları verebilirsiniz yazılı olarak.

KÜRESEL DENGİ DERNEĞİ BAŞKANI DR. NURAN TALU – Tabii.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Buyurun efendim.

KÜRESEL DENGİ DERNEĞİ BAŞKANI DR. NURAN TALU – Jale Vekilimize bir iki cevap vereyim.

Dernek olarak değil ama Türkiye’de iklim değışikliği özelinde çalışan derneklerin çok yeni kurulduğunun siz de farkındasınızdır. Proje temelinde kuruluyor daha çok bu dernekler çünkü yaşamları gerekiyor ama derinlikleri yok yani bu bir suç değil, çoğalması lazım. Dolayısıyla, kolektif çalışmada dengelerimiz henüz oturmamış durumda ama doğru söylemek gerekirse iklim sesi çıkaran bir sivil koalisyon Türkiye’de henüz karşınızda canlanmış değil, canlansaydı hükümet politikalarına gelirdi. Yani hep Paris konuşuluyor. Ben Paris’in onaylanmasından yana değilim mesela, bunun tartışmasını başka zaman yaparız. Şimdilik değilim çünkü zaten Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ya da bütün hepimiz Paris’in yolunu çizmeye çalışıyoruz, içimizi bir dolduralım önce diyorum ben. Benim böyle bir bakış açım var çünkü Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi’ne de taraf olduk biz yıllar önce, 1992’de. Bakanının yanındaydım ben Rio’da ama biyolojik çeşitliliği gerçekten koruyabildik mi? İtiraf etmemiz gerekiyor.

MURAT BAKAN (İzmir) – Hem imzalayıp hem koruyamıyor muyuz? Paris Anlaşması’nı...

KÜRESEL DENGİ DERNEĞİ BAŞKANI DR. NURAN TALU – Yani bu süreç tabii, bir zor bir süreç ama diplomatik bir duruş da gerektirebilir Sayın Cumhurbaşkanı Glasgow’a giderken...

MURAT BAKAN (İzmir) – 5 ülkeden biriyiz, bekliyoruz son ülke olmayı Paris’te. Bütün millet onayladı.

KÜRESEL DENGİ DERNEĞİ BAŞKANI DR. NURAN TALU – Evet yani zaten iklim değışikliği siyasi bir konu yani kömür merkezli büyüme siyaset tercihi, doğa merkezli... Öyle düşünün O anlamda bakıldığında o siyasetin bir meselesi olarak yürüye gelir ama iinin doldurulması açısından –sizin söylediğiniz gibi– aktörler başarılı mı, aktörler olgunlaştı mı sivil açıdan bakıldığında tam anlamıyla bunu söylemek hatalı yani eksik olur ama çok büyük çaba var. Dolayısıyla, biz de o “puzzle”ın parçası olmaya –biz derken hepimizden bahsediyorum– hazırlanıyoruz.

Müzakere deyince de; evet, uluslararası hükümet müzakerelerinde hayatım geçti benim ama şimdi de uluslararası sivil toplum masalarında müzakere ediyoruz biz bu konuları, COP’larda yani bu hükümetler arası toplantılarda. Örneğin –geçen sene, geçen değil tabii, pandemiye de saymayalım– Katoviçe’deki toplantıda bizim Çevre ve Şehircilik Bakanlığının “pavillion”unda ilk defa gençlik, kuşaklararası haklar ve sorumluluklarla ilgili ciddi bir sivil toplum sunuşu yaptı. Yani sunum anlamında söylemiyorum, Çevre ve Şehircilik Bakanlığının o “pavillion”una davet edilenlerin içerisinde toplumsal boyutu ilk biz konuşturduk COP’da. Bunu gururla söylerim ama daha yeterli olmadığını da ayrıca söylemem lazım. Bu, böyle.

Fatih Vekilimiz açısından bakıldığında, daha önce şey için de söyledik; adil dönüşümün de reçetesi yok. İklimle döndürelim çünkü artık çevre onun altında yürüyor. İklim değişikliğiyle ilgili yerel şehir eylem planları konusunun da bir reçetesi yok yani bir şablonu yok ama metodolojileri var, yöntemleri var. Yani belli adımlarla yürürsünüz ama bir belediye başkanı “A, ben bunu alayım da hemen adım adım yürüyeyim.” derse yanlış olur. Sizin dediğiniz gibi, farklılıklar önemlidir. Biz, etkilere uyum, afetlerden sakınma anlamında Asya’daki örneklerle bakıyoruz; Asya’daki bu sel felaketleri, Vietnam falan gibi. Bakıyoruz nasıl toplum... Mesela, uyum koalisyonları kuruyor belediye başkanları; platformlara bütün sivil oluşumları çağırıyor, illa bakanlıklara bağlı dernekleri değil.

Onun dışında, dolayısıyla, veri analizi deyince... Veri analisti yanımızda aslında; o da Türkiye’deki bu bütün veri politikalarının içerisinde bizim konumuz ya da diğer, iklimle ilgili bütün konuların kocaman bir portalda birikmesi üzerine çok ciddi bir çalışma yapıyor Çevre ve Şehircilik Bakanlığı kaynakları, Avrupa Birliği yöneticisi de yürütücüsü de UNDP, o da bizi rahatlatacak. Şöyle rahatlatacak: Eğer süreç tamamlanır ve gerçekten doğru yürürse biz Artvin’deki bir derneğin iklimle ilgili ne yaptığını göreceğiz orada. Dolayısıyla, belki bir iş birliği ilişkisi kurulacak yoksa böyle arıyoruz yani ışık arıyoruz. Gittiğimizde “A, sizin isminizi alalım, hemen bir araya gelelim.” diyoruz yani bu bir araya gelmenin örgütlenmiş şekli, yönetsimselleşmiş şekli gerekiyor. O da bilgilerin buluşturulması politikasıdır ki şu anda Bakanlığımız bunun üzerine çok düşünüyor.

Teşekkür ediyorum. Umarım faydalı olmuştur.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, sağ olun.

Değerli arkadaşlar, yarın saat 13.59’da toplanmak üzere toplantıyı kapatıyorum.

Kapanma Saati: 19.05

